

Minoritetsfrågor

Sammanfattning

I detta ärende behandlas 45 motionsyrkanden rörande de nationella minoriteterna vilka väckts under de allmänna motionstiderna vid riksmötena 2006/07 och 2007/08.

Motionerna gäller bl.a. omnämmande av de nationella minoriteterna i grundlagen, förvaltningsområdena, fler nationella minoriteter, utbildning, stöd till organisationer, äldreomsorg, medier och den romska minoriteten.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 11 reservationer (v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden	13
Övergripande frågor	13
Motionerna	13
Bakgrund	14
Tidigare behandling	17
Utskottets ställningstagande	18
Nordisk samekonvention	19
Motionen	19
Bakgrund	19
Tidigare behandling	20
Utskottets ställningstagande	21
Nationella minoriteter i grundlagen	21
Motionerna	21
Bakgrund	22
Tidigare behandling	24
Utskottets ställningstagande	24
Nationella minoritetens kulturarv	25
Motionen	25
Bakgrund	25
Tidigare behandling	27
Utskottets ställningstagande	28
Definitionen av samer och ILO 169	28
Motionen	28
Bakgrund	28
Tidigare behandling	30
Utskottets ställningstagande	30
Förvaltningsområden	30
Motionerna	30
Bakgrund	31
Tidigare behandling	34
Utskottets ställningstagande	35
Fler nationella minoriteter	35
Motionerna	35
Bakgrund	35
Tidigare behandling	37
Utskottets ställningstagande	38
Teckenspråk	38
Motionerna	38
Bakgrund	39
Tidigare behandling	40
Utskottets ställningstagande	41

Medierna	41
Motionerna	42
Bakgrund	42
Tidigare behandling	47
Utskottets ställningstagande	48
Utbildning	49
Motionerna	49
Bakgrund	50
Tidigare behandling	57
Utskottets ställningstagande	57
Stöd till organisationer	57
Motionerna	57
Bakgrund	58
Tidigare behandling	60
Utskottets ställningstagande	60
Särskilt om den romska minoriteten	61
Motionerna	61
Bakgrund	62
Tidigare behandling	71
Utskottets ställningstagande	71
Hälso- och sjukvård, äldreomsorg	72
Motionerna	72
Bakgrund	73
Tidigare behandling	77
Utskottets ställningstagande	78
Information	78
Motionen	78
Bakgrund	79
Tidigare behandling	80
Utskottets ställningstagande	80
Reservationer	81
1. Övergripande frågor, punkt 1 (v)	81
2. Nationella minoriteter i grundlagen, punkt 3 (v)	82
3. Förvaltningsområden, punkt 6 (v)	83
4. Fler nationella minoriteter, punkt 7 (mp)	83
5. Teckenspråk, punkt 8 (v)	84
6. Medierna, punkt 9 (v)	85
7. Utbildning, punkt 10 (v)	86
8. Stöd till organisationer, punkt 11 (v)	87
9. Särskilt om den romska minoriteten, punkt 12 (v)	88
10. Hälsa- och sjukvård, äldreomsorg, punkt 13 (v)	89
11. Information, punkt 14 (v)	90
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	92
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	92
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	95

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande frågor

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K350 yrkandena 2, 3 och 5 samt 2006/07:K366 yrkande 1.

Reservation 1 (v)

2. Nordisk samekonvention

Riksdagen avslår motion 2007/08:K291.

3. Nationella minoriteter i grundlagen

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K227 yrkande 1, 2006/07:K349 yrkande 11 och 2006/07:K350 yrkande 1.

Reservation 2 (v)

4. Nationella minoriteters kulturarv

Riksdagen avslår motion 2006/07:K366 yrkandena 3 och 4.

5. Definitionen av samer och ILO 169

Riksdagen avslår motion 2007/08:K279.

6. Förvaltningsområden

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K349 yrkande 9 och 2007/08:K332.

Reservation 3 (v)

7. Fler nationella minoriteter

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K203, 2006/07:K366 yrkande 2 och 2007/08:A386 yrkande 5.

Reservation 4 (mp)

8. Teckenspråk

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Kr242 yrkande 1, 2007/08:K220 och 2007/08:Kr280 yrkande 1.

Reservation 5 (v)

9. Medierna

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K349 yrkandena 2 och 3 samt 2007/08:K330 yrkande 3.

Reservation 6 (v)

10. Utbildning

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K348 yrkandena 2 och 3 samt 2006/07:K349 yrkandena 4–7 och 12.

Reservation 7 (v)

11. Stöd till organisationer

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K343, 2006/07:K348 yrkande 11 och 2006/07:K349 yrkandena 8 och 13.

Reservation 8 (v)

12. Särskilt om den romska minoriteten

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K348 yrkandena 4–7 och 10 samt 2007/08:K376.

Reservation 9 (v)

13. Hälso- och sjukvård, äldreomsorg

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:K349 yrkandena 10, 14 och 15, 2006/07:K371 och 2006/07:So309 yrkande 5.

Reservation 10 (v)

14. Information

Riksdagen avslår motion 2006/07:K350 yrkande 4.

Reservation 11 (v)

Stockholm den 4 mars 2008

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Henrik von Sydow (m), Morgan Johansson (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Stefan Tornberg (c), Yilmaz Kerimo (s), Mauricio Rojas (fp), Helene Petersson i Stockaryd (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Anna Bergkvist (m), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Annie Johansson (c) och Mikael Johansson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 45 motionsyrkanden rörande de nationella minoriteterna vilka väckts under de allmänna motionstiderna vid riksmötena 2006/07 och 2007/08. Motionsyrkandena finns förtecknade i *bilaga 1*.

Bakgrund

I de flesta länder i Europa finns det minoritetsgrupper som talar ett annat språk och har en annan kultur än majoritetsbefolkningen. Några sådana språk är knutna till en viss region eller landsdel och kallas i vissa fall landsdelspråk. Det brukar sägas att det finns ett 40-tal nationella minoriteter i Europa och att runt 40 miljoner människor tillhör dessa minoriteter. Minoriteternas storlek varierar i hög grad liksom staternas sätt att hantera minoriteterna. Enligt Europarådet hotas minoriteterna och minoritetsspråken av både det moderna samhällets standardisering genom t.ex. medier och genom en ovänlig omgivning och statlig assimileringspolitik.

Minoritetspolitiska konventioner

Minoritetspolitiken inrättades som ett eget politikområde år 2000 till följd av riksdagens beslut hösten 1999 (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69) att godkänna en ratificering av dels ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen), dels den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Ramkonventionen är uppbyggd som en principdeklaration och anger att de principer som kommer till uttryck i konventionen ska förverkligas genom nationell lag och lämplig regeringspolitik. Ramkonventionen omfattar bestämmelser om skydd för språk samt skydd och stöd för minoritetskulturer, traditioner, kulturarv och religion. Minoritetsspråkskonventionen innehåller skilda bestämmelser för språk som inte har en klar historisk förankring till en viss region utan har talats på många olika håll (del II) och för språk som har en klar historisk geografisk bas (del III). I den förstnämnda delen krävs särskilda åtgärder för att skydda och främja minoritetsspråken och att staterna ska underlätta och/eller uppmuntra användningen av minoritetsspråken i tal och skrift i det offentliga och privata livet. Staterna åtar sig också att tillhandahålla lämpliga former och medel för undervisning i och studium av minoritetsspråken på alla vederbörliga nivåer. En viktig princip är att staterna ska ta hänsyn till de behov och önskemål som uttrycks av minoritetsgrupperna själva. Den senare delen (del III) innehåller mer detaljerade bestämmelser för de språk som har en historisk geografisk bas.

Konventionerna har tagits fram genom det internationella samarbetet i Europarådet. I samband med Sveriges ratificering av konventionerna i februari 2000 angavs också vilka grupper och språk som täcks av konventionernas skydd. De grupper som har erkänts som nationella minoriteter är samer, som också är ett urfolk, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. De språk som har erkänts som minoritetsspråk är samiska (alla varieteter), finska, meänkieli, romani chib (alla varieteter) och jiddisch. Samiska, finska och meänkieli är territoriellt bundna språk och har ett starkare skydd enligt minoritetsspråkskonventionen än romani chib och jiddisch.

I ramkonventionen finns inte någon definition av nationella minoriteter, men vid utarbetandet av konventionen åsyftades grupper med långvarig anknytning till en stat. De grupper som omfattas i Sverige har samtliga långvariga och historiska band till Sverige. Dessutom har de personer som tillhör varje grupp en uttalad samhörighet och en gemensam religiös, språklig, traditionell eller kulturell tillhörighet och på olika sätt manifesterar de en vilja och en strävan att behålla sin egen identitet. En viktig princip i ramkonventionen är principen om självidentifikation. Principen innebär att varje individ själv avgör om hon eller han vill bli behandlad som tillhörande en nationell minoritet.

Alla de nordiska länderna utom Island har olika minoritetsgrupper och minoritetsspråk. Den samiska ursprungsbefolkningen finns förutom i Sverige, Norge och Finland även i Ryssland. I både Sverige och Norge har olika varieteter av finska status som minoritetsspråk (kvänska i Norge samt meänkieli och finska i Sverige). I Sverige omfattas sverigefinnarna och finskan av ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen på samma sätt som finlandssvenskan och svenskan gör det i Finland. Judar är en nationell minoritet i Finland, Norge och Sverige, och jiddisch är minoritetsspråk i Sverige och även Nederländerna. Romerna har minoritetsstatus i Sverige, Norge, Finland och Tyskland.

Den 1 april 2000 trädde lagarna (SFS 1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar i kraft. Samtliga varieteter av det samiska språket ges ett skydd som syftar till att språken ska stärkas så att de kan hållas levande som minoritetsspråk i Sverige. Rätten att använda minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli avser de områden (förvaltningsområden) i Norrbotten där språken används av hävd och fortfarande används i tillräcklig omfattning. Lagarna ger också rätt att få förskola och äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk. Det samiska förvaltningsområdet omfattar kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna. Förvaltningsområdet för finska och meänkieli omfattar kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna m.m.

Den då sittande regeringen lade under riksmötet 2005/06 fram en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95). Planen behandlades av riksdagen (bet. 2005/06:KU17, rskr. 2005/06:246). Några följdmotioner väckta med anledning av skrivelse 2005/06:95 behandlades tillsammans med en mängd motionsyrkanden rörande nationella minoriteter (bet. 2005/06:KU19). Som ett led i beredningen av motionerna och inför beredningen av handlingsplanen beslutade konstitutionsutskottet att genomföra en uppföljning av riksdagens beslut 1999 om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Inom ramen för denna uppföljning uppdrog utskottet åt två forskare och åt riksdagens utredningstjänst att genomföra vissa studier. Studierna redovisades till utskottet i tre rapporter i december 2004. Den första studien genomfördes av professor Kenneth Hyltenstam och doktoranden Tommaso M. Milani vid Centrum för tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet. Deras rapport Nationella minoriteter och minoritetsspråk är en uppföljning av Sveriges efterlevnad av Europarådets konventioner på nationell nivå i ett minoritetsperspektiv. Den andra delstudien, som genomfördes av fil.dr Lars Elenius vid institutionen för industriell ekonomi och samhällsvetenskap vid Luleå tekniska universitet redovisades genom rapporten Ett uthålligt språk – genomförande av lagarna om användning av minoritetsspråk i förvaltningsområdena i Norrbottens län åren 2000–2004. I den tredje rapporten – Stödet till nationella minoriteter och landsdels- eller minoritetsspråk i fem länder – av Christer Åström och Roger Karlsson vid riksdagens utredningstjänst redovisas en internationell kartläggning.

Rapporterna utgjorde ett underlag vid ett seminarium om de nationella minoriteterna som utskottet höll den 26 maj 2005. Rapporterna finns publicerade i riksdagens rapportserie Rapporter från riksdagen, 2004/05:RFR3 Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Rapporterna utgjorde även ett underlag till utskottets senaste behandling av motioner om minoritetspolitiska frågor (bet. 2005/06:KU19).

Rapportering till Europarådet

Den 1 juni 2001 lämnade Sverige in sin första rapport till Europarådet rörande tillämpligheten av ramkonventionen. I augusti 2002 lämnade Europarådets rådgivande kommitté sin rapport rörande Sveriges tillämpning av bestämmelserna.

Europarådets ministerkommitté ska övervaka fördragsslutande staters genomförande av ramkonventionens bestämmelser (artikel 24). Den 10 december 2003 antog ministerkommittén en resolution innehållande vissa slutsatser rörande Sveriges tillämpning av ramkonventionen.

Ministerkommittén rekommenderade Sverige att ta hänsyn till dess slutsatser och kommentarerna från den rådgivande kommittén. Dessutom måste man mer konsekvent ta praktisk hänsyn till principerna i ramkonventionen. Den långtgående decentraliseringen när det gällde många av de

grundläggande frågorna i genomförandet av ramkonventionen innebar att de lokala myndigheterna hade ett huvudansvar i att övervaka och ta itu med relaterade problem. Bristerna var särskilt uppenbara i fråga om stöd till utbildning i de nationella minoritetsspråken, men det fanns även andra brister inom andra områden såsom medierna, där det behövdes stöd till initiativ från personer som tillhörde de nationella minoriteterna. Det fanns ett trängande behov av att nå en harmonisk lösning och tydliggöra den juridiska situationen när det gäller landrättigheter i områden som traditionellt bebos av samer, med målet att uppnå harmoni mellan etniska grupper i området och att skydda ursprungsbefolkningens kultur och identitet. Det var också viktigt att genomföra den nyligen förbättrade lagstiftningen om etnisk diskriminering, med tanke på den diskriminering som drabbar minoriteter, i synnerhet romer, i fråga om t.ex. boende och arbete. Slutligen framhölls att de svenska myndigheterna borde fortsätta att utveckla former för samråd för att göra personer från de nationella minoriteterna mer delaktiga när det fattas beslut som rör dem.

Ministerkommittén noterade att Sverige under de senaste åren tagit fram ett rättsligt ramverk för att skydda de nationella minoriteterna och strävt efter att samarbeta med de nationella minoriteterna. Denna positiva utveckling rörde i synnerhet kommunerna i Norrbotten som ingår i förvaltningsområdena. Ministerkommittén konstaterade vidare att det kvarstår ett behov av att utvidga omfattningen av den lagstiftning som skyddar de nationella minoriteterna.

Den 13 juli 2006 överlämnades Sveriges andra rapport till Europarådet rörande tillämpligheten av ramkonventionen i enlighet med ramkonventionens artikel 25.

Den 8 november 2007 antog Europarådets rådgivande kommitté sin rapport rörande Sveriges tillämpning av bestämmelserna. I sin rapport anför den rådgivande kommittén bl.a. att minoritetsskyddet i Sverige är välutvecklat. Kommittén bedömer att Sverige har vidtagit ett flertal värdefulla åtgärder i syfte att förbättra skyddet för de nationella minoriteterna. Bland annat ges betydande stöd till radioprogram på finska och samiska och andra kulturella initiativ. Kommittén pekar dock ut komplicerande faktorer, såsom vanligt förekommande skiften i organisatoriskt ansvar för minoritetsfrågor såväl mellan departementen inom Regeringskansliet som mellan olika myndigheter, kommuners begränsade insatser med minoritetsfrågor och avsaknad av statistik om nationella minoriteter. Vidare anger Europarådets rådgivande kommittés rapport att minoritetsspråklagarna (SFS 1999:1175 och 1999:1176) och de förslag som föreligger om att utvidga förvaltningsområdena måste följas upp och prioriteras. Med avseende på utbildningsfrågor anser kommittén att tillgången till minoritetsspråkundervisningen alltför är alltför begränsad.

Enligt uppgift från Europarådet ska regeringen senast den 20 april 2008 lämna synpunkter på Europarådets rådgivande kommittés rapport innan Europarådets ministerkommitté antar sin resolution med vissa slutsatser och rekommendationer med avseende på Sveriges genomförande av ramkonventionen.

Den 1 juni 2001 lämnade Sverige också sin första rapport till Europarådet rörande tillämpningen av minoritetsspråkskonventionen i enlighet med artikel 15. Europarådets expertkommitté lämnade den 6 december 2002 sin första rapport rörande Sveriges efterlevnad av konventionens bestämmelser. Europarådets ministerkommitté beslutade i juni 2003 att lämna ett antal rekommendationer rörande Sveriges tillämpning av konventionen. Ministerkommittén rekommenderade svenska myndigheter att ta hänsyn till alla expertkommitténs påpekanden och särskilt prioritera

- omedelbara åtgärder för att göra undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk mer lättillgänglig, ta fram läromedel och förbättra lärarutbildning på alla utbildningsnivåer,
- stöd för användningen av samiska, finska och meänkieli i kontakten med rättsväsen och offentliga myndigheter i de definierade delarna av Norrbottens län,
- stöd till framtagandet eller utvecklingen av minst en dagstidning på samiska och en på meänkieli,
- förbättringen av situationen för det finska språket utanför det finska administrativa området i den offentliga förvaltningen och i synnerhet i fråga om utbildning.

Sverige lämnade den 30 juni 2004 sin andra rapport. Beträffande ministerkommitténs rekommendation när det gällde undervisning konstaterades i rapporten att Myndigheten för skolutveckling hade arbetat aktivt med lärarutbildning och med utvecklandet av undervisningsmaterial för de olika minoriteterna. Vidare hade en fyraårig försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan inletts. I fråga om rekommendationen att stödja användandet av samiska, finska och meänkieli vid kontakter med myndigheter och domstolar i förvaltningsområdena angavs att Länsstyrelsen i Norrbottens län följer upp de problem och hinder som föreligger vid användandet av minoritetsspråken. Vidare arbetade de aktuella kommunerna med handlingsplaner för minoritetspolitiken. När det gäller rekommendationen att uppmuntra och främja skapandet eller bevarandet av minst en tidning på samiska och meänkieli hänvisades till Presskommittén 2004. När det gäller rekommendationen att förbättra situationen för det finska språket i det offentliga livet utanför det finska förvaltningsområdet hänvisades till Utredningen om de finska och sydsamiska språken.

Europarådets expertkommitté lämnade den 23 mars 2006 sin andra rapport rörande Sveriges efterlevnad av konventionens bestämmelser. Europarådets ministerkommitté rekommenderade i september 2006 svenska myndigheter att ta hänsyn till alla expertkommitténs påpekanden och särskilt prioritera

- genomförandet av förslagen från Utredningen om finska och sydsamiska språken avseende utvidgningen av förvaltningsområdena för finska och samiska och antagandet av särskild lagstiftning om landsdels- eller minoritetsspråk samt upprättandet av en nationell myndighet med ansvar för att övervaka genomförandet,
- praktiska åtgärder för att förstärka tillgång till undervisning på landsdels- eller minoritetsspråk genom att avhjälpa de rådande strukturella problemen och resursproblemen samt särskilt utforma strategier för att öka tillgången till lärare och erbjuda högstadiundervisning på landsdels- eller minoritetsspråk,
- anpassningen av de existerande formerna för undervisning på landsdels- eller minoritetsspråk till Sveriges åtaganden enligt stadgan, däribland genom att höja kvaliteten på och tillgången till ”modersmåls” - undervisning samt vidta lämpliga åtgärder för tvåspråkig undervisning,
- i brådskande ordning anta flexibla och innovativa åtgärder för att bevara det sydsamiska språket,
- en strukturerad policy och organisatoriska åtgärder för att uppmuntra muntlig och skriftlig användning av samiska, finska och meänkieli vid kontakter med domstolar och förvaltningsmyndigheter inom de angivna förvaltningsområdena,
- stöd till framtagandet eller utvecklingen av minst en tidning på samiska och meänkieli,
- åtgärder för att öka medvetenheten om och förståelsen av landsdels- och minoritetsspråk i det svenska samhället i stort.

I oktober 2007 överlämnades Sveriges tredje rapport till Europarådet rörande tillämpligheten av minoritetsspråkskonventionen. För varje rekommendation från ministerkommittén anges i Sveriges tredje rapport genomförda och aviserade åtgärder, vilka i berörda delar redovisas i detta betänkande.

Ny minoritetspolitisk proposition m.m.

Enligt uppgifter från Regeringskansliet avser regeringen att lämna en minoritetspolitisk proposition senast under våren 2009. Inför den fortsatta beredningen av den minoritetspolitiska propositionen kommer en rad interna utredningar inom Regeringskansliet och externa utredningsuppdrag till myndigheter och verk att redovisas. Dessa beskrivs mer i detalj i betänkandet under respektive förslagspunkt.

I början av april planeras en konferens som organiseras av Sveriges Kommuner och Landsting samt Integrations- och jämställdhetsdepartementet kring kommunernas roll i implementeringen av den nationella minoritetspolitiken.

I början av juni planerar riksdagens kulturutskott att hålla en öppen utfrågning om de nationella minoriteternas kultur.

Utskottets överväganden

Övergripande frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner som gäller både utgångspunkter och det kommunala och regionala ansvaret för den nationella minoritetspolitiken samt behovet av en individuell analys för varje nationell minoritetsgrupp i förhållande till Europarådets konventioner.

Jämför reservation 1 (v).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion 2006/07:K350 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en analys över vad det kostar att genomföra den nationella minoritetspolitikens intentioner (yrkande 2). I motionen, som hänvisar till konstitutionsutskottets uppföljningsrapport, Nationella minoriteter och minoritetsspråk (2004/05:RFR3), framhålls behovet av en genomgripande analys över vad det kostar att genomföra minoritetspolitikens språkliga och kulturella mål. Vidare anför motionärerna att ekonomiska resurser behövs för att riksdagens beslut om den nationella minoritetspolitiken ska vara trovärdig. I motionen begärs även ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att tydliggöra det kommunala och regionala ansvaret för att genomföra den nationella minoritetspolitiken (yrkande 3). Vidare begärs i motionen att riksdagen i ett tillkännagivande för regeringen framhåller behovet av att analysera varje nationell minoritetsgrupp för sig i förhållande till ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen (yrkande 5). Motionärerna anser bl.a. att framtida rapportering till Europarådet också bör redovisas i separata dokument.

Kerstin Lundgren (c) begär i motion 2006/07:K366 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att svensk politik för nationella minoriteter ska formas utifrån deras egna villkor (yrkande 1). I motionen betonas betydelsen om allas rätt att vara individer som alla är olika varandra, oavsett tillhörighet till en nationell minoritet eller till majoritetsbefolkningen. Motionären anför vidare att de fem nationella minoriteterna även är olika sinsemellan och har olika förväntningar på hur den svenska minoritetspolitiken bedrivs.

Bakgrund

Konstitutionsutskottet beslutade i november 2002 att genomföra en uppföljning av riksdagens beslut 1999 om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Som underlag till uppföljningen redovisades i mars 2005 en rapport från riksdagen, Nationella minoriteter och minoritetsspråk (2004/05:RFR3) innehållande studier utförda av forskare vid universitet och riksdagens utredningstjänst. I en av rapportens tre delstudier anges bl.a. som resultat att de ekonomiska ramarna för genomförandet av minoritetspolitiken är alltför snäva. Enligt delstudiens författare framgår det inte ur några handlingar hur det ekonomiska stödet på minoritetspolitikens område har beräknats och dimensionerats. Samma forskare anser att det är uppenbart att ytterligare medel krävs eller behöver omdisponeras om politikens intentioner verkligen ska genomföras. Om man t.ex. gav utförlig information om och genomförde utbildning i och på minoritetsspråk samt bedrev lärarutbildning på det sätt och i den utsträckning som regelverket förutsätter, skulle omdisponeringar inom de anslag som stat och kommuner anvisar för utbildning behöva ske. En av rapportens slutsatser är att en diskussion om minoritetspolitikens övergripande ekonomi behöver komma till stånd, baserad på en ekonomisk analys som tar hänsyn till vilka kostnader som uppstår om minoritetspolitikens språkliga och kulturella mål ska kunna uppfyllas. I en annan av rapportens tre delstudier anges (2004/05:RFR3 s. 143 f.) att ett ekonomiskt stöd både till minoritetsorganisationer och till utbildnings- och kulturändamål är av väsentlig betydelse för att de nationella minoriteterna ska lyckas bevara och utveckla sitt språk och sin kultur på ett långsiktigt sätt.

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet lade 2003 fram ett förslag om ett sammanhållet bidragssystem för etniska organisationer (Ds 2003:10). Arbetsgruppen föreslog att de medel som fördelades till de nationella minoriteternas organisationer skulle fördelas genom en förordning där det framgick att medlen, dvs. ändamålet med stödet, i första hand avsåg att tillgodose minoriteternas behov av stöd för grundorganisation. I ett sådant system måste enligt arbetsgruppen hänsyn tas till att vissa organisationer får bidrag till sin grundorganisation genom andra statliga bidrag. Arbetsgruppens förslag innebar att stödet till organisationer som företrädde nationella minoriteter skulle föras samman med stödet till organisationer bildade på etnisk grund till ett gemensamt bidragssystem. Stödet till organisationer som företräder nationella minoriteter borde regleras särskilt med anledning av deras status som minoriteter i förhållande till andra organisationer bildade på etnisk grund.

Förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter trädde i kraft den 15 december 2005. Syftet med statsbidraget är att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder nationella minoriteter. Statsbidrag enligt denna förordning lämnas med en lika stor fast del per nationell minoritet och en rörlig del som grundas på antalet lokalföreningar eller avdelningar. För att vara berättigad till stöd enligt

förordningen om statsbidrag till nationella minoriteter ska organisationen bl.a. bedriva verksamhet som syftar till att stärka inflytandet för den nationella minoriteten, till att främja den egna nationella minoritetsgruppens identitet, kultur och språk samt till att motverka diskriminering eller att sprida kunskap om den egna gruppen. Ansökan om statsbidrag som tidigare prövades av regeringen prövas fr.o.m. den 1 januari 2008 av Ungdomsstyrelsen.

Fr.o.m. verksamhetsåret 2009 gäller även att Ungdomsstyrelsen i sin årsredovisning ska lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Ungdomsstyrelsen ska dessutom senast den 1 juni varje år till regeringen lämna en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, om möjligt, en bedömning av statsbidragets effekter i förhållande till syftet med bidragen.

Målet för minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Målet gäller fr.o.m. budgetåret 2001 (prop. 2000/01:143, utg.omr. 8, bet. 2000/01:SfU2, rskr. 2000/01:72). Målet för minoritetspolitiken har formulerats med utgångspunkt i de åtaganden som gjorts genom ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

Regeringen anger i budgetproposition för 2008 (prop. 2007/08:1 volym 2 avsnitt 8.6) att det i syfte att förverkliga minoritetspolitikens mål krävs att det finns en god kunskap hos statliga myndigheter och kommuner om minoritetspolitiken, Sveriges förpliktelser på området och om situationen i samhället för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Därför har ett arbete initierats för att inhämta kunskap om kommunernas kännedom om konventionerna och minoritetsåtagandena. Med utgångspunkt från detta arbete kommer insatser att vidtas för att stärka kommunernas arbete med minoritetsfrågor. Ett av syftena med detta arbete är att dels stödja kommunerna i deras arbete med nationella minoriteter, dels förmedla kunskap om området och ge exempel på pågående kommunala verksamheter och projekt för att på så sätt inspirera till en utveckling av frågorna. För att sprida kännedomen om såväl minoritetskonventionerna som minoritetspolitiken krävs redskap. Ett sådant redskap är den handbok om mänskliga rättigheter och nationella minoriteter i kommunal verksamhet som Göteborgs universitet på uppdrag av den förra regeringen tar fram. Handboken kommer att innehålla konkreta problemställningar och praktiska metoder för att främja mänskliga rättigheter inom olika områden i den kommunala verksamheten. Förverkligandet av Sveriges åtaganden när det gäller skyddet för nationella minoriteter och minoritetsspråken kommer också att ingå som ett särskilt avsnitt i handboken och som en integrerad del i den övriga texten. Handboken väntas utkomma under senhösten 2008.

Med avseende på svenska myndigheters kapacitet att genomföra en genomgripande analys över vad det kostar att genomföra minoritetspolitikens språkliga och kulturella mål kan det framhållas att möjligheter att

samla in statistik kring minoritetsgrupper i Sverige är begränsade. Statistik om Sveriges befolkning redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) varje kvartal, halvår och helår. Befolkningsstatistiken redovisas i tre undergrupper. Den första omfattar folkmängd efter bl.a. kön, ålder, medborgarskap och födelseland. Den andra beskriver befolkningsförändringar, bl.a. förflyttningar, födda och avlidna. Slutligen görs prognoser över den framtida befolkningsutvecklingen. Sverige för dock inte officiell statistik över människors etniska tillhörighet, utöver medborgarskap och födelseland, eftersom det inte existerar metoder för beräkning av etnisk tillhörighet som både är etiskt acceptabla och vetenskapligt säkra. Det är därför inte möjligt för Sverige att lämna statistisk information om de nationella minoriteterna. Enligt 13 § i personuppgiftslagen (1998:204) är det också som huvudregel förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras, etniskt ursprung eller religiös övertygelse.

Sveriges rapporter till Europarådet

I juni 2001 lämnade Sverige sin första rapport till Europarådet om tillämpligheten av ramkonventionen. Europarådets rådgivande kommitté redovisade resultatet av sin granskning av Sveriges genomförande av ramkonventionen i en rapport i augusti 2002. Europarådets ministerkommitté antog därefter i december samma år en resolution med vissa slutsatser och rekommendationer. Som ett led i Sveriges uppföljning av Europarådets rekommendationer angående efterlevnaden av ramkonventionen i Sverige, anordnade den förra regeringen tillsammans med Europarådet ett seminarium i april 2005. Seminariet behandlade frågor om implementering av ramkonventionen på lokal nivå samt lagstiftning till skydd för nationella minoriteter. Företrädare för Europarådet, den svenska regeringen, Regeringskansliet och andra berörda myndigheter, kommuner och nationella minoriteter deltog vid seminariet.

I Sveriges andra rapport till Europarådet om ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, avgiven den 30 juni 2006 i enlighet med ramkonventionens artikel 25, anges bl.a. att arbetsgruppen vid Norrbottens länsstyrelse, tillsammans med Kommunförbundet Norrbotten, genomförde en konferens i Jokkmokk i slutet av 2004 (s. 4–5). Därefter har samarbetet med Kommunförbundet Norrbotten ytterligare förstärkts bl.a. i syfte att stödja förbundet med att stimulera kommunerna inom förvaltningsområdena att utöka sitt samarbete kring minoritetsspråksfrågorna. Länsstyrelsens redovisning till regeringen visar att det pågår ett arbete med att ta fram minoritetspolitiska handlingsplaner inom samtliga kommuner som omfattas av minoritetsspråkslagstiftningen.

Rapporten framhåller även konstitutionsutskottets uppföljning av 1999 års riksdagsbeslut om nationella minoriteter och minoritetsspråk (jfr 2004/05:RFR3). Enligt regeringens rapport till Europarådet visade utskottets uppföljning att det fanns ett glapp mellan den statliga och kommunala nivån när det gäller genomförandet av minoritetspolitiken. I uppföljningen

drog forskarna bl.a. slutsatsen att respektive nationell minoritet bör analyseras enskilt i förhållande till ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

Vad gäller regeringens och myndigheters tydliggörande av det kommunala och regionala ansvaret för att genomföra den nationella minoritetspolitiken framhåller regeringen i sin andra rapport till Europarådet ett antal såväl lagstiftningsinsatser som kompetenshöjande insatser. Sedan den 1 april 2006 gäller lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (jfr prop. 2005/06:38, bet. 2005/06:UbU4, rskr. 2005/06:149). Lagen har sin grund i ett flertal direktiv (rådets direktiv 2000/43/EG från den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung, rådets direktiv 2000/78/EG från den 27 november 2000 om inrättandet av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/73/EG av den 23 september 2002 om ändring av rådets direktiv 76/207/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor) och har till ändamål att främja barns och elevers lika rättigheter samt att motverka diskriminering på grund av bl.a. etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Det förebyggande arbetet förstärks genom att förbuden mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i skolan kombineras med regler om att den som ansvarar för verksamheten, såväl kommunala som enskilda huvudmän, måste bedriva ett målinriktat arbete och se till att det finns planer för likabehandling (likabehandlingsplan). Likabehandlingsplanernas syfte är att främja barns och elevers lika rättigheter och förebygga och förhindra alla former av trakasserier och annan kränkande behandling.

Vidare noteras i Sveriges andra rapport (s. 18) till Europarådet att en arbetsgrupp, med romska kvinnor och företrädare för Regeringskansliet sedan februari 2005 har genomfört ett antal seminarier på regional nivå med och om romska kvinnor samt med kommunala tjänstemän som arbetar med romska frågor.

Tidigare behandling

I sitt betänkande 2005/06:KU19 behandlade konstitutionsutskottet frågan om den dåvarande regeringens planer för att förbättra analysen av minoritetspolitikens genomförande särskilt i förhållandet till ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen. Utskottet anmärkte då att regeringen avsåg att under 2006 ta fram en strategi för att sprida kunskap och öka medvetenheten om Sveriges förpliktelser enligt Europarådets konventioner om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Som regeringen framhöll är kunskap om både konventionerna och de nationella minoriteterna och deras situation en viktig förutsättning för att minoritetspolitiken ska kunna

få genomslag på alla nivåer i samhället. Utskottet såg med tillfredsställelse att en sådan strategi upprättades men pekade även på vad som anförts i utskottets uppföljningsrapport (2004/05:RFR3) om behovet av en vidare analys av hur minoritetspolitiken ska genomföras. En sådan analys behöver enligt uppföljningsrapportens författare bygga på forskning eller utredningar av vad som påverkar implementeringen i praktiken och innebära överväganden om särregler och incitament. Med en sådan analys ansåg utskottet att bättre förutsättningar skulle existera för att föra en konkret politik och bestämma vilka resurser som behövs för att Sverige ska kunna leva upp till minoritetskonventionerna. Utskottet ansåg emellertid inte att ett tillkännagivande om en konkret politik och konkreta åtgärder då var nödvändigt och avstyrkte ett motionsyrkande om ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att en konkret politik utformas och konkreta åtgärder vidtas så att Sverige lever upp till vad som föreskrivs i Europarådets minoritetskonventioner.

I betänkande 2005/06:KU19 behandlades även frågan om behovet av att svensk minoritetspolitik ska utgå från de nationella minoriteternas egna villkor med anledning av en motion motsvarande den aktuella motionen 2006/07:K366 (c). Utskottet hade ingen annan uppfattning än motionärerna när det gällde behovet av att stärka individers möjligheter att hävda och utveckla sin kultur och ansåg att detta var väl förenligt med en satsning på minoritetsgrupperna som sådana. Utskottet förutsåg att man i de fortsatta satsningarna och i arbetet med minoritetspolitiken uppmärksammade risken för att indelningar och definitioner av en minoritetsgrupp kunde föra med sig att en del av minoritetsgruppen missgynnas. Utskottet var då inte berett att förorda de begärda tillkännagivandena till regeringen utan avstyrkte motionsyrkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att regeringen i sin fortsatta beredning av den kommande minoritetspolitiska propositionen utgår från både de nationella minoriteternas egna villkor och behovet att tydliggöra av det kommunala och regionala ansvaret. Utskottet är inte berett att förorda de begärda tillkännagivandena till regeringen utan avstyrker motionerna 2006/07:K350 (v) yrkandena 3 och 5 och 2006/07:K366 (c) yrkande 1.

I utskottets uppföljningsrapport (2004/05:RFR3) anförs bl.a. att en allvarlig diskussion om minoritetspolitikens övergripande ekonomi behöver komma till stånd, baserad på en seriös ekonomisk analys som tar hänsyn till vilka kostnader som uppstår om minoritetspolitikens språkliga och kulturella mål ska uppfyllas. Utskottet har inte anledning att göra någon annan bedömning och förutsätter att sådana analyser görs inom Regeringskansliet inför bedömningar om behovet av anslagsmedel. Utskottet anser inte att tillkännagivande till regeringen om detta är nödvändigt och avstyrker mot denna bakgrund också yrkande 2 i motion 2006/07:K350 (v).

Nordisk samekonvention

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till regeringens pågående beredning en motion om den nordiska samekonventionen.

Motionen

I motion 2007/08:K291 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att den svenska regeringen är pådrivande i frågan om det fortsatta arbetet med den nordiska samekonventionen. I motionen anförs bl.a. att information och samordning kring det fortsatta arbetet med samekonventionen ansetts ske inom ramen för det nordiska samarbetet och att det förutsatts att länderna skulle vara färdiga med sina ställningstaganden till konventionsutkastet under 2007.

Bakgrund

Vid Nordiska rådets session i Reykjavik 1995 beslöts att inleda arbetet med en nordisk samekonvention. Hösten 2001 tillsattes en expertkommitté med uppgift att utarbeta ett förslag till nordisk samekonvention i syfte att säkerställa det samiska folkets rätt att själva bestämma om sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling och att för sina egna syften förfoga över sina naturtillgångar. Enligt regeringens budgetproposition för 2008 redovisade i november 2005 en expertgrupp, som regeringarna och sametingen i Sverige, Norge och Finland utsett, ett utkast till en nordisk samekonvention. Samekonventionen är tänkt att ge en ökad samsyn på de samiska frågorna i Sverige, Norge och Finland. Vid sameminister- och sametingspresidentmötet i oktober 2006 enades länderna om att nationella konsekvensanalyser skulle göras mot bakgrund av remissutfallet samt att ett nordiskt seminarium i frågan skulle arrangeras.

Ett nordiskt seminarium organiserat av Raoul Wallenberginstitutet i samarbete med det finländska Justitieministeriet, det norska Arbeids- och inkluderingsdepartementet och det svenska Jordbruksdepartementet genomfördes i Stockholm den 2–3 maj 2007. Det nordiska seminariet, som behandlade det föreslagna utkastet till konventionstext, som framlades hösten 2005, konstaterade att utkastet har remissbehandlats i de tre länderna samt att sametingen i samtliga nordiska länder har ställt sig positiva till konventionsutkastet.

I en remissammanställning från Regeringskansliet anges att många remissinstanser invänder mot bl.a. att konsekvensanalys saknas och att Jakt- och fiskerättsutredningen och Gränsdragningskommissionen har så tydliga kopplingar till konventionen att samtliga utredningar borde ha behandlats i ett mer samlat perspektiv. Vissa remissinstanser anser att man borde ha avvakat med behandlingen av konventionen till dess att man tagit ställning till

nämnda utredningar. De remissinstanser som avstyrker ratificering gör det oftast på dessa grunder. Det är framför allt kommuner, länsstyrelserna, LRF och Sveaskog som har dessa invändningar.

Beträffande innehållet i konventionen är det artikel 16 om samingens rätt till förhandlingar och artiklarna om samisk rätt till land och vatten som möter mest invändningar. Det är framför allt artikel 36 om utnyttjande av naturresurser som många känner oro inför. Man befärar att den allvarligt ska försvåra bl.a. näringsverksamheter och infrastrukturella investeringar. Många myndigheter och organisationer avstyrker dessa artiklar; även bland kommunerna är det dessa två artiklar som möter mest invändningar.

Länsstyrelserna har genomgående hänvisat till tidigare nämnda utredningar och vill inte göra någon bedömning bl.a. på grund av avsaknad av konsekvensanalyser.

Enligt regeringen är konsekvensanalysen fortfarande under utarbetande i de tre länderna (prop. 2007/08:1 utg.omr. 23 s. 98 och 100).

Integrations- och jämställdhetsdepartementet utgav på regeringens webbsida i början av februari 2008 en rapport med en uppföljning av regeringens skrivelse en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006-2009 (skr. 2005/06:95). Enligt rapporten genomförs den svenska regeringens konsekvensanalys i nära samverkan med Sametinget för att bedöma de juridiska konsekvenserna av förslaget. Konsekvensanalysen ska enligt rapporten vara klar i god tid inför nästa möte mellan ministrarna och samingpresidenterna i november 2008 (s. 16).

Tidigare behandling

I sitt betänkande 2005/06:KU19 behandlade utskottet bl.a. ett motionsyrkande om att den svenska staten ska undanröja de hinder som finns för att samerna själva ska bestämma utformningen av den nordiska samepolitiken. Utskottet noterade då att det framgick av den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 att en nordisk förhandlingsdelegation skulle tillsättas med målsättningen att utarbeta en nordisk samekonvention. Utskottet förutsatte att samerna själva skulle komma att ha stort inflytande i det fortsatta arbetet och ha möjlighet att identifiera vad som är problem och hinder (s. 19).

Utskottet har inom ramen för sin budgetberedning av utgiftsområde 1 Rikets styrelse (bet. 2007/08:KU1) behandlat frågor innefattade i politikområdet Samepolitiken. Utskottet redovisade att regeringen inom ramen för detta politikområde tidigare uppgivit att det hade påbörjats en översyn av delar av samepolitiken (prop. 2007/08:1 utg.omr. 23 avsnitt 7.6). Regeringspartierna hade tillsatt en arbetsgrupp för att göra övervägningar av förslagen i aktuella utredningar. Avsikten var att göra en bedömning av vilka förslag som kan nå en bred politisk majoritet i riksdagen. I budgetpropositionen uppgavs vidare att det var regeringens ambition att de tre nordiska

länderna till sameminister- och samepresidentmötet under hösten 2007 skulle ha genomfört var sin landsspecifik konsekvensanalys av utkastet och att nästa gemensamma steg i beredningen av utkastet därefter kunde beslutas. Utskottet bedömde då att regeringens redogörelse i budgetpropositionen avseende politikområdet Samepolitik inte föranledde något uttalande från utskottets sida.

Utskottets ställningstagande

Den frågan som tas upp i motionen är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör resultatet av beredningen inte föregripas, därmed avstyrks motionen 2007/08:K291 (s).

Nationella minoriteter i grundlagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till både Grundlagsutredningen och regeringens pågående beredning en rad motioner om grundlagsskydd för språk och nationella minoriteter.

Jämför reservation 2 (v).

Motionerna

Siv Holma m.fl. (v) begär i motion 2006/07:K227 bl.a. att regeringen återkommer med förslag till grundlagsfästade av svenskan som officiellt språk liksom av de nationella minoritetsspråkens status (yrkande 1). Motionärerna anser att det är positivt om det svenska språkets samt de övriga nationella minoritetsspråkens ställning skrivs in i grundlagen, inte minst eftersom grundlagen ger ett säkrare skydd än annan lagstiftning. Enligt motionen skulle ett grundlagsfästade som enbart avser svenska språket innebära ett avsteg från Sveriges åtagande i och med ratificeringen av minoritetsspråkskonventionen.

I motion 2006/07:K349 begär Lars Ohly m.fl. (v) att riksdagen tillkänner för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av ett grundlagsskydd för nationella minoriteter (yrkande 11). I motionen framhålls bl.a. att det i dag inte finns någon särskild lag som synliggör de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken. Bestämmelsen i 1 kap. 2 § regeringsformen, som fastslår att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas, tillkom innan Sverige erkände de fem nationella minoriteterna och minoritetsspråken och ger inget särskilt stöd till dessa minoriteter. Motionärerna anser att ett grundlagsskydd för de fem nationella minoriteterna skulle vara en markering av minoriteternas och minoritetsspråkens betydelse för det svenska samhället och den svenska kulturen.

Också i motion 2006/07:K350 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande för regeringen om behovet av ett tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen om att utforma ett grundlagsskydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (yrkande 1). Motionärerna framhåller bl.a. att utredningen som föregick Sveriges anslutning till Europarådets minoritetsspråkskonvention förordade att de nationella minoriteterna skulle ges ett särskilt skydd i grundlagen. I motionen anförs vidare att ett särskilt grundlagsskydd för minoriteter skulle leda till en rättslikhet med Finland och Norge som båda innehar grundlagsbestämmelser som betonar och främjar minoriteters möjligheter att bevara och utveckla sina kulturer, språk och sociala arv.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 2 § sista stycket regeringsformen bör etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas. För samernas del finns en särskild bestämmelse i 2 kap. 20 § andra stycket regeringsformen om att samernas rätt att bedriva renskötsel regleras i lag.

Minoritetsspråkskommittén framhöll i sitt betänkande Steg mot en minoritetspolitik – Europarådets konvention för skydd av nationella minoriteter (SOU 1997:193 s. 88) att det borde övervägas om en ratificering av ramkonventionen skulle följas av en grundlagsändring med innebörden att nuvarande grundlagsstadgande till skydd för etniska, språkliga och religiösa minoriteter utökas med att de nationella minoriteterna nämns med namn. Därutöver borde en översyn av grundlagsstadgandet också behandla frågan om grundlagen i sin nuvarande form gav de nationella minoriteterna ett tillräckligt starkt skydd. Kommittén föreslog att frågan skulle utredas vidare i annat sammanhang. Frågan berördes inte i regeringens proposition Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143). Med anledning av flera motioner om grundlagsskydd framhöll konstitutionsutskottet (bet. 1999/2000:KU6) att propositionen innebar att samtliga varieteter av det samiska språket samt finska och meänkieli gavs ett skydd i lag som syftar till att språken ska stärkas så att de kan hållas levande som minoritetsspråk i Sverige. Härigenom skulle de nationella minoriteternas och minoritetsspråkens betydelse i det svenska samhället komma till klart uttryck i lag. På den konstitutionella nivån återspeglades deras betydelse i dag i bestämmelsen i 1 kap. 2 § sista stycket regeringsformen enligt vilken etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. Enligt konstitutionsutskottets bedömning kunde det inte anses påkallat att redan i samband med det första steget mot en samlad svensk minoritetspolitik, som då föreslogs, gå längre på grundlagsnivån. Med hänvisning till det grundlagsskydd som redan finns i 1 kap. 2 § respektive 2 kap. 20 § regeringsformen om att samernas rätt till renskötsel regleras i lag avstyrkte

utskottet våren 2002 (bet. 2001/02:KU15) ett motionsyrkande om omnämmande av de nationella minoriteterna i regeringsformen. Våren 2003 avstyrkte utskottet (bet. 2002/03:KU26) ett motsvarande motionsyrkande med hänvisning till detta ställningstagande.

Efter att ha prövat frågan föreslog kommittén i sitt betänkande Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket (SOU 2002:27) införandet av en särskild lag om svenska språket som huvudspråk i landet. I sin språkpolitiska proposition (prop. 2005/06:2) till riksdagen i september 2005 avvisade den förra regeringen kommitténs förslag om en lag om svenska språket. Regeringen anförde två skäl. Dels är det inte oproblematiskt att föreskriva att svenskan ska vara landets officiella språk i internationella sammanhang, eftersom många företrädare för den svenska staten vid internationella kontakter använder andra språk än svenska. Dels kan en lag uppfattas som diskriminerande mot dem som inte har svenska som modersmål eller som av annan anledning inte behärskar svenska språket. Riksdagen instämde i regeringens förslag (bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89).

Utredningen om finska och sydsamiska språken pekade i betänkandet Rätten till mitt språk – Förstärkt minoritetsskydd (SOU 2005:40 s. 163 f.) på att någon utredning om grundlagsfrågan inte har skett. Enligt utredningen kvarstod alltså behovet av en utredning. Utredningen framhöll att en uppräknig av de nationella minoriteterna i regeringsformen skulle innebära en kraftig markering från lagstiftarens sida av dessa gruppers betydelse för Sverige och samtidigt stärka skyddet av de nationella minoriteterna. Behovet av en markering från lagstiftarens sida kvarstod enligt utredningen. Utredaren ansåg vidare att möjligheten att i 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen lägga till ordet ”språk” bör övervägas.

Den 1 juli 2004 beslutade den förra regeringen om direktiv (dir. 2004:96) till en parlamentariskt sammansatt kommitté som tillkallats med uppgift att göra en samlad översyn av regeringsformen. Grundlagsutredningens arbete ska framför allt koncentreras och inriktas på att stärka och fördjupa den svenska folkstyrelsen, att öka medborgarnas förtroende för demokratins funktionssätt och att höja valdeltagandet. Även om utredningen är oförhindrad att ta upp alla frågor som kan anses falla inom ramen för de frågeställningar som kommittén har i uppdrag att se över, är det dock inte fråga om att genomföra någon total författningsreform. Kommittén ska föreslå grundlagsändringar och andra lagändringar som den finner motiverade och ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2008.

Utskottet noterade i ett tidigare betänkande (2005/06:KU19 s. 21–22) med avseende på nordiska grannländers grundlagsbestämmelser att det enligt 17 § i den finska grundlagen stipuleras att Finlands nationalspråk är finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska tryggas genom lag. Det allmänna ska

tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. Vidare föreskriver den finska grundlagens 17 § att samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp ska tryggas genom lag.

Enligt 110 a § i den norska grundlagen åligger det statens myndigheter att se till att den samiska folkgruppen kan bevara och utveckla sitt språk, sin kultur och sitt samfundsliv.

Den svenska regeringen har under 2007 tillsatt Språklagsutredningen som ska utarbeta ett förslag till språklag, där svenska språkets status regleras. Utredaren ska även överväga om det i en sådan lag bör införas bestämmelser om de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråkets ställning. Frågan om svenska språket i internationella sammanhang bör även belysas (dir. 2007:17). Utredaren beräknas redovisa sitt uppdrag i mitten av mars 2008.

Tidigare behandling

Under våren 2006 behandlade konstitutionsutskottet i sitt betänkande 2005/06:KU19 en rad motioner om omnämnande av de nationella minoriteterna i regeringsformen. I ett par av motionerna begärdes tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen i fråga om en grundlagsfäst ställning för samerna som ursprungsbefolkning. Utskottet avstyrkte samtliga motioner med motiveringen att ett tillkännagivande till regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen eller om ett lagförslag i annan ordning inte var nödvändigt eftersom frågan om omnämnande av de nationella minoriteterna diskuterades i Grundlagsutredningen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om omnämnande av de nationella minoriteterna i regeringsformen vill utskottet i likhet med tidigare ställningstaganden i frågan hänvisa till det grundlagsskydd som finns. Ett sådant skydd finns dels i 1 kap. 2 § regeringsformen där det föreskrivs att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas, dels i 2 kap. 20 § andra stycket som föreskriver att samernas rätt att bedriva renskötsel regleras i lag. Utskottet noterar att Grundlagsutredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2008. Enligt utskottets mening bör resultatet av Grundlagsutredningens arbete inte föregripas. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2006/07:K349 (v) yrkande 11 och 2006/07:K350 (v) yrkande 1.

Den fråga som tas upp i motion 2006/07:K227 (v) om att regeringen ska återkomma med förslag till grundlagsfästade av svenskan som officiellt språk liksom av de nationella minoritetsspråkens status är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör resultatet av beredningen inte föregripas. Utskottet avstyrker följaktligen motionen.

Nationella minoriteters kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående och aviserade åtgärder från regeringen en motion om behovet av att synliggöra och bevara de nationella minoriteternas kulturarv.

Motionen

I motion 2006/07:K366 av Kerstin Lundgren (c) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att synliggöra de nationella minoriteterna i majoritetssamhället (yrkande 3). Motionären framhåller att medvetandet och kunskapen kring de nationella minoriteterna behöver höjas i det svenska samhället, inte minst genom förbättrad undervisning i svenska skolor. Ytterligare sätt för samhället att fullfölja sitt ansvar med avseende på kunskapsförmedlingen om nationella minoriteter kunde, enligt motionen, vara att synliggöra de nationella minoriteternas kulturarv och nuvarande kulturer vid nationella museer samt att visa fornfynd tillhörande de territoriellt bundna nationella minoriteterna i museer närbelägna till fyndplatsen. I samma motion begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att ge de nationella minoriteterna resurser och makt för att bevara sina språk och sina kulturer (yrkande 4). Motionären anför att det ankommer på riksdagen att överföra de medel som de nationella minoriteterna behöver för att vidareutveckla sina språk och sina kulturer, men att dessa minoriteter själva ska fatta beslut om vad de behöver och inte i fråga om möjligheter att bevara sin egen historia och förvalta sitt kulturarv. Vidare framhåller motionen Tornedalsteaterns roll som en viktig arena för att utveckla tornedalingarnas kultur och språk.

Bakgrund

I konstitutionsutskottets uppföljningsrapport Nationella minoriteter och minoritetsspråk (2004/05:RFR3) angavs bl.a. att de ekonomiska ramarna för genomförandet av minoritetspolitiken ansetts alltför snäva (s. 69). En av rapportens slutsatser är att det behöver komma till stånd en allvarlig diskussion om minoritetspolitikens övergripande ekonomi. En sådan diskussion behöver baseras på en seriös ekonomisk analys som tar hänsyn till vilka kostnader som uppstår om minoritetspolitikens språkliga och kultu-

rella mål ska uppfyllas. Rapporten konstaterar (s. 64) att utbudet på kulturområdet på vissa sätt är imponerande och att en mycket stark utveckling skett under de senaste decennierna. Det ekonomiska stödet till t.ex. samisk och tornedalsk kultur och till inrättandet av ett romskt kulturcentrum har varit mycket viktigt för minoriteternas arbete med att synliggöra sina kulturella yttringar.

Regeringen anför i sin budgetproposition för 2008 att ett centralt inslag i minoritetspolitiken är att stärka de nationella minoriteternas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem inom viktiga samhällsområden. Sedan minoritetspolitiken inrättades som ett självständigt politikområde år 2000, finns det enligt regeringen olika former för samråd mellan regeringen å ena sidan och de nationella minoriteterna å andra sidan. Enligt uppgift i budgetpropositionen planeras sådana samrådsmöten mellan företrädare för de nationella minoriteterna och regeringen även under 2008. Vidare anger regeringen i propositionen att statsbidrag fördelas varje år till organisationer som företräder nationella minoriteter i syfte att stödja och underlätta verksamheten för dessa organisationer.

Enligt regeringskrivelsen En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95) avsåg den dåvarande regeringen att under perioden stärka samrådet för de nationella minoriteterna. Det finns enligt skrivelsen flera skäl till att nationella minoriteter bör ha möjlighet att påverka beslut som rör dem själva. Ett väsentligt skäl är att det är de nationella minoriteterna själva som är bäst lämpade att se den egna gruppens behov och önskemål. En utvärdering har visat att de årliga mötena med företrädare för samtliga nationella minoriteter bör kompletteras med en serie möten mellan företrädare för regeringen och respektive nationell minoritetsgrupp (se skr. 2005/06:95 s. 52–53). Därtill avsåg regeringen att stärka samrådet ytterligare. Sverige rapporterar till Europarådet om ramkonventionen vart femte år och om minoritetspråkskonventionen vart tredje år. Regeringen avser i enlighet med skrivelsen att kontinuerligt bjuda in företrädare för de nationella minoriteterna till möten i samband med att Sverige rapporterar till Europarådet om efterlevnaden av minoritetspråkskonventionen och ramkonventionen. Den senaste (tredje) rapporten till Europarådet vad avser minoritetspråkskonventionen lämnades in den 20 september 2007 och nästa (tredje) rapport om efterlevnaden av ramkonventionen ska lämnas in i juni 2011.

Regeringen anger i budgetproposition (prop. 2007/08:1 utg.omr. 17 s. 38) att eftersom 2006 var ett s.k. mångkulturår redovisar många museer insatser för en ökad kulturell mångfald. Till exempel hade Skansen under 2006 en särskild programverksamhet för att främja nationella minoriteters kultur, särskilt för att belysa samisk kultur. I juni 2006 invigdes också Skansens nya Sameviste. Vad avser den konstområdesövergripande verksamheten sker denna främst inom ramen för Statens kulturråds ansvarsområde samt myndighetens bidragsgivning. Bland annat fördelas bidrag till

länskonsulenter, nationella minoriteter, regionala konsulenter för mångkultur, kultur i arbetslivet samt försöksverksamheten med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel (s. 41).

I propositionen anges även att Kulturrådet under 2006 publicerade, förutom den årliga barnbokskatalogen med boktips från barn- och ungdomsbokutgivningen, en guide till barnböcker på invandrar- och minoritetsspråk (s. 43). Statens kulturråd har också i uppdrag att stödja och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Sedan 2002 lämnas för detta ändamål ett allmänt kulturstöd. För 2006 fördelades ca 8 miljoner kronor. För bidrag till samisk kultur och samiska organisationer fördelades samma år drygt 14 miljoner kronor, inklusive bidrag avsatt för Såmi Teäter. Från och med 2006 har Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att utveckla och främja vården av nationella minoritetsspråk, och särskilda medel har tillskjutits för detta inom ramen för myndighetens anslag (s. 46). Regeringen prioriterar ett interkulturellt synsätt som innebär att både majoritets- och minoritetskulturer berikar varandra (s. 57).

Under en frågestund i riksdagen den 17 januari 2008 berördes det sydsamiska kulturcentrumet Gaaltijes framtid (prot. 2007/08:53 anf. 58–61), där det ansvariga statsrådet hänvisade till den pågående beredningen inom departementet inför en kommande minoritetspolitisk proposition.

Tidigare behandling

Våarna 2002 och 2003 behandlade utskottet motioner om minoriteters inflytande, delaktighet och självbestämmande i demokratin (bet. 2001/02:KU15 s. 54 f. och 2002/03:KU26, s. 52 f.). Bland annat behandlades ett motionsyrkande om minoritetsgruppers möjlighet att utöva sitt självbestämmande exempelvis genom att ta över fördelningen av kulturmedel till de egna institutionerna. Utskottet hänvisade till att det från regeringens sida vidtagits en rad åtgärder i syfte att stärka dessa gruppers möjligheter till inflytande i frågor som rör dem och till att det i den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter hade diskuterats ytterligare åtgärder. Enligt utskottets mening saknades anledning att göra några tillkännagivanden till regeringen i dessa avseenden, och därmed avstyrktes samtliga motionsyrkanden.

Under våren 2006 behandlade konstitutionsutskottet i sitt betänkande 2005/06:KU19 motionsyrkanden om insatser för att säkerställa att de nationella minoriteterna synliggörs motsvarande de nu aktuella yrkandena i motion 2006/07:K366. Utskottet hänvisade när det gäller frågan om synliggörande av de nationella minoriteterna i bl.a. skolor och museer till den av den dåvarande regeringen i den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2002–2006 aviserade strategin för att sprida kunskap och medvetenhet vilket borde kunna leda till ett ökat synliggörande. Utskottet ansåg inte att ett tillkännagivande till regeringen var nödvändigt. Därmed avstyrktes samtliga motioner.

Utskottets ställningstagande

När det gäller de frågor som tas upp i motionen vill utskottet hänvisa såväl till regeringens strategi för att sprida kunskap och medvetenhet om nationella minoriteter som till regeringens övriga kulturpolitiska insatser, vilka borde kunna leda till ett ökat synliggörande. Utskottet anser inte att några tillkännagivanden till regeringen är nödvändiga utan avstyrker motionen 2006/07:K366 (c) yrkandena 3 och 4.

Definitionen av samer och ILO 169

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om definitionen av samer med hänvisning till fortsatt beredning inom Regeringskansliet.

Motionen

I motion 2007/08:K279 av Helena Leander (mp) begärs ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att, inför ratificeringen av ILO 169, definiera samer utifrån röstlängden till Sametinget. I motionen anføres bl.a. att den utredning som Sverige låtit göra pekar på att en ratificering av ILO 169 endast ska gälla de samer som i dag är medlemmar i en sameby. En bättre ordning vore enligt motionären att definiera samer enligt 1992 års sametingslag.

Bakgrund

International Labour Organization (ILO) är ett av FN:s s.k. fackorgan med uppgift att bevaka frågor om arbetsvillkor, diskriminering m.m. Inom ramen för denna uppgift har ILO sedan många år bevakat ursprungsfolkens arbete och levnadsvillkor. ILO utarbetar bl.a. konventioner. ILO:s konvention (nr 169) om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder trädde i kraft den 5 september 1991 och innehåller ett antal bestämmelser och åtaganden till skydd för ursprungsfolken. I konventionens artikel 1 b definieras ursprungsfolk som folk som härstammar från folkgrupper i landet – eller det geografiska område som landet tillhörde – vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser. Ytterligare en förutsättning är att de helt eller delvis har behållit sina sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner. Avgörande är inte om dessa folkgrupper historiskt sett bott i ett visst område längre tid än andra. Det är enligt Utredningen om ILO-konvention nr 169 av större betydelse att deras situation är speciell. Ett av de grundläggande kriterierna för att konventionen ska tillämpas är att de folk som berörs själva identifierar sig som ursprungsfolk.

Riksdagen har år 1977 uttalat att samerna i egenskap av ursprunglig befolkning i Sverige intar en särställning (prop. 1976/77:80, bet. 1976/77:KrU43 s. 4, rskr. 1976/77:289). Genom detta uttalande är det klarlagt att samerna anses som ett ursprungsfolk i Sverige. I svensk lagstiftning finns olika definitioner av vem som anses vara same. Den som omfattas av definitionen i lagstiftningen omfattas också av lagens tillämpning. Den viktigaste definitionen är den som anges i sametingslagen (1992:1433). Den som enligt sametingslagens definition är att anses som same får delta i val till samernas folkvalda politiska organ, Sametinget. Enligt 1 kap. 2 § sametingslagen avses med same den som anser sig vara same *och* 1) gör sannolikt att han eller hon har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller 2) gör sannolikt att någon av hans eller hennes föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller 3) har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget. Enligt samma bestämmelse gäller inte vad som sägs i första stycket 3 om länsstyrelsen har beslutat att föräldern inte ska vara upptagen i röstlängden på den grunden att föräldern inte är same.

I 1 § rennäringslagen (1971:437) anges att den som är av samisk härkomst (same) får utnyttja mark och vatten till underhåll för sig och sina renar, dvs. renskötselrätten. Renskötselrätten tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2008 att Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter under 2007, i återkopplingen på Sveriges senaste rapport, har synpunkter på att frågan om landrättigheter fortfarande inte är löst och att inte någon ratifikation av ILO 169 ännu skett. Sverige uppmuntras också att öka samernas inflytande i beslut rörande naturresurser (prop. 2007/08:1 utg.omr. 23 s. 98).

I den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2006–2009 anges att regeringens ambition är att Sverige ska ratificera ILO-konventionen så fort det låter sig göras. För Sveriges del medför en anslutning till konventionen att olika rättigheter påverkas med avseende på ett markområde som motsvarar en tredjedel av Sveriges yta. Ett beslut i en fråga av sådan betydelse kan inte hastas fram. En förutsättning för att ratificera konventionen är att regeringen först inhämtar riksdagens godkännande. Inför riksdagens ställningstagande måste frågor kring de rättsliga konsekvenserna vara utredda. Dessutom måste de lagändringar som blir nödvändiga ha utarbetats. Enligt handlingsplanen pågår ett omfattande utredningsarbete för att ta fram ett underlag inför en ratificering. Resultatet av detta utredningsarbete måste avvaktas innan en proposition med godkännande av konventionen kan utarbetas (skr. 2005/06:95 s. 56).

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen med hänvisning till pågående förberedelsearbete avstyrkt motioner om ratificering av ILO-konvention nr 169. Utskottet avstyrkte motionsyrkanden under våren 2001 (bet. 2000/01:KU14) våren 2002 (bet. 2001/02:KU15), våren 2003 (bet. 2002/03:KU26) och även under våren 2006 (bet. 2005/06:KU19).

Utskottets ställningstagande

I den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2006–2009 uttrycktes tydligt ambitionen att Sverige ska ratificera ILO-konventionen så snart det låter sig göra. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen om att det är angeläget att beslutet inte hastas fram utan att beredningsarbetet som pågår inom Regeringskansliet bör slutföras innan en proposition framläggs för riksdagen. Utskottet anser inte heller att det finns anledning för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att definiera samer enligt 1992 års sametingslag. Utskottet avstyrker följaktligen motion 2007/08:K279 (mp).

Förvaltningsområden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående beredning motioner om behovet av utvidgade förvaltningsområden och om det begränsade förvaltningsområdet för finska språket.

Jämför reservation 3 (v).

Motionerna

I motion 2006/07:K349 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett utvidgat förvaltningsområde (yrkande 9). Motionärerna anser mot bakgrund av att en så stor andel av den sverigefinska minoriteten bor utanför det nu gällande förvaltningsområdet att detta bör utvidgas till att som ett första steg omfatta Mälardalen, Stockholmsområdet och västra Götaland. Motionärerna anför även att förvaltningsområdesstrukturen på sikt bör ersättas av rätten att använda finska i myndighetskontakter över hela landet.

Raimo Pärssinen (s) begär i motion 2007/08:K332 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en ny minoritetspolitik för den finska minoriteten. I motionen framhålls att Sverige i dag enbart har ett begränsat förvaltningsområde för finska språket. Motionären betonar även vikten av att regeringen i sin kommande minoritetspolitiska inriktningsproposition beaktar slutsatserna från tidigare utredningsbetänkanden (SOU 2005:40 och SOU 2006:19).

Bakgrund

Lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om användningen av samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar innebär en rätt att använda samiska, finska eller meänkieli i kontakter med förvaltningsmyndigheter och domstolar i ärenden som avser myndighetsutövning samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på något av de tre språken. Lagarnas tillämpning är begränsad till vissa geografiska områden, förvaltningsområden, som omfattar sju kommuner i Norrbotten. De kommuner som omfattas är Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

I den uppföljning som Europarådets rådgivande kommitté gjort av de svenska rapporterna om hur Sverige efterlever ramkonventionens regelverk har kommittén påpekat att implementeringen av lagarna haft ett begränsat genomslag och att lagarna gäller ett territoriellt begränsat område. Ungefär 95 % av sverigefinnarna bor utanför förvaltningsområdet. Redan då lagen trädde i kraft fanns det ett missnöje bland den sverigefinska befolkningen mot begränsningen av förvaltningsområdet till de fem kommunerna i Norrbotten.

Mot bakgrund av bl.a. synpunkter från sverigefinska intresseorganisationer, men även Europarådet, om att det finns språkliga behov även utanför det nuvarande finska förvaltningsområdet förordnade den förra regeringen i januari 2004 en särskild utredare med uppgift att analysera förutsättningarna för att utvidga det finska förvaltningsområdet till att gälla även i Stockholm och Mälardalen. Under arbetets gång väcktes frågan om det kritiska läget för det sydsamiska språket. Genom tilläggsdirektiv i februari 2005 fick utredaren även i uppdrag att analysera förutsättningarna att utvidga det samiska förvaltningsområdet till att gälla även i det sydsamiska området.

Utredningen antog namnet Utredningen om finska och sydsamiska språken. Utredaren redovisade sitt uppdrag genom ett delbetänkande i maj 2005, Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd (SOU 2005:40), och genom ett slutbetänkande i februari 2006, Att återta mitt språk – Åtgärder för att stärka det samiska språket (SOU 2006:19). Utredaren föreslog bl.a. att förvaltningsområdet för finska utvidgas till att omfatta sammanlagt 53 kommuner i Stockholms- och Mälardalsregionen. För samiska språket föreslog utredaren att förvaltningsområdet utvidgas till att omfatta även 20 kommuner i det sydsamiska området. Med det sydsamiska området avses de södra delarna av det traditionella samiska språkområdet som omfattar delar av Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Dalarnas län. De utvidgade förvaltningsområdena föreslås omfatta samma rättigheter som gäller för de nuvarande förvaltningsområdena, nämligen rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på finska respektive samiska samt rätt att använda finska respektive samiska i kontakter med förvaltningsmyndigheter och domstolar i ärenden som avser myndighetsutövning.

Inom ramen för utredningen om finska och sydsamiska språken gjordes en undersökning av sverigefinnars och samers behov av offentlig service. Av undersökningen framgick att de områden som angavs som viktiga när det gäller offentlig service var skola, förskola, äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Nuvarande system med förvaltningsområden bygger på tanken att en nationell minoritet och dess språk är koncentrerad till ett visst geografiskt område och att förstärkt skydd ska ges språket i de områdena. Utredaren ifrågasätter om systemet med geografiskt avgränsade förvaltningsområden är en optimal lösning, eftersom den enskilde individens möjligheter att värna om minoritetsspråket och kulturen är beroende av var i landet han eller hon lever. Utredaren menar att man på sikt borde överväga om modellen med förvaltningsområden borde kompletteras med rättigheter som knyts till individen och inte enbart till ett visst territorium, på motsvarande sätt som man gjort i t.ex. Finland.

I remissbehandlingen av förslagen från Utredningen om finska och samiska språken framkom att många kommuner och myndigheter varken var positiva eller negativa till förslaget om utvidgade förvaltningsområden. Däremot var de flesta eniga om att en full kostnadstäckning av förslagen måste bekostas av staten. Några remissinstanser, däribland Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och ett par kommuner, framförde att det kan finnas bättre alternativ än just systemet med förvaltningsområden. De synpunkter som framfördes var bl.a. att rättigheter borde knytas till individen och till viktiga samhällsfunktioner som särskilt berör enskilda.

Enligt utredaren skulle kostnaderna för utvidgningen av förvaltningsområdena uppgå till totalt 92,15 miljoner kronor (69,6 miljoner kronor för den finska utvidgningen och 22,55 miljoner kronor för den samiska) per år under en fyraårig introduktionsfas (jfr SOU 2006:19 s. 414).

Betänkandena har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Som ett led i denna beredning har man beslutat att hämta in kompletterande information inför arbetet med den kommande minoritetspolitiska propositionen.

Luleå tekniska universitet har, på uppdrag av Länsstyrelsen i Norrbottens arbetsgrupp, gjort en studie om den enskilde brukarens nyttjande av rättigheterna i lagarna om rätt att använda samiska, finska och meänkieli i kontakt med förvaltningsmyndigheter och domstolar. Studien visar att den egentliga ökningen av användandet av minoritetsspråken i kontakter med myndigheter och domstolar varit liten. De avgörande hindren enligt rapporten ligger i attityder och värderingar om språkanvändningen i kontakten mellan myndigheternas anställda och språkanvändaren. Lingvistiska, psykologiska och socioekonomiska faktorer har medfört att enskilda valt att använda svenska i kontakter med myndigheter. I studien föreslås att en mer samlad insats görs som berör fler språkdomäner än bara myndighetskontakter för att ge stöd åt minoriteterna.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som utövar tillsyn över de särskilda språklagar som gäller inom förvaltningsområdena, redovisar årligen sin uppföljning av de regionala åtgärderna till regeringen. Av dessa redovisningar framgår att användningen av rätten till kontakt med myndigheterna inte nämnvärt har ökat sedan den ovan nämnda studien gjordes av Luleå tekniska universitet.

Integrations- och jämställdhetsdepartementet initierade i juli 2007 en utredning om huruvida det finns lämpliga alternativ till det nuvarande systemet med geografiskt avgränsade s.k. språkliga förvaltningsområden, inom vilka det finns en rätt att använda samiska, finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. I utredningen ingick att undersöka om det finns något alternativt system som ger enskilda förutsättningar att bl.a. använda sitt minoritetsspråk i kontakter med myndigheter. Utredaren skulle dels analysera vad utvidgade förvaltningsområden för finska och samiska skulle ha för reell betydelse för sverigefinnars och samers möjligheter att utveckla och bevara sitt språk jämfört med alternativa modeller, dels väga nyttan av ett utvidgat förvaltningsområde mot de ekonomiska konsekvenserna, dels analysera eventuella negativa konsekvenser av att ersätta de geografiska förvaltningsområdena med alternativa modeller, och därvid särskilt beakta betydelsen som det symbol- och statushöjande värdet i nuvarande språklagstiftning har på minoritetsspråken. Utgångspunkten för utredningen var bl.a. strävan efter ett system som lever upp till de nationella minoriteternas rätt att behålla och utveckla sitt språk, samtidigt som de ekonomiska konsekvenserna är rimliga i förhållande till nyttan av åtgärderna. Situationen i de nordiska länderna och i viss mån övriga europeiska länder skulle belysas samt tjäna som ett underlag för utredningen. Vidare skulle samråd med företrädare för berörda nationella minoriteter, berörda myndigheter och Språklagsutredningen (dir. 2007:17) ha genomförts. Utredaren slutredovisade sitt uppdrag senast den 30 december 2007. Enligt uppgifter från departementet bereds utredningen för tillfället internt inom Regeringskansliet.

Sveriges rapporter till Europarådet

Den 16 oktober 2007 lämnade Sverige sin tredje rapport om åtgärder som har vidtagits fram till den 1 september 2007 för att uppfylla åtagandena enligt artikel 15 i Europarådets minoritetsspråkskonvention. I rapporten anförs bl.a. att Norrbottens länsstyrelse, i syfte att öka kunskapen om minoritetsspråkslagstiftningen, tillsammans med Kommunförbundet Norrbotten, genomförde en konferens i Jokkmokk i slutet av 2004. Den resulterade bl.a. i att samarbetet med Kommunförbundet Norrbotten ytterligare förstärktes i syfte att stödja förbundet i att stimulera kommunerna inom förvaltningsområdena att utöka sitt samarbete kring minoritetsspråksfrågorna. Länsstyrelsens redovisning till regeringen visar att det pågår ett arbete med att ta fram minoritetspolitiska handlingsplaner inom samtliga kommuner som omfattas av minoritetsspråkslagstiftningen.

Vidare anförs i rapporten (s. 14) att det för närvarande pågår ett informationsprojekt, ”Information på minoritetsspråk”, i vilket kommunerna inom de språkliga förvaltningsområdena, Kommunförbundet Norrbotten, Norrbottens läns landsting och Länsstyrelsen i Norrbottens län samarbetar i syfte att bl.a. öka utbudet av information på de nationella minoritetsspråken.

Rapporten anger även att Länsstyrelsen i Norrbottens län, som har till uppgift att utöva tillsyn över de särskilda språklagar som gäller inom de språkliga förvaltningsområdena, har uppmantrat kommuner inom dessa områden att ta fram handlingsplaner i syfte att främja muntlig och skriftlig användning av samiska, finska och meänkieli vid kontakter med förvaltningsmyndigheter och domstolar (s. 20).

Vidare anförs i rapporten att den existerande indelningen i kommuner och landsting inte utgör ett hinder för främjandet av landsdels- eller minoritetsspråk i Sverige. De kommuner i Norrbottens län som utgör språkliga förvaltningsområden för finska respektive meänkieli är bland de kommuner i regionen som har högst antal finstalande invånare. Befolkningen i en del av dessa kommuner utgörs av tornedalingar av vilka många talar meänkieli. Därför har inte den rådande kommunindelningen ansetts vara ett hinder för främjandet av dessa språk. När det gäller samiskan är befolkningen mer utspridd över ett större område. Trots detta är den samiska befolkningen mer koncentrerad i förvaltningsområdena för samiskan än i andra delar av landet. Även om det finns fickor av samisk befolkning i många kommuner i norra Sverige har det inte ansetts vara ett hinder för den gällande indelningen av förvaltningsområden.

I rapporten framhålls även att lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting är tillräcklig för att uppfylla de krav som uppställs enligt minoritetsspråkskonventionen. Enligt 1 kap. 1 § denna lag kan kommunindelningen ändras om en sådan förändring skulle kunna antas medföra bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun eller andra fördelar från allmän synpunkt. Särskild hänsyn tas till önskemål och synpunkter från den eller de kommuner som närmast berörs av ändringen.

Tidigare behandling

Också frågor om nya och utvidgade förvaltningsområden behandlades våren 2006 i utskottets betänkande om minoritetsfrågor (bet. 2005/06:KU19). Utskottet behandlade då ett tjugotal motionsyrkanden i frågor rörande aspekter kring förvaltningsområden. Utskottet hänvisade till den fortsatta beredningen av betänkandena Rätten till mitt språk – Förstärkt minoritetsskydd (SOU 2005:40) och Att återta mitt språk – Åtgärder för att stärka det samiska språket (SOU 2006:19) och avlog samtliga motionsyrkanden.

Utskottets ställningstagande

De förslag som tas upp i berörda motionsyrkanden är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör resultatet av beredningen inte föregripas, därmed avstyrks motionerna 2006/07:K349 (v) yrkande 9 och 2007/08:K332 (s).

Fler nationella minoriteter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till beredningen av kommande minoritetspolitiska propositioner om älvdalskan som minoritetsspråk, om sverigefinnar samt om behovet om en parlamentarisk utredning kring en ny minoritetspolitik.

Jämför reservation 4 (mp).

Motionerna

I motion 2006/07:K203 begär Kenneth Johansson (c) en utredning av möjligheterna till att älvdalskan erkänns som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag. Enligt motionären hävdar representanter från Ulum Dalska och Älvdalens kommun att älvdalskan uppfyller de kriterier som specificeras i Europarådets fördrag.

I motion 2006/07:K366 begär Kerstin Lundgren (c) att kravet på finska som modersmål för att räknas in i den nationella minoriteten sverigefinnar avskaffas och att detta ska ges regeringen till känna (yrkande 2). Motionären anser att finlandssvenskarna i Sverige har diskvalificerats som nationell minoritet, trots att de uppfyller alla de kriterier som Europarådet ställer upp för att få klassas som en nationell minoritet.

Ulf Holm m.fl. (mp) begär i kommittémotion 2007/08:A386 ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en minoritetspolitik som omfattar flera etniska grupper i samhället (yrkande 5). I motionen anføres att en viktig del av en politik för lika rättigheter är en minoritetspolitik som omfattar flera etniska grupper i samhället, och därför föreslås även att en parlamentarisk utredning tillsätts kring utformningen av en ny minoritetsstatus.

Bakgrund

Enligt minoritetsspråkskonventionen definieras landsdels- eller minoritetsspråk som ett språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat av medborgare i den staten som utgör en grupp som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten, och som är annorlunda än det eller de officiella språken i den staten. Det innefattar inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten, eller språk som talas av

invandrare. Vidare anger även minoritetsspråkskonventionen att territoriellt obundna språk definieras som språk som används av medborgare i en stat som avviker från det eller de språk som används av resten av befolkningen i den staten men som, trots att de av hävd används inom den statens territorium, inte kan identifieras med en bestämd del av den.

I minoritetsspråkskonventionen framhålls bl.a. att skydd och främjande av minoritetsspråk är viktigt för att stärka demokratiska principer och kulturell mångfald inom ramen för nationell suveränitet och territoriell integritet.

Enligt artikel 7.2 i konventionen ska parterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att avskaffa alla oönskvärda åtskillnader, undantag, restriktioner eller preferenser som gäller användning av ett landsdels- eller minoritetsspråk och som syftar till att motverka eller äventyra dess fortbestånd eller utveckling.

Minoritetsspråkskonventionen ger vidare ett relativt starkt skydd för användningen av minoritetsspråk i utbildning (artikel 8), rättsprocess (artikel 9), kontakter med det offentliga (artikel 10), massmedier (artikel 11), vid kulturella verksamheter och inrättningar (artikel 12) och vid ekonomiska och sociala aktiviteter (artikel 13).

I enlighet med de uppgifter som anförs av Europarådets expertkommitté i en rapport (ECRML [2006] 4 paragraferna 24–26) från den 27 september 2006 uppmanades svenska myndigheter att undersöka möjligheterna för äldskan att omfattas av Europarådets fördrag. Denna uppmaning lyftes dock inte upp av Europarådets ministerkommitté i dess rekommendationer till Sveriges implementering av Europarådets fördrag.

Ramkonventionen innehåller inte någon definition av begreppet nationell minoritet. I artikel 5 sägs dock att parterna åtar sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter ska kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv. I deklarationen om nationella minoriteter från toppmötet i Wien 1993, som föregick ramkonventionen, talas om nationella minoriteter som skapats i Europa genom historiens omvälvningar, och detta syftar på inhemska minoriteter med lång vistelsetid i landet.

I propositionen Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143) anfördes att de objektiva kriterier för en nationell minoritet som framgår av ramkonventionens artikel 5 inte, enligt regeringens mening, var tillräckliga utan måste kompletteras med ett antal kriterier som gör det lättare att urskilja de grupper som konventionen i första hand avser att skydda och stödja. Enligt regeringens mening borde därför följande kriterier vara uppfyllda för att en grupp ska betraktas som en nationell minoritet:

- Grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning i samhället, dvs. att gruppbestämningen inte enbart kan göras efter gruppens numerära antal utan här också måste vägas in och belysas gruppens struktur och sammanhållning.
- Religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet, där endast ett av de uppräknade särdragen måste föreligga men det särdrag som gruppen uppvisar i något väsentligt avseende måste skilja den från majoriteten.
- Självidentifikation, dvs. att såväl den enskilde som gruppen ska ha en vilja och strävan att behålla sin identitet.
- Historiska eller långvariga band med Sverige, med det tillägget att regeringen inte ansåg att det var möjligt att dra någon absolut gräns i år mätt. Regeringens bedömning var dock att endast minoritetsgrupper vars minoritetskultur funnits i Sverige före förra sekelskiftet (dvs. 1900) uppfyller kravet på historiska eller långvariga band. De nationella minoriteter i Sverige som då uppfyllde de redovisade kriterierna för en nationell minoritet var enligt propositionen samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar.

Med termen sverigefinländare avses både finskspråkiga och svenskspråkiga personer som flyttat till Sverige från Finland och deras ättlingar, dvs. både sverigefinnar och finlandssvenskar boende i Sverige. Enligt Utredningen om finska och sydsamiska språken uppskattar Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (Fris) att antalet finlandssvenskar uppskattningsvis är ca 100 000 personer (SOU 2005:40 s. 223). Dessa människor identifierar sig i allmänhet inte som sverigefinnar utan som sverigefinländare. Frågan om finlandssvenskarnas status i förhållande till Europarådets konventioner har varit föremål för diskussion. Fris driver linjen att Sveriges regering inte ska särskilja finlandssvenskarna som grupp från sverigefinnarna och att även finlandssvenskarna ska ges status som nationell minoritet enligt ramkonventionens bestämmelser. Sverigefinländarnas delegation delar denna uppfattning. Grunden till finlandssvenskarnas ställningstagande är att man anser att gruppen borde omfattas av ramkonventionens skydd, eftersom Sverige valt att definiera nationella minoriteter som grupper med religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet.

Tidigare behandling

Frågan om skyddet för sverigefinländare diskuterades i samband med konstitutionsutskottets behandling av proposition 1998/99:143 Nationella minoriteter i Sverige. Utskottet framhöll bl.a. att den minoritet i Sverige som har anknytning till Finland innefattar en grupp med finska som modersmål och en med svenska som modersmål. När uttrycket sverigefinnar brukades i propositionen åsyftades, såvitt framgick, personer som har finska som modersmål. Den finländska grupp som har svenska som modersmål åsyfta-

des med andra ord inte. Mot bakgrund av de ändamål som minoritetsspråkskonventionen ska tjäna framstod detta som följdriktigt. Enligt den bedömning som framgick av regeringens proposition tillhörde den i första hand svensktalande gruppen inte heller dem som bör anses omfattade av åtagandena enligt ramkonventionen. Konstitutionsutskottet gjorde i dessa hänseenden inte någon annan bedömning än den som låg till grund för propositionen. Därav följde emellertid inte att den finlandssvenska minoritetsgruppen i Sverige inte skulle kunna få del av åtgärder som enligt propositionen ska vidtas för dem som i propositionen omtalas som sverigefinnar (bet. 1999/2000:KU6 s. 22).

Under våren 2003 och våren 2006 behandlade utskottet ett flertal motionsyrkanden som rörde sverigefinländarnas ställning (2002/03:KU26 s. 62 och bet. 2005/06:KU19 s. 48). Utskottet hänvisade till sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte berörda motioner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet önskar inte föregripa den pågående beredningen av de frågor som tas upp i motionerna inom ramen för en kommande minoritetspolitisk proposition. Därmed avstyrks motionerna 2007/08:A386 (mp) yrkande 5, 2006/07:K203 (c) och 2006/07:K366 (c) yrkande 2.

Teckenspråk

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till Språklagsutredningens pågående arbete en rad motioner om att teckenspråk bör göras till minoritetsspråk.

Jämför reservation 5 (v).

Motionerna

Siv Holma m.fl. (v) begär i motion 2006/07:Kr242 bl.a. att regeringen till förnyad prövning tar upp frågan om att göra teckenspråket till ett nationellt minoritetsspråk (yrkande 1). I kommittémotion 2007/08:Kr280 begär Alice Åström m.fl. (v) att det svenska teckenspråket tillerkänns en folkrättslig ställning i det svenska samhället som motsvarar den ställning som getts nationella minoritetsspråk (yrkande 1). I båda dessa motioner nämns utredningen om teckenspråk och teckenspråkiga (SOU 2006:54) som lade fram sitt slutbetänkande under våren 2006. Enligt båda dessa motioner lämnar utredningen många bra förslag med utgångspunkt i att hörselskada och dövhet är funktionshinder. Motionärerna uppskattar också utredningens förslag kring frågor om teckenspråkets folkrättsliga ställning.

I motion 2007/08:K220 begär Eva Selin Lindgren och Lars-Ivar Ericson (båda c) att teckenspråket görs till officiellt minoritetsspråk i Sverige samt att Sverige ratificerar Europarådets minoritetsspråkskonvention för svenskt teckenspråk.

Bakgrund

Europaparlamentet antog den 18 november 1998 en resolution om teckenspråk (B4-0985/98). Bland annat uppmanades kommissionen att lägga fram ett förslag för rådet om offentligt erkännande av det teckenspråk som döva använder i varje medlemsstat, att säkerställa att alla EU-program är tillgängliga för döva och att behovet av teckenspråkstolkning erkänns.

Europarådets parlamentariska församling rekommenderade den 14 april 2003 ministerkommittén att ta fram särskilda regler om rättigheter för teckenspråksanvändare (Protection of sign languages in the member states of the Council of Europe, REC 1598 2003).

Utredningen Översyn av teckenspråkets ställning avlämnade både delbetänkandet Teckenspråk och teckenspråkiga – Kunskaps- och forskningsöversikt (SOU 2006:29) och slutbetänkandet Teckenspråk och teckenspråkiga – Översyn av teckenspråkets ställning (SOU 2006:54). I slutbetänkandet lämnar utredaren ett flertal förslag, bl.a. att det svenska teckenspråket bör tillerkännas en folkrättslig ställning i det svenska samhället som motsvarar den ställning som givits nationella minoritetsspråk, att Sverige bör verka för att teckenspråk i nordiska sammanhang tillerkänns en ställning som motsvarar nationella minoritetsspråk i de nordiska länderna samt att Sverige även inom Europarådet bör verka för en konvention eller stadga som ger de europeiska teckenspråken en ställning motsvarande minoritetsspråken (SOU 2006:54 s. 77).

Utredaren anförde även att de syften minoritetsspråkskonventionen har bara till en del sammanfaller med behoven för svenskt teckenspråk och för de människor som är beroende av detta språk. I likhet med vad som framförts av Europarådets parlamentariska församling är det utredarens bedömning att teckenspråket behöver ett stöd som liknar – men inte sammanfaller med – det som erbjuds de nationella minoritetsspråken i minoritetsspråkskonventionen. Utredningens slutbetänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Under 2007 tillsatte regeringen Språklagsutredningen (dir. 2007:17) som ska utarbeta ett förslag till språklag, där svenska språkets status regleras. Utredaren ska även överväga om det i en sådan lag bör införas bestämmelser om de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråkets ställning. De av riksdagen godkända språkpolitiska målen ska vara en grund för arbetet, liksom de överväganden som Språkkommittén gjorde i fråga om en språklagstiftning. Utredaren ska i det sammanhanget även beakta de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av kommitténs förslag. Utredaren ska bl.a. ta sin utgångspunkt i Språkkommitténs

bedömning att en språklag inte bör reglera språkriktighetsfrågor eller språks användning inom olika områden, utöver den offentliga förvaltningen. Inte heller bör sanktioner knytas till en språklag. I uppdraget ingår inte att lämna förslag till ändringar av grundlag. Utredaren bör därför hålla sig informerad om Grundlagsutredningens arbete till den del det kan beröra svenska språket.

Utredaren beräknas redovisa sitt uppdrag i mitten av mars 2008.

Tidigare behandling

I propositionen Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143 s. 33) konstaterade regeringen att teckenspråket inte kunde anses falla inom ramen för syftet med minoritetsspråkskonventionen. Konventionen bygger på språkets anknytning till urbefolkningar och andra nationella minoriteter som etniska grupper. Samtidigt framhölls att teckenspråket är annorlunda än det officiella språket. Vidare är teckenspråket en viktig del av dövas kultur. Inget land hade omfattat teckenspråket vid sin ratifikation av minoritetsspråkskonventionen. Vid behandlingen av propositionen framhöll konstitutionsutskottet att vad gäller teckenspråket fanns det självfallet starka skäl för att det allmänna ska lämna sådant stöd som kan behövas för att främja de dövas möjligheter i skilda hänseenden. Som anförts i propositionen kunde det dock enligt utskottet inte anses att teckenspråket faller inom ramen för syftet med minoritetsspråkskonventionen med dess anknytning till urbefolkningar och andra nationella minoriteter som etniska grupper. Även om därför teckenspråket inte kunde omfattas av en ratifikation av minoritetsspråkskonventionen, fanns det inte något som hindrade att frågan om åtgärder till stöd för teckenspråket övervägdes i annat sammanhang som kan vara lämpligt (bet. 1999/2000:KU6 s. 24).

Även under våren 2001 behandlade utskottet ett flertal motioner som lyfte fram teckenspråkets ställning som minoritetsspråk. Utskottet hänvisade till sin tidigare bedömning och gjorde inte någon annan bedömning. Utskottet ansåg således inte att teckenspråk skulle erkännas som minoritetsspråk. Utskottet ansåg emellertid att det var angeläget att teckenspråkets ställning sågs över. Utvecklingen under senare år, bl.a. arbetet inom ramen för Europarådets verksamhet, hade understrukit vikten av att teckenspråket har en stark ställning. Det var angeläget att de dövas och hörselskadades rättigheter när det gäller teckenspråket och teckenspråksinformation säkerställs. Enligt utskottets mening behövdes i detta syfte en översyn av rätten och möjligheterna att använda teckenspråket, liksom dövas och hörselskadades tillgång till samhällets utbud av kultur och litteratur (bet. 2000/01:KU14 s. 13 f.). Riksdagen gav regeringen detta till känna som sin mening.

Riksdagen godkände hösten 2005 den förra regeringens förslag om mål för en nationell språkpolitik, bl.a. att alla ska ha rätt till språk, att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig

främmande språk (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4). Kulturutskottet framhöll att de fyra mål som förra regeringen föreslagit och som utskottet sålunda ställt sig bakom alla avser en nationell språkpolitik som värnar svenskan som huvudspråk men som också samlat lyfter fram allas rätt till språk, dvs. rätten att utveckla och tillägna sig det svenska språket, bruka det egna modersmålet, teckenspråket som modersmål, de nationella minoritetsspråken och möjligheten att lära främmande språk. För att stärka språkvårdens roll i sammanhanget inrättades en förstärkt och samordnad språkvårdsorganisation som kan rymma utökade insatser för svenska språket, de nationella minoritetsspråken, det svenska teckenspråket liksom vissa terminologi- och språkteknologifrågor m.fl. övergripande språkpolitiska frågor. Språkvården organiserades i myndighetsform och samordnades med dåvarande myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet (nuvarande Institutet för språk och folkminnen).

Även under våren 2006 behandlade konstitutionsutskottet ett flertal motioner som lyfte fram teckenspråkets ställning som minoritetsspråk. När det gäller frågan om teckenspråkets ställning hänvisade utskottet till den då pågående utredningen om översynen av teckenspråkets ställning och i syfte att inte föregripa utredningens arbete och det efterföljande beredningsarbetet avstyrkte utskottet samtliga berörda motioner (bet. 2006/07:KU19 s. 48).

Utskottets ställningstagande

De förslag som tas upp i berörda motionsyrkanden är föremål för fortsatt utredning. Enligt utskottets mening bör resultatet av Språklagsutredningens arbete inte föregripas, och därmed avstyrks motionerna 2006/07:Kr242 (v) yrkande 1, 2007/08:Kr280 (v) yrkande 1 och 2007/08:K220 (c).

Medierna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning både till nuvarande villkor och riktlinjer för public service-företagens sändningstillstånd och till den pågående beredningen av kommande minoritetspolitiska proposition motioner om dels utsändningar på sverigefinska, dels krav på textning på de nationella minoritetsspråken. Vidare avstyrker utskottet med hänvisning till både Regeringskansliets fortsatta beredning och Europeiska kommissionens granskning av presstödet en motion om etableringen av tidningar på de nationella minoritetsspråken.

Jämför reservation 6 (v).

Motionerna

I motion 2006/07:K349 begär Lars Ohly m.fl. (v) tillkännagivanden till regeringen om dels att staten i utfärdandet av sändningstillstånd bör säkerställa tillgången på program och utsändningar på sverigefinska (yrkande 2), dels att krav ska ställas på textning på de nationella minoritetsspråken och större invandrarspråk i samband med sändningstillstånd (yrkande 3). I motionen anförs bl.a. att tillgången till program och utsändningar på sverigefinska kan styras endast med radio- och TV-lagen samt det av staten utdelade sändningstillståndet och att ny tillgänglig teknik inom tv erbjuder helt nya och större möjligheter till textning av program.

I motion 2007/08:K330 tar Siv Holma m.fl. (v) upp frågan om etablering av tidningar på de nationella minoritetsspråken. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att regeringen i sin beredning av betänkandet Mångfald och räckvidd prövar de förslag till nya gränsöverskridande lösningar på samarbete mellan Norge, Finland och Sverige i syfte att underlätta etablerandet av dagstidningar (yrkande 3) som ställts.

Bakgrund

Enligt artikel 9 punkterna 3 och 4 i ramkonventionen ska parterna inom den rättsliga ramen för radio- och tv-sändningar säkerställa att personer som tillhör nationella minoriteter medges möjlighet att framställa och använda egna medier, och vidta lämpliga åtgärder för att underlätta tillträde till massmedierna för personer som tillhör nationella minoriteter, i syfte att främja tolerans och tillåta kulturell mångfald. Enligt artikel 11 i minoritetsspråkskonventionen förbinder sig parterna i den mån radio och tv står i det offentliga tjänst att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och tv-kanaler ska tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk, att uppmuntra och/eller underlätta inrättandet av minst en tv-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk, att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och tv-program på landsdels- eller minoritetsspråk, att uppmuntra och/eller underlätta att minst en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk.

Europarådets rådgivande kommitté noterade med avseende på tillämpligheten av ramkonventionen att flera åtgärder vidtagits, bl.a. när det gäller SVT:s och SR:s sändningar på samiska och finska. Samtidigt uppmärksammades vissa neddragningar av tv-sändningar på finska. Expertkommittén ansåg med avseende på tillämpligheten av minoritetsspråkskonventionen i sin rapport 2002 att åtagandet inte uppfyllts när det gällde behovet av tidningar. Kommittén föreslog att myndigheterna skulle undersöka möjligheterna att starta tidning på samiska, t.ex. genom samarbete med tidningar i grannländerna. Expertkommittén uppmanade myndigheterna att utforska möjligheterna att etablera en nyhetstidning på meänkieli. En punkt i minis-

terkommitténs rekommendationer i juni 2003 var framtagandet av eller utvecklingen av minst en dagstidning på samiska och en på meänkieli (rekommendation RecChL[2003]1 beslutad den 19 juni 2003).

Riksdagen godkände regeringens förslag till villkor och riktlinjer som ska gälla under kommande tillståndsperiod (2007–2012) för den radio- och tv-verksamhet i allmänhetens tjänst som bedrivs av Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB (prop. 2005/06:112, bet. 2005/06:KrU28, rskr. 2005/06:323–324). I propositionen föreslogs i huvudsak oförändrade riktlinjer och bl.a. att språkliga och etniska minoriteters intressen ska beaktas i utbudet från radio och tv i allmänhetens tjänst, att verksamheten även fortsättningsvis ska vara ett prioriterat område och att tillgängligheten ska fortsätta att förbättras. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib ska inta en särställning. Programföretagen ska ha en dialog med de berörda grupperna. Kulturutskottet tillstyrkte regeringens förslag och avstyrkte en rad motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till att det ankommer på programföretagen att själva bestämma hur uppdraget ska utföras på lämpligaste sätt.

I budgetpropositionen för 2007 bedömde regeringen att frågan om ett effektivare resursutnyttjande har stor betydelse för hur villkoren för radio och tv i allmänhetens tjänst skulle utformas i framtiden. Mot den bakgrunden samt med hänsyn till då pågående omvärldsförändringar ansåg regeringen att den tillståndsperiod som hade beslutats var för lång. Regeringen föreslog därför att sändningstillstånden för programföretagen skulle gälla under tre år, dvs. för perioden 2007–2009. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 2006/07:1, bet. 2006/07:KrU1, rskr. 2006/07:37–40). Kulturutskottet ansåg också att det var nödvändigt att arbetet med att ta fram beredningsunderlag för den tillståndsperiod som ska gälla fr.o.m. 2010 påbörjas i Regeringskansliet så snart som möjligt.

Regeringen tillkallade i maj 2007 en särskild utredare (dir. 2007:71) för att utifrån gällande villkor för radio och tv i allmänhetens tjänst analysera om det finns behov av att ändra något inför nästa tillståndsperiod som inleds den 1 januari 2010. Analysen ska bl.a. omfatta frågor som rör finansieringen av verksamheten. I direktiven anger regeringen att utredaren förutsättningslöst och med huvudsaklig utgångspunkt i en utveckling av den nuvarande tv-avgiften ska pröva och redovisa konsekvenserna av olika alternativ för hur radio och tv i allmänhetens tjänst ska finansieras i framtiden. Utredaren ska särskilt beakta frågor om programverksamhet för barn och unga samt för språkliga och etniska minoriteter. Direktiven preciserar att det i Sverige finns både urfolk, nationella minoriteter och invandrade minoriteter. Utredaren ska också särskilt överväga hur tillgängligheten för personer med funktionshinder ytterligare kan förbättras, t.ex. när det gäller program på teckenspråk, och hur en hundraprocentig textning av första-gångssändningarna med svenskt ursprung i SVT:s kanaler kan åstadkommas. Enligt uppgift från utredningen ska uppdraget redovisas senast den 30 juni 2008.

I budgetpropositionen för 2008 anges bl.a. att SVT sänder barnprogram för språkliga och etniska minoriteter samt funktionshindrade och att utbudet av program för språkliga och etniska minoriteter minskade något 2006 jämfört med 2005. Sedan 2001, som var första året i den förra tillståndspe-rioden, har dock utbudet ökat. Vad avser SR:s och UR:s sändningar anges i propositionen att såväl SR:s utbud på samtliga minoritetsspråk som utbudet på invandrarspråk har ökat under tillståndspe-rioden. UR:s förstasändningar i tv för språkliga och etniska minoriteter ökade under 2006, liksom sändningarna i tv och radio av program om och för funktionshindrade.

Utsändningen av finska tv-program i Sverige sker med stöd av radio- och TV-lagen (1996:844). I budgetpropositionen anføres att inför övergången till digitala sändningar i Stockholm den 12 mars 2007 beslutade regeringen att meddela Sverigefinska Riksförbundet ett digitalt sändnings-tillstånd för en finsk kanal i Stockholm, Västerås och Uppsala. Samtidigt upphörde det tidigare analoga tillståndet. Genom beslutet säkerställdes att en finsk kanal kan sändas fritt tillgänglig även framöver. Det utökade sändningsområdet som nu också omfattar Uppsala och Västerås innebär att ett betydligt större antal finskspråkiga hushåll kan ta emot kanalen utan någon extra kostnad. Den digitala tekniken möjliggör sändningar till ett större område utan ökad statlig finansiering (prop. 2007/08:1 utg.omr. 17 s. 97–98 och 108).

I 2008 års budget återfinns anslag 27:2 *Utbyte av TV-sändningar mellan Sverige och Finland* inom utgiftsområde 17 *Kultur, medier, trossamfund och fritid*. Anslaget används för att finansiera kostnader för tillhandahållande och överföring av en svensk programkanal till Finland, kostnader för överföring och distribution av en finsk programkanal i Sverige och övriga kostnader i samband med utsändning av den finska programkanalen i Sverige. Det svenskfinska tv-utbytet bedrivs i enlighet med en princip om ömsesidighet. I samband med att både Sverige och Finland övergår till digitala marknätssändningar har vissa förändringar skett i den svenska delen av utbytet. Anslaget fördelas fr.o.m. 2007 mellan två parter, Sverigefinska Riksförbundet och Sveriges Television AB. Sverigefinska Riksförbundet tilldelas medel för kostnader för distribution av den finska programkanalen i Sverige och för övriga kostnader som uppstår i samband med denna. Sveriges Television AB tilldelas medel för att tillhandahålla en svensk programkanal till Finland.

Presskommitténs betänkande

Som Europarådets expertkommitté noterat i sin rapport om Sverige slutredovisade Presskommittén sitt uppdrag i februari 2006 genom betänkandet *Mångfald och räckvidd* (SOU 2006:8). I betänkandet lämnade kommittén förslag för att underlätta etablerandet av dagstidningar på samiska respektive meänkieli.

Att meänkieli, finska och samiska bland minoritetsspråken getts en särskild status innebar enligt kommittén bl.a. att Sverige åtagit sig att uppmuntra och/eller underlätta att minst en tidning grundas och/eller upprätthålls på dessa språk. Kommittén konstaterade även att det fanns en presstödsberättigad tidning i Sverige som gavs ut på finska, men ingen motsvarande stödberättigad tidning skriven på samiska eller meänkieli. Haparandabladet hade då visserligen en krönika på meänkieli en gång per vecka, men detta material kunde enligt kommittén inte bedömas vara tillräckligt för att svenska statens konventionsåtaganden skulle anses uppfyllda. Sverige har iklätt sig ett särskilt ansvar för att tillse att det ges ut tidningar på vardera språken finska, samiska och meänkieli. Åtgärder för att underlätta etablering och drift av sådana tidningar borde enligt kommitténs bedömning lämpligen vidtas inom ramen för presstödsystemet.

Tidningar skrivna på finska hade ett betydande läsarunderlag både i Sverige och i Finland. På grund av svenska statens konventionsåtaganden samt på grund av de begränsade förutsättningar som finns för tidningar på samiska och meänkieli bedömde kommittén att föreslagna ändringar i 2 kap. 11 § presstödsförordningen inte var tillräckliga för att stimulera etablerandet och utgivningen av tidningar på samiska eller meänkieli. Där emot bedömdes ändringarna vara ändamålsenliga för att stimulera etablerandet och driften av tidningar som riktar sig till den finskspråkiga minoriteten i Sverige.

Mot bakgrund härav föreslog kommittén en särreglering för tidningar som är skrivna på samiska eller meänkieli. Liksom för tidningar som riktar sig till språkliga minoriteter i Sverige föreslog kommittén att även tidningar på samiska eller meänkieli ska kunna saluföras utanför Sverige utan att förlora rätten att vara berättigade till driftsstöd. Härutöver borde tidningar på samiska eller meänkieli få tillgodogöra sig hela sin abonnerade upplaga som underlag vid beräkningen av driftsstöd. Kommittén föreslog således att det i presstödsförordningen tas in en bestämmelse som innebär att en tidning vars text inte i huvudsak är skriven på svenska eller vars upplaga inte huvudsakligen är spridd i Sverige ska i fråga om rätt till driftsstöd likställas med dagstidning om tidningen uppfyller övriga i 1 kap. 6 § angivna förutsättningar för dagstidning.

Kommittén föreslog även att regeringen låter undersöka möjligheterna att initiera ett mellanstatligt samarbete med Norge och Finland för att underlätta utgivningen av gränsöverskridande dagstidningar på samiska eller meänkieli.

Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Sveriges rapporter till Europarådet

Som svar på Europarådets expertkommittés uppmaning att uppmuntra och/eller underlätta bildandet och/eller upprätthållandet av minst en tidning på samiska och meänkieli och med anledning av de övriga iakttagelser som expertkommittén noterat lämnade Sverige bl.a. följande förklaring i sin

tredje rapport till Europarådet: Presskommitténs slutbetänkande, som hade remitterats, innehöll bl.a. förslag till ändringar i presstödet avsedda att underlätta utgivning av dagstidningar på andra språk än svenska, bl.a. samiska, finska och meänkieli.

Med utgångspunkt i Presskommitténs betänkande beslutade riksdagen (prop. 2005/06:201, bet. 2005/06:KU40, rskr. 2005/06:367) i juni 2006 om vissa ändringar i driftsstödet som dock inte innehöll något av de ändringsförslag som specifikt avser att underlätta utgivning av dagstidningar på andra språk än svenska. De av riksdagen beslutade ändringarna i driftsstödet notifierades till Europeiska kommissionen som meddelade att ändringarna preliminärt inte kunde godkännas innan kommissionen genomfört en fullständig granskning av presstödet förenlighet med den gemensamma marknaden. Europeiska kommissionens granskning av presstödet pågår för närvarande, och innan den är avslutad är det inte möjligt att verkställa de beslutade ändringarna eller att genomföra nya ändringar i presstödet.

I rapporten till Europarådet noteras även att Kulturrådet sedan 1999 har ett särskilt uppdrag att fördela stöd till nationella minoriteters kulturtidskrifter. Stödet ska främst fördelas som produktionsstöd men kan även ges för projekt eller informationsinsatser i syfte att stimulera sådan utgivning. Under 2006 beslutade Kulturrådet om fördelning med sammanlagt 500 000 kr till sex tidskrifter som ges ut helt på eller med inslag av jiddisch, romani chib, samiska, sverigefinska och meänkieli (s. 27).

Med avseende på förslag att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av minst en tv-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk noterar regeringen att i samband med övergången från analoga till digitala marknadssändningar i Sverige och Finland har utbytet av tv-sändningar mellan Sverige och Finland omorganiserats något. Resultatet är att utbytet har kunnat stärkas genom att sändningsområdet för både den svenska kanalen i Finland och den finska kanalen i Sverige har utökats. I Sverige sprids sedan den 12 mars 2007 en finsk kanal i digital marknadssändning i Stockholm, Västerås och Uppsala. Genom att spridningsområdet har ökat från enbart Stockholm till i princip hela Mälardalen kan ett betydligt större antal finsktalande hushåll se kanalen i helt kostnadsfria sändningar. Kanalen sprids också i digitala kabelnät till ett stort antal (betydligt fler än de tidigare 26) orter i Sverige. Genom att digital distribution är billigare än analog har övergången i Sverige inneburit att samma statliga anslag kan finansiera sändningar inte bara i Stockholm utan också i Västerås och Uppsala. I samband med övergången har finansieringsmodellen förändrats för att ge Sverigefinska Riksförbundet ett större ansvar för de praktiska frågor som uppkommer i samband med distributionen av kanalen. Sverigefinska Riksförbundet tilldelas därför hela den del av anslaget som är avsatt för att finansiera en finsk kanal i Sverige. Riksförbundet sluter sedan avtal med distributörer för att skapa en så god tillgänglighet till kanalen som möjligt för de finsktalande hushållen (s. 97–98).

Mediers nyhetsbevakning och etniska minoriteter

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02) inrättades i mars 2006 för att med utgångspunkt i regeringens skrivelse En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna i Sverige 2006–2009 (skr. 2005/06:95) stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. I direktiven står att delegationen bl.a. ska utarbeta och genomföra strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter hos olika målgrupper i samhället och att delegationen ska stimulera det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter. I januari 2008 överlämnade delegationen sin första rapport, Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige (SOU 2007:102), till regeringen.

Rapporten anger bl.a. att nationella minoriteter i Sverige är samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. Alla grupperna har historiskt sett utsatts för förtryck, diskriminering och fördomar. Hur medierna gestaltar minoriteterna och frågor som specifikt berör dem, bör ha betydelse för hur de blir bemötta och hur deras rättigheter respekteras i samhället. Delegationen erkänner att stora brister i sin första rapport är avsaknaden av både relevant forskning om nyhetsbevakning som rör samer, sverigefinnar, tornedalingar och judar och egna undersökningar om ämnet. Att undersöka detta tema vidare bör därför enligt delegationen vara en viktig uppgift (s. 53–54). I rapporten noteras dock att etniska minoriteter och frågor som berör deras rättigheter i stort sett var osynliga i de rikstäckande nyhetsmedierna (s. 66).

Tidigare behandling

Frågor kring invandrar- och minoritetstidningar har behandlats tidigare av utskottet. Under våren 2003 konstaterade utskottet, med anledning av en motion som bl.a. berörde det faktum att ett fåtal av invandrar- och minoritetstidningarna uppbar presstöd, att regeringen hade gett Presstödsnämnden i uppdrag att kartlägga och analysera situationen för medier som riktar sig till främst invandrare och nationella minoriteter i Sverige. Utskottet framhöll även att det då var åtta år sedan den senaste översynen av presstödet presenterades. Under tiden hade enligt utskottet medielandskapet genomgått stora förändringar. Bilden av att storstädernas förorter befinner sig i medieskugga blev vidare allt tydligare. Detta innebar att det i dessa områden i allt större utsträckning saknades egna medier och lokal nyhetsbevakning. En annan oroande tendens var enligt utskottets mening att distributionskostnaderna kraftigt hade ökat under senare år, vilket framför allt drabbat landsbygds- och glesbygdsområdena. Utskottet underströk att detta var oroande tecken när det gällde möjligheterna att genom presstödet värna om mångfalden och främja en allsidig nyhetsförmedling och opinionsbildning. Utskottet förutsatte att vad som då anfördes utgjorde sådana omständigheter som skulle beaktas i de överväganden som då gjordes

inom Kulturdepartementet rörande behovet av en presstödsutredning. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att det inte önskade föregripa departementets överväganden rörande behovet av en presstödsutredning (bet. 2002/03:KU25 s. 47 f.).

Under våren 2006 behandlade utskottet ett flertal motioner som bl.a. behandlade frågan om fonder för programverksamhet riktad till nationella minoriteter och en s.k. ”must carry” - kanal i syfte att utvidga och förbättra sitt utbud på de nationella minoritetsspråken. Även frågan om tidningar på samiska och meänkieli samt finska var föremål för utskottets överväganden. Utskottet avstyrkte samtliga motionsyrkanden med skilda motiv (bet. 2005/06:KU19 s. 79). I frågan om fonder för programverksamhet riktad till nationella minoriteter hänvisade utskottet till att förra regeringen genom sin proposition 2005/06:112 Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012 hade understrukt vikten av sändningar på nationella minoritetsspråk och angett att verksamheten var ett prioriterat område, och i fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter hade SVT, SR och UR getts ett tydligt ansvar för sändningar på minoritetsspråk och om minoriteter. Vad gäller frågan om en s.k. ”must carry” - kanal hänvisade utskottet till de tydliga krav på ökade insatser som hade ställts på SVT, SR och UR att utvidga och förbättra sitt utbud på de nationella minoritetsspråken. I frågan om tidningar på samiska och meänkieli och även finska hänvisade utskottet till överväganden och förslag från Presskommittén 2004 som då bereddes i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Nuvarande villkor och riktlinjer för tillståndspanen 2007–2009 och den radio- och tv-verksamhet i allmänhetens tjänst som bedrivs av Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB anger bl.a. att verksamheten är ett prioriterat område och att de nationella minoriteterna ska inta en särställning när det gäller att beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter har SVT, SR och UR därigenom getts ett tydligt ansvar för sändningar på minoritetsspråk och om minoriteter. Utskottet utgår från att frågan kommer att beaktas i den kommande minoritetspolitiska propositionen. Utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom krav på tillkännagivanden till regeringen om att staten i utfärdandet av sändningstillstånd bör säkerställa tillgången på program och utsändningar på sverigefinska eller att krav ska ställas på textning på de nationella minoritetsspråken och större invandrarpråk i samband med sändningstillstånd. Utskottet avstyrker därmed motion 2006/07:K349 (v) yrkandena 2 och 3. I frågan om prövningen av förslag på nya gränsöverskridande lösningar mellan Norge, Finland och Sverige i syfte att underlätta etablerandet av dagstidningar vill

utskottet hänvisa till dels den pågående beredningen i Regeringskansliet, dels den Europeiska unionens kommissions granskning av presstödet. Därmed avstyrker utskottet motion 2007/08:K330 (v) yrkande 3.

Utbildning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till den pågående beredningen av kommande minoritetspolitiska proposition en rad motionsyrkanden om bl.a. modersmålsundervisning, romers utbildning, stöd till högskolor för de erkända nationella minoritetsspråken och en utredning kring bevarande och revitalisering av de nationella minoritetsspråken.

Jämför reservation 7 (v).

Motionerna

I motion 2006/07:K348 av Lars Ohly m.fl. (v) behandlas ett flertal motionsyrkanden som rör romers minoritetsrättigheter. Enligt motionärerna är det viktigt att all personal inom utbildningsväsendet, från förskola till högskola, ges ökade kunskaper om romer och romsk kultur (yrkande 2) och att romska barns tillgång till barnomsorg, skola och undervisningsmaterial på romani chib ökas (yrkande 3). I motionen framhålls bl.a. att ett viktigt led i arbetet med att garantera romska barns rättigheter är att personal inom utbildningsväsendet får utbildning i romsk kultur och att man inom utbildningsväsendet rekryterar personer med romsk bakgrund. Vidare anför motionärerna att Skolverket i rapporter har pekat på att det finns ett tydligt samband mellan romska elevers skolframgång och tillgången till såväl kompetent personal som undervisar i modersmålet som studiehandledning och läxhjälp tillsammans med romsk personal.

I motion 2006/07:K349 begär Lars Ohly m.fl. (v) tillkännagivanden till regeringen om bl.a. att kravet på att minst fem elever krävs för att anordna modersmålsundervisning på finska tas bort samt att kommunerna ges stimulans att öka antalet tvåspråkiga klasser – finska och svenska – i kommunal regi (yrkande 4). Motionärerna anför att sverigefinska organisationer har framfört att sverigefinnar upplever sig särskilt diskriminerade på grund av kravet på minst fem elever, ett krav som inte gäller andra minoritetsgrupper. Motionärerna begär även att regeringen ska stödja initiativ och rikta resurser för att sverigefinska barn ska få tillgång till modersmålsstöd i skolan (yrkande 5). I motionen framhålls vidare att förskoleverksamhet på det egna språket är avgörande eftersom språkinläring är som intensivast under åren före skolstarten. I motionen begärs även ett tillkännagivande till regeringen om att utbildning och forskning i de nationella minoritetsspråken bedrivs långsiktigt och garanteras de resurser som krävs

(yrkande 6). Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att staten säkerställer ett stöd till minst en folkhögskola för vart och ett av de erkända nationella minoritetsspråken, detta i syfte att garantera en långsiktig och hållbar minoritetspolitik (yrkande 7). I motionen begärs också ett tillkännagivande för regeringen om behovet av en utredning kring ett eventuellt program för bevarande och revitalisering av de nationella minoritetsspråken (yrkande 12). Motionärerna framhåller att Sverige borde ta lärdom av andra länders erfarenheter av att arbeta med nationella minoritetsfrågor och att utredningen bör få i uppdrag att analysera Sveriges förutsättningar och möjligheter att åta sig ett mer långtgående åtagande för nationella minoriteters utbildningssituation enligt minoritetsspråkskonventionen.

Bakgrund

Enligt artikel 13 i Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter ska staterna inom ramen för sina utbildningssystem erkänna att personer som tillhör en nationell minoritet har rätt att inrätta och sköta sina egna privata utbildningsanstalter. Enligt artikel 14 har varje person som tillhör en nationell minoritet rätt att lära sig sitt minoritetsspråk. Inom områden som traditionellt eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter ska staterna, om det finns ett tillräckligt behov, sträva efter att så långt möjligt och inom ramen för sina utbildningssystem tillförsäkra att personer som tillhör dessa minoriteter har tillfredsställande möjligheter till undervisning i minoritetsspråket eller till undervisning på detta språk.

Enligt artikel 8 a i–iii) i minoritetsspråkskonventionen förbinder sig staterna att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på ifrågavarande minoritetsspråk eller att tillämpa någon av dessa åtgärder åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms tillräckligt. Enligt artikel 8 b iii) förbinder sig staterna att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på minoritetsspråk eller att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande minoritetsspråk eller att tillse att det i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i minoritetsspråk, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms tillräckligt.

Enligt artikel 8 c iv) förbinder sig staterna att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på minoritetsspråk eller tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på minoritetsspråk eller tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i

minoritetsspråk allt åtminstone för de elever som så önskar eller i förekommande fall för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt. Samma gäller enligt artikel 8 d iv) för teknisk utbildning.

Enligt artikel 8 e iii) förbinder sig staterna att tillhandahålla, uppmuntra och/eller tillåta tillhandahållande av universitetsutbildning och andra former av högre utbildning på minoritetsspråk eller av resurser för studier av dessa språk som studieämnen vid universitet och högre utbildningsanstalter.

Gällande bestämmelser m.m.

Enligt respektive 8 § i lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ska en kommun, när kommunen i förvaltningsområdet erbjuder plats i förskoleverksamhet enligt 2 a kap. 1 och 7 §§ skollagen (1985:1100), ge barn vars vårdnadshavare begär det möjlighet till plats i förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på samiska, finska respektive meänkieli.

Enligt förarbetena (prop. 1998/99:143) är innebörden av paragrafen att varje kommun inom förvaltningsområdet, när den erbjuder förskoleverksamhet, måste erbjuda förskoleverksamhet som helt eller delvis bedrivs på samiska respektive finska eller meänkieli om vårdnadshavare begär det. Omfattningen av verksamheten kan variera beroende på hur många barn den omfattar och tillgången på språkkunnig personal. Finns det tillräckligt många barn och tillräckligt mycket personal som behärskar språket kan verksamheten på samiska, finska eller meänkieli bedrivas mer organiserat i särskilda grupper eller på särskilda tvåspråkiga daghemsavdelningar eller helt tvåspråkiga daghem.

Enligt 2 kap. 7 § grundskoleförordningen (1994:1194) gäller för elever som har ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna att en kommun får anordna delar av undervisningen i årskurserna 1–6 på umgängesspråket (tvåspråkig undervisning). För elever med finska som umgängesspråk får sådan undervisning anordnas även i årskurserna 7–9. Under den sammanlagda tid som tvåspråkig undervisning anordnas får högst hälften anordnas på umgängesspråket. Undervisningen ska planeras så att undervisningen på svenska successivt ökar under utbildningstiden.

Enligt 2 kap. 9 § grundskoleförordningen ska, om en eller båda av elevens vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven, eleven få undervisning i detta språk som ett ämne (modersmålsundervisning), om eleven har grundläggande kunskaper i språket och eleven önskar få sådan undervisning. En samisk, tornedalsfinsk eller romsk elev ska erbjudas modersmålsundervisning, även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Enligt 2 kap. 13 § grundskoleförordningen gäller att en kommun är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk, endast om det finns en lämplig lärare. En kommun är skyldig att anordna sådan undervisning

om minst fem elever önskar undervisning i språket. När det gäller samiska, tornedalsfinska eller romska elever är kommunen skyldig att anordna modersmålsundervisning även om antalet elever är mindre än fem.

I 8 kap. sameskolförordningen (1995:205) finns bestämmelser om integrerad samisk undervisning i grundskolan. Enligt 1 § får en kommun anordna samisk undervisning för samiska elever vid sin grundskola, om avtal härom träffas mellan kommunen och Sameskolstyrelsen. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska. Enligt 2 § ska utbildningen för de samiska eleverna integreras med motsvarande utbildning för andra elever i grundskolan. Den samiska undervisningen får även förläggas till icke timplanebunden tid under skoldagen.

I 5 kap. 7–13 §§ gymnasieförordningen (1992:394) finns bestämmelser om modersmålsundervisning i gymnasieskolan. Reglerna och de undantag som gäller de nationella minoriteterna är desamma som i grundskoleförordningen; enda skillnaden är att det för en gymnasieelev krävs goda i stället för grundläggande kunskaper i modersmålet för att eleven ska vara berättigad till undervisning. I gymnasieskolan kan modersmålsundervisning anordnas som individuellt val, utökat program eller som ersättning för annat språk än svenska och engelska.

Skyldigheten att erbjuda modersmålsundervisning är avseende fristående grundskolor reglerad i 1 a kap. 5 § förordningen (1996:1206) om fristående skolor, som föreskriver att vid sådana skolor ska de bestämmelser om modersmålsundervisning som gäller för motsvarande skolform inom det offentliga skolväsendet tillämpas. Modersmålsundervisningen kan antingen anordnas vid skolorna eller erbjudas genom att skolorna träffar avtal med någon annan om undervisningen.

Vidare återfinns vissa särskilda bestämmelser inom specialscoleförordningen (1995:401) vilka anger villkor och stadgar för skolor med ansvar för utbildning av döva eller hörselskadade barn. 3 kap. 9–10 §§ i förordningen stadgar om språkval och modersmålsundervisning.

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2008 anförs bl.a. att en viktig del av minoritetspolitiken är att ge stöd till minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2007/08:1 utg.omr. 16 s. 113–114). Efter att Sverige 2000 ratificerade minoritetsspråkskonventionen och ramkonventionen har Sverige vid två tillfällen fått kritik och rekommenderats vidta åtgärder för att förstärka tillgången på utbildning på minoritetsspråken, utveckla läromedel samt förbättra lärarutbildningen på alla utbildningsnivåer. Regeringen avser enligt budgetpropositionen att besluta vissa förändringar i skolförfattningarna som syftar till att öka tillgången till modersmålet. Det nuvarande kravet på minst fem elever i kommunen för modersmålsundervisning i finska eller

jiddisch ska slopas och kravet på att modersmålet ska vara ett dagligt umgängesspråk i hemmet för att elever som tillhör de nationella minoriteterna ska få rätt till undervisning ska också tas bort (s. 114).

Regeringen anför vidare i propositionen att de nationella minoritetsspråken är en del av Sveriges kulturarv. Utvecklingen av läromedel för de nationella minoriteterna behöver vidare stödjas, och en satsning på detta område kommer att inledas. Enligt regeringen kan dessa åtgärder ses som ett svar på den kritik som bl.a. Europarådet riktat mot Sverige. Genom den ovannämnda förändringen av skollagstiftningen kommer samtliga nationella minoritetsgrupper att behandlas lika när det gäller rätt till modersmålsundervisning.

I budgetpropositionen anges även att regeringen genom anslag 25:70 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* anslår 6 000 000 kr i resurser till anslagsposten Uppbyggnad av minoritetsspråk, vilket är en fördubbling av anslagsposten jämfört med budgetåret 2007. Dessa uppförda resurser som regeringen avser att senare fördela till lärosäten ska bidra till uppbyggnad av utbildning i romani och jiddisch (s. 185). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2007/08:UbU1, rskr. 2007/08:70).

Mot bakgrund av Europarådets rekommendationer och de utredningar som gjorts bedömer regeringen i budgetpropositionen att det är särskilt angeläget att vidta åtgärder för att stärka sydsamiskan, som anses vara ett hotat språk. Samiskan och finskan har varit föremål för utredning och arbetet med att komplettera och bereda lämnade förslag fortsätter. Institutet för språk och folkminnen genomför på uppdrag av regeringen en särskild studie i syfte att på olika sätt utveckla romani chib. Uppdraget kommer att redovisas den 15 februari 2008. Resultaten av uppdragen kommer att beaktas vid den fortsatta beredningen i Regeringskansliet (prop. 2006/07:1 utg.omr. 1 s. 64).

Enligt proposition (prop. 2007/08:1 utg.omr. 17 s. 30) inordnades den statligt finansierade språkvården i myndigheten Institutet för språk och folkminnen (tidigare Språk- och folkminnesinstitutet) den 1 juli 2006. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2007/08:KrU1, rskr. 2007/08:55–59). Myndigheten har under andra halvåret 2006 och under 2007 bedrivit ett omfattande arbete för att utforma den nya språkvårdsorganisationen. Myndighetens vidgade uppdrag på språkets område har bl.a. inneburit ökade insatser för de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket.

Utredningar och rapporter

Under 2007 tillsatte regeringen Språklagsutredningen (dir. 2007:17) som ska utarbeta ett förslag till språklag, där svenska språkets status regleras. Utredaren ska även överväga om det i en sådan lag bör införas bestämmelser om de nationella minoritetsspråkens och det svenska teckenspråkets ställning. Utredaren beräknas redovisa sitt uppdrag i mitten av mars 2008.

Den 1 juli 2006 inrättades Institutet för språk och folkminnen, efter en omorganisation av gamla språk- och folkminnesinstitutet. Till det nya institutet fördes Svenska språknämnden, Sverigefinska språknämnden och en del andra funktioner. Av instruktionen (SFS 2006:888) framgår att myndigheten ska samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta och sprida material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli, romani chib och jiddisch, det svenska teckenspråket samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige. Enligt uppgifter i en av Skolverkets rapporter (nr 292) från februari 2007 ska helt nya insatser för romani, meänkieli, jiddisch och svenskt teckenspråk påbörjas. Särskilt arbetet med dokumentation och med att ta fram hjälpmedel samt att sprida information om romani chib, som i huvudsak ska förläggas till Språkrådet (tidigare Språknämnden), kommer att prioriteras.

Enligt respektive 2 § lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter gäller bl.a. att en enskild har rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet i ärenden som avser myndighetsutövning i förhållande till honom eller henne, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Vidare gäller att om den enskilde använder samiska respektive finska eller meänkieli i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samiska respektive finska eller meänkieli. Ett skriftligt beslut i ett sådant ärende ska innehålla en upplysning på samiska respektive finska eller meänkieli om att beslutet kan översättas muntligen till samiska respektive finska eller meänkieli av myndigheten på begäran av den enskilde.

I konstitutionsutskottets rapport Nationella minoriteter och minoritetsspråk (2005/05:RFR3 s. 167) anförs kring de svenska minoritetsspråkslagarna från 1999 bl.a. att dessa gäller inom den kommunala barn- och äldreomsorgen, men inte inom landstingets hälso- och sjukvård. Rapporten framhåller även att lagarna enbart gäller inom den del av verksamheten inom landstinget som är knuten till myndighetsutövningen. De gäller därför inte inom exempelvis den hälso- och sjukvård som landstingen bedriver på vårdcentralerna, något som både språkanvändare och landstingsanställda inte har uppmärksammat enligt rapporten.

I den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter 2006–2009 anges bl.a. att språksituationen i Sverige har förändrats på flera olika sätt. Fem språk, samiskan, finskan, meänkieli, romani chib och jiddisch, har fått ställning som nationella minoritetsspråk. I Sverige finns långt över en miljon personer med utländsk bakgrund, och för många av dem är svenskan ett andraspråk (skr. 2005/06:95 s. 125). Vidare framhålls att regeringens proposition Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik (prop. 2005/06:2), som antogs av riksdagen i december 2005 (bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89), föreslog fyra nationella språkpolitiska mål. Det första målet är att svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige. Av målen framgår det också att svenskan ska vara ett komplett och samhälls-

bärande språk, att den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig och att alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och det nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk. I regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009 anges vidare att den centrala statligt finansierade språkvården kommer att förstärkas, samordnas och inordnas i myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet.

Integrations- och jämställdhetsdepartementet har även under sommaren 2007 initierat en utredning om huruvida det finns lämpliga alternativ till det nuvarande systemet med geografiskt avgränsade s.k. språkliga förvaltningsområden, inom vilka det finns en rätt att använda samiska, finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. En utförligare beskrivning av utredningen återfinns i detta betänkande under avsnittet Förvaltningsområden.

Enligt regleringsbrevet (U2007/7921/SAM/S) till Myndigheten för skolutveckling för verksamhetsåret 2008 ska myndigheten bl.a. redovisa det samrådsförfarande som ägt rum under året mellan myndigheten och representanter för de nationella minoriteterna i utbildningsfrågor som direkt berör dessa grupper. Regeringen gav även myndigheten i uppdrag att under 2008 och 2009 undersöka behovet samt stödja utveckling och produktion av böcker eller andra läromedel för de nationella minoriteterna. Uppdraget ska genomföras i samarbete med berörda modersmåls lärare och Sameskolstyrelsen och ska redovisas senast den 1 november 2009. Myndigheten ansvarar även för Temaplatsen Modersmål (<http://modersmal.skolutveckling.se>) som sorterar under Svenska Skoldatanätet och fungerar som en resurs om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål för såväl dem som arbetar inom barnomsorg och skola som allmänheten.

Regeringen tillsatte 2007 en särskild utredare för att göra en översyn av myndighetsstrukturen inom skolväsendet m.m. (dir. 2007:28). Utredaren skulle bl.a. överväga möjligheten att inrymma den verksamhet som bedrivs av Sameskolstyrelsen i Sametinget för att samla ansvaret för frågor som har särskild betydelse för det samiska folket. I sitt betänkande Tre nya skolmyndigheter (SOU 2007:79) föreslår utredaren att Sameskolstyrelsens uppgifter inordnas i Sametinget och förs till Jordbruksdepartementets ansvarsområde samt att Sameskolstyrelsen som myndighet läggs ned från den 1 juli 2008. Enligt utredningen har Sametinget uttalat att det önskar att Sametinget och Sameskolstyrelsen slås ihop. I februari 2007 beslutade Sametinget att påskynda arbetet med att se över förutsättningarna för ett samgående och förutsättningarna för tinget att överta förvaltningsansvaret för bl.a. sameskolorna. Sameskolstyrelsen hade motsvarande ambition. Redan i februari 2006 uppdrog styrelsen till skolchefen att, i samarbete med Sametingets administrativa chef, utreda förutsättningarna för att sammanföra de två myndigheterna.

Utredningen fann att det är möjligt att inrymma Sameskolstyrelsens verksamhet i Sametinget. Utredningen föreslår därför att Sameskolstyrelsen som myndighet läggs ned och att styrelsens uppgifter inordnas i Sametinget. Med en sådan organisatorisk förändring samlas ansvaret för de frågor som har särskild betydelse för det samiska folket i Sametinget (SOU 2007:79 s. 152). Utredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen gav den 19 september 2007 (IJ2007/2710/D) Institutet för språk och folkminnen uppdraget att genomföra en studie av situationen för meänkieli i Sverige. Enligt preliminära uppgifter från institutet kommer uppdraget att redovisas under mars 2008. Resultatet av uppdraget kommer att beaktas inom ramen för regeringens fortsatta beredning av den minoritetspolitiska propositionen.

Inför regeringens arbete med att ta fram en minoritetspolitisk proposition behövde befintligt beredningsunderlag kompletteras med underlag som rör den nuvarande situationen för jiddisch och dess förutsättningar att bevaras som ett levande språk i Sverige.

Integrations- och jämställdhetsdepartementet gav till en särskild utredare i uppdrag att genomföra en studie om språket jiddisch och dess förutsättningar. Uppdraget, som utfördes i samarbete med Judiska centralrådet i Sverige, redovisades i en rapport från december 2007. Rapporten innehåller en beskrivning av språkets förutsättningar, bl.a. en bedömning av antalet som talar språket och åldersfördelning bland dessa och deras förutsättningar för att föra språket vidare till nästa generation. I rapporten redogörs bl.a. att eftersom de jiddischtalande av hävd är flerspråkiga tydliggörs förlusten av ett språk inte lika påtagligt hos dem som hos enspråkiga eller tvåspråkiga. Det är vanligt att jiddischtalande har ett modersmål, ett aktuellt majoritetsspråk, ett annat majoritetsspråk som här kan vara det språk man invandrat med, ett gudstjänstspråk och till dessa språk ett eller flera ”främmande språk”. Denna komplexa men funktionella språkfärdighet är snarare norm än undantag bland de jiddischtalande. Rapporten föreslår en mångfald av åtgärder. Mest påtagligt är det omedelbara behovet av revitalisering och alfabetisering för att befästa den nu starkt muntliga språkfärdigheten i jiddisch. Kraftfulla insatser krävs för att den yngre jiddischtalande befolkningen, som aldrig fått skolning i språket, åter ska kunna uppnå skriftlig språkfärdighet. De som i dag behärskar jiddisch i skrift är en bråkdel i jämförelse med dem som har god muntlig språkfärdighet. I rapporten framhålls även att för de jiddischtalande är språket en stark identitetsmarkör. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

I regleringsbrevet (U2007/6758/G (delvis) och U2008/788/G) för 2008 har Skolverket fått i uppdrag att redovisa vilka åtgärder ett urval av kommuner vidtagit för att informera skolor och föräldrar om elevers rätt till modersmålsundervisning på de nationella minoritetsspråken som en uppföljning av broschyren om nationella minoriteter i skolan.

Tidigare behandling

Under våren 2006 behandlade konstitutionsutskottet motioner som diskuterade bl.a. behovet av tillräckliga resurser för forskning om minoritetsfrågor och minoritetspråk och behovet av en breddad rekrytering till högskolor i syfte att öka tillgängligheten för nya grupper utan hinder av t.ex. social bakgrund eller etnisk tillhörighet. Även om samtliga motioner avstyrktes, (se bet. 2005/06:KU19 s. 62) framhöll utskottet att de rapporter som upprättades inom ramen för utskottets uppföljning av riksdagens minoritetspolitiska beslut (2004/05:RFR3) liksom övriga rapporter visade att det i en rad avseenden fanns tydliga brister när det gäller utbildningssituationen för de nationella minoriteterna. Utskottet underströk bl.a. att de åtaganden Sverige gjort genom ratificeringen av konventionerna ger de nationella minoriteterna en särställning. Utskottet betonade också vikten av att utbildningsfrågorna tas upp inom ramen för det arbete som aviserades i fråga om en strategi för genomförandet av minoritetspolitiken i samhällslivet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att såväl beredningen av den kommande minoritetspolitiska propositionen som de i budgetpropositionen aviserade förändringarna i syfte att öka tillgången till modersmålsundervisning och förbättra utvecklingen av läromedel för de nationella minoriteterna inte lämnar något behov för tillkännagivanden till regeringen. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2006/07:K348 (v) yrkandena 2 och 3 och 2006/07:K349 (v) yrkandena 4–7 och 12.

Stöd till organisationer

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till beredningen av kommande minoritetspolitiska proposition motionsyrkanden om statligt stöd till vissa organisationer och om en översyn av förordningen om statsbidrag m.m.

Jämför reservation 8 (v).

Motionerna

I 2006/07:K343 av Sinikka Bohlin och Raimo Pärssinen (båda s) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att organisationen Sverigefinska Pensionärer får ett statligt stöd och får möjlighet att utse en representant till regeringens pensionärskommitté.

I motion 2006/07:K348 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett ökat stöd till romsk organisering (yrkande 11). Enligt motionärerna har långvarig diskriminering och brister

i bemötandet medfört att många romer känner en ofta välgrundad rädsla och misstro inför myndigheter och ifrågasätter därför vikten av samräde med majoritetssamhället. I motionen anförs att ett ökat stöd till romers egen organisering därför är nödvändigt för att stärka romers ställning.

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion 2006/07:K349 tillkännagivanden till regeringen dels om behovet av att staten bör långsiktigt garantera sin del av stödet till Finskt språk- och kulturcentrum (yrkande 8), dels om behovet för regeringen av att skyndsamt se över förordningen om statsbidrag för nationella minoriteter och se över andra statsbidrag (yrkande 13). Motionärerna framhåller bl.a. att Europarådet i september 2007 uttalade oro såväl när det gäller Socialstyrelsens agerande och bidraget till Sverigefinska synskadeförbundet som till den svenska regeringens bristande stöd till sverigefinska organisationer.

Bakgrund

I en delrapport till konstitutionsutskottets uppföljningsrapport Nationella minoriteter och minoritetsspråk (2004/05:RFR3) framhöll Lars Elenius att ett ekonomiskt stöd till minoritetsorganisationer och till utbildnings- och kulturändamål är av väsentlig betydelse för att de nationella minoriteterna ska lyckas bevara och utveckla sitt språk och sin kultur på ett långsiktigt sätt (s. 143 f.). En sammanställning för år 2002 visade att stödet till samerna uppgick till 88 % av det totala statliga stödet som de tre minoriteternas organisationer m.m. disponerade. Motsvarande andel för sverigefinnarna var 9,3 % och för tordningarna 2,5 %. Fördelning av det statliga minoritetsspråksanslaget till de berörda kommunerna i Norrbotten begränsar sig till statens bidrag till de minoriteter som berörs av språklagstiftningen.

Riksdagen beslutade den 13 december 2007 att anvisa i enlighet med regeringens förslag ett anslag 47:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* på 14 437 000 kr (prop. 2007/08:1, bet. 2007/08:KU1, rskr. 2007/08:75–82). Anslaget används för bidrag till olika aktörer för att stödja och underlätta verksamhet för de nationella minoriteterna. Regeringen aviserade i propositionen att den avsåg att förstärka anslaget med 4 miljoner kronor för 2008 respektive 2009 för åtgärder med syfte att förbättra situationen för romer i samhället. Delegationen för romska frågor (Ju 2006:10) avsågs att ansvara för dessa åtgärder. Medlen får användas för att bl.a. stärka delegationens utåtriktade verksamhet samt för att utreda romers situation, främja kommunala projekt och verksamheter i olika delar av landet samt informera och sprida kunskap om romer.

Enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter är syftet med statsbidraget att stödja och underlätta verksamheten för Sameetinget och de organisationer som företräder nationella minoriteter. En utförligare beskrivning av förordningen återfinns i detta betänkande under avsnittet Övergripande frågor.

Enligt budgetpropositionen för 2008 har för 2006 totalt 4 miljoner kronor utbetalats i bidrag – efter ansökan – till Sametinget och tio organisationer som företräder andra nationella minoritetsgrupper än samer. Av såväl organisationernas redovisningar som den muntliga information som lämnats vid samrådsmöten med Regeringskansliet framgår enligt regeringen att syftet med bidraget uppnåtts i allt väsentligt. Exempelvis medger bidraget att företrädare för organisationerna har större möjlighet att representera sin minoritetsgrupp i olika sammanhang, bl.a. i kontakter med myndigheter. Bidraget har också medverkat till att de nationella minoriteterna haft möjlighet att genomföra olika informations- och kultursatsningar riktade till både den egna gruppen och majoritetsbefolkningen (prop. 2007/08:1 utg.omr. 1 s. 61).

Kulturrådet har sedan 1999 även ett särskilt uppdrag att fördela stöd till nationella minoriteters kulturtidskrifter (jfr avsnittet Medierna tidigare i betänkandet). Statens kulturråd har också i uppdrag att stödja och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Sedan 2002 lämnas för detta ändamål ett allmänt kulturstöd. För 2006 fördelades ca 8 miljoner kronor. För bidrag till samisk kultur och samiska organisationer fördelades samma år drygt 14 miljoner kronor, inklusive bidrag avsatt för Sámi Teáhter. Av kulturrådets årsredovisning för 2006 framgår att bl.a. Sverigefinska Riksförbundet/Amatörteaterförbundet fick ett bidrag på 500 000 kr, Resande romers riksorganisation erhöll 160 000 kr i bidrag, Romska Kulturcentret i Malmö erhöll 350 000 kr i bidrag för att förmedla den romska kulturen till allmänheten, och Romskt Kulturcentrum i Stockholm erhöll 500 000 kr i projekt- och utvecklingsbidrag.

Vidare framgår av myndighetens årsredovisning att Statens kulturråd under 2006 betalade ut 1 000 000 kr till Finlandsinstitutet för ändamålet att stödja Sverigefinska biblioteket och att Finska kulturföreningen i Sverige erhöll 2 000 000 kr för stöd till Uusi Teatteri.

Enligt 1 och 3 §§ förordningen (2000:7) om statsbidrag till handikapporganisationer gäller bl.a. att syftet med statsbidraget är att stödja handikapporganisationer i deras arbete för full delaktighet och jämlikhet i samhället för personer med funktionshinder. En handikapporganisation ska för att få statsbidrag dels verka för förändringar inom ett flertal samhällsområden av betydelse för personer med funktionshinder, dels vara demokratiskt uppbyggd, dels vara partipolitiskt och religiöst obunden, dels ha en riksomfattande organisation med ett lokalt eller regionalt förankrat föreningsliv i minst tio län, dels ha bedrivit verksamhet under minst två år samt ha minst 500 medlemmar.

Under 2006 har Socialstyrelsen fördelat 163 000 000 kr till 53 organisationer (varav 2 fick etableringsbidrag); 24 organisationer fick avslag på sina ansökningar. Sverigefinska Synskadadeförbundet fick inför verksamhetsåret 2006 beskedet att förbundet inte kommer att få statsbidrag för följande år, eftersom förbundet endast har verksamhet i 7 län. Förbundet ansökte om stöd med särskilda skäl, men ansökan avsågs av Socialstyrelsen.

Sedan år 1991 finns en särskild kommitté (S 1991:8) med uppgift att utgöra ett forum för överläggningar mellan regeringen och representanter för organisationer som företräder pensionärerna i frågor som är av särskilt intresse för pensionärerna. Enligt direktiven (dir. 1991:49) bör kommitténs arbete inte vara tidsbegränsat. I kommittén bör förutom representanter för regeringen ingå företrädare för pensionärsorganisationer som är organiserade som riksförbund eller som en sammanslutning av riksförbund och har en medlemsstock som speglar detta förhållande. En viktig princip bör vidare vara att organisationen ska vara öppen för alla pensionärer. Kommittén bör sammanträda minst en gång i halvåret eller på begäran av en organisation som är företrädd i kommittén. Arbetet i kommittén bör ägnas åt frågor som har principiell betydelse för pensionärerna. Sådana frågor är frågor som generellt rör pensionärernas ekonomiska förhållanden och statsbidrag till organisationer som företräder pensionärerna. Vidare bör frågor som rör social service, hälso- och sjukvård, bostäder och boendeservice, kommunikationer – inklusive färdtjänst – samt frågor angående fritid och kultur, med särskild tonvikt på pensionärernas situation på dessa områden, kunna behandlas av kommittén.

I många kommuner finns pensionärsråd som är organ för samråd och ömsesidig information mellan kommunen och företrädare för pensionärernas organisationer inom kommunen.

Tidigare behandling

Under våren 2006 behandlade utskottet motioner som diskuterade bl.a. behovet av att ett ökat stöd ges till romers egenaktiviteter och av att ett sammanhållet bidragssystem för minoritetsorganisationer kommer till stånd inom en nära framtid för att stärka de nationella minoriteternas inflytande i samhället. Samtliga motioner avstyrktes av utskottet (se bet. 2005/06: KU19 s. 32).

Utskottets ställningstagande

Utskottet utgår från att frågor om stöd till organisationer kommer att beaktas i den kommande minoritetspolitiska propositionen. Utöver detta anför utskottet att genom regeringens aviserade förstärkning av anslag 47:1 *Åtgärder för de nationella minoriteterna* i syfte att förbättra situationen för romer i samhället och upprättandet av Delegationen för romska frågor (Ju 2006:10) får yrkande 11 i motion 2006/07:K348 (v) i varje fall delvis anses tillgodosett. Utskottet avstyrker således motionsyrkandet. Utskottet är inte heller berett att föreslå att riksdagen beslutar sådana tillkännagivanden för regeringen om behovet både av att staten bör garantera sitt stöd till Finskt språk- och kulturcentrum och av en skyndsam översyn av förordningar om statsbidrag för nationella minoriteter och andra statsbidrag som föreslås i motion 2006/07:K349 (v) yrkandena 8 och 13. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Utskottet är inte heller berett att föreslå att riksdagen beslutar om ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att organisationen Sverigefinska Pensionärer får ett statligt stöd och får möjlighet att utse en representant till regeringens pensionärskommitté. Därmed avstyrks motion 2006/07:K343 (s).

Särskilt om den romska minoriteten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till bl.a. beredningen av kommande minoritetspolitiska proposition och övrig beredning inom Regeringskansliet en rad motionsyrkanden om den romska minoriteten.

Jämför reservation 9 (v).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) tar i motion 2006/07:K348 upp frågor kring den romska minoriteten. Enligt motionen finns det en omfattande diskriminering när det gäller bostäder och boende, vilket präglar romernas livsvillkor. Det finns enligt motionen ett stort behov av att hitta aktiva åtgärder för att öppna arbetsmarknaden för romers deltagande på lika villkor. I samband med analysen av Diskrimineringskommitténs förslag om positiv särbehandling bör regeringen särskilt beakta diskrimineringen av romer på arbetsmarknaden (yrkande 4). I motionen begärs även tillkännagivande till regeringen om att personal inom vård, omsorg och socialtjänst samt inom migrationsmyndigheterna ges förbättrad kunskap om romsk kultur och romska levnadsförhållanden (yrkande 5). Det är viktigt att boendeplaneringen utgår från människors behov och lika värde och skapar blandade städer och samhällen där människor med olika ekonomiska och sociala förhållanden möts. En bra samhällsplanering skapar livsmiljöer som motverkar förtryck, utanförskap och diskriminering på grund av kön, etnicitet och klass. Därför anser motionärerna att det bör utvecklas kommunala boendeplaneringsprogram där den romska minoritetens särskilda behov beaktas (yrkande 6). Vidare framhåller motionärerna att det bör införas avgiftsfria bostadsförmedlingar som ger alla möjlighet till en bostad efter egna behov (yrkande 7). I motionen tas även frågan om romers tillit till rättsväsendet upp, och motionärerna yrkar ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en utredning om hur romers tillit till rättsväsendet kan förbättras så att rättsväsendet svarar upp mot kravet att omfatta alla på lika villkor (yrkande 10).

I motion 2007/08:K376 av Marianne Berg m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att regeringen i samtliga regleringsbrev till myndigheter ska införa skrivningar om att myndigheten ska arbeta

mot antiromanism. Motionärerna framhåller att regeringen lämnar uppmaningar i regleringsbrevet till Forum för levande historia och till Diskrimineringsombudsmannen att arbeta mot antiromanism, samtidigt som de skrivningarna saknas till så viktiga instanser som Skolverket och Socialstyrelsen.

Bakgrund

Romerna har funnits i Sverige sedan 1500-talet. I dag bor här ca 40 000 – 50 000 romer inklusive resande. Den romska gruppen är inte homogen utan består av människor från olika romska grupper. De resande och kalé har levt under mycket lång tid i Norden. Kalderashgruppen invandrade till Sverige under 1800-talets andra hälft, och sedan 1970-talet har ett stort antal romer ur olika grupper från östra Europa fått uppehållstillstånd i Sverige. Försök till fördrivning och bortstötning var länge utmärkande för lagstiftningen.

Rapport från Diskrimineringsombudsmannen

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) redovisade i mars 2004 ett regeringsuppdrag genom rapporten *Diskriminering av romer i Sverige*. I rapporten sägs att den diskriminerande lagstiftningen i dag är borta i Sverige, men förhållningssätt med seglivade fördomar om och negativa attityder till romer har levt vidare och kan benämnas antiziganism. Alltjämt publiceras forskningsstudier, artiklar och inslag i massmedier som många romer upplever som mycket kränkande. Repriser av äldre spelfilmer med antiziganistiskt innehåll sänds alltjämt i tv. Även nyproducerade inslag i radio och tv har uppmärksammats av romer och anmälts till Granskningsnämnden för radio och TV. Flera tryckta skrifter har anmälts till JK som hets mot folkgrupp. De seglivade stereotyperna är många även om bilden av romer inte alltid varit negativ. Under lång tid har romer i första hand setts som ett socialt problem, och få insatser har gjorts för att stödja romers egenaktivitet, motverka diskriminering och främja romers mänskliga rättigheter. Däremot har socialpolitiska program genomförts som gjort romer till objekt och föremål för åtgärder. Enligt rapporten blir statliga och kommunala projekt som ska "lösa det romska problemet" lätt en del av problemet. Antiziganismen har enligt rapporten till skillnad från antisemitismen aldrig ifrågasatts utan lever kvar. De anmälningar som gjorts hos Diskrimineringsombudsmannen 2002–2003 var till ca 30 % riktade mot olika bostadsbolag som anmälts för särbehandling. Andelen som gällde nekat inträde till offentliga lokaler som affärer, restauranger och hotell var ca 20 %. 15 % gällde handläggning och bemötande av romer inom socialtjänsten och sjukvården. Andelen anmälningar mot rättsväsendet utgjorde ca 10 %. Enligt en enkätundersökning upplevde många av de tillfrågade romerna starkt att de som grupp var utsatta och utestängda i en fientlig omgivning.

Enligt rapporten finns det i majoritetssamhället endast mycket begränsad kunskap om romers livsvillkor. Även på myndigheter vars uppgift är att utreda, motverka och förebygga diskriminering är förståelsen bristfällig. Det saknas kunskaper om de bakomliggande orsakerna till romers situation, om statens och majoritetssamhällets roll genom historien och om dess samband med diskriminering av romer i dag. Den bild av diskriminering av romer som framkommit under projektets arbete var enligt rapporten allvarlig och mycket komplex. Diskrimineringen är omfattande och en del av romers vardag. Romer har svårt att få bostad och är ofta hänvisade till vissa bostadsområden. Många romer upplever sig diskriminerade när de söker bostad. Nekat tillträde till restauranger, affärer, hotell och campingplatser är en annan svårighet romer möter. Vad avser arbete och utbildning befinner sig många romer i en utsatt och missgynnad ställning. Unga romer kan inte alltid tillgodogöra sig rätten till utbildning på lika villkor. Romers kontakter med statliga och kommunala myndigheter präglas av utsatthet och beroende, och en lång historia av diskriminering har medfört att romer känner starkt misstroende. Tillsammans med brister på kunskap om individens rätt och om de myndigheter som arbetar mot diskriminering medför misstroendet att romer har svårt att ta del av det individskydd som finns. Det individuella perspektiv som DO:s arbetssätt bygger på har därför varit otillräckligt inte bara för att beskriva romers situation i diskrimineringsavseende utan även för att motverka och förebygga diskriminering av romer. Ett övergripande angreppssätt, som ser till ett individuellt perspektiv, ett strukturellt perspektiv och ett minoritetsperspektiv, skulle mer effektivt kunna motverka och förebygga diskriminering av romer. Ett problem i detta sammanhang var att det då inte fanns någon särskild myndighet med övergripande ansvar för minoritetsfrågor som kunde driva ett sådant arbetssätt. Riktade informations- och utbildningsinsatser om diskriminering och lagstiftningen är en strategi, men även ökad kunskap hos myndigheten om romers livsvillkor är avgörande för att kunna nå romer enligt rapporten. För att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer föreslogs

- att DO fick ett fortsatt uppdrag att motverka diskriminering av romer genom information, utbildning och en vidareutveckling av handläggning och rutiner och genom att belysa strukturella hinder som missgynnar romer på t.ex. bostads- och arbetsmarknaden,
- att Forum för levande historia fick i uppdrag att utveckla och sprida kunskap om romers historia och antiziganism,
- att Myndigheten för skolutveckling fick ett förnyat uppdrag att förebygga unga romers främlingskap i skolan och att utveckla metoder för att främja romers utbildningssituation,
- att regeringen utredde möjligheterna att inrätta ett institut för romska studier vid något av de svenska universiteten och hur en ömsesidig kunskapsutveckling kan främjas,

- att en arbetsgrupp tillsattes inom Justitiedepartementet med uppgift att utreda hur minoritetspolitiken ytterligare kan bidra till en utveckling av romers situation och hur stödet kan ges i en omfattning som är mer jämförbar med övriga minoriteters samt på vilka sätt romers behov av egna institutioner kan främjas,
- att regeringen tog initiativ till att Sverige genomför OSSE:s handlingsplan för att förbättra romers situation och att en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att följa och granska genomförandet av handlingsplanen i Sverige och i övriga Europa,
- att regeringen såg över möjligheterna till stöd för romers egenaktivitet och särskilt möjligheten till ett ökat stöd för de lokala antidiskrimineringsbyråerna och för de romska organisationer som arbetar mot diskriminering och för mänskliga rättigheter och
- att Diskrimineringskommitténs uppdrag att utreda möjligheterna till positiv särbehandling vidgas till att omfatta inte bara arbetslivet.

Mot bakgrund av det stora behovet av åtgärder för att motverka diskriminering av romer som rapporten visar har DO 2005 fått fortsatt uppdrag och medel för att arbeta med denna fråga. Enligt budgetpropositionen för år 2008 kommer DO:s arbete i första hand att inriktas på informationsinsatser för att öka kunskapen och medvetenheten såväl hos enskilda som bland kommuner och statliga myndigheter om diskrimineringen av romer och hur den motverkas (prop. 2007/08:1 utg.omr. 13).

Enligt Socialstyrelsens årsredovisning för 2006 framgår att Socialstyrelsen har genomfört en studie av socialtjänstens arbete med romska barn och deras familjer. Särskild uppmärksamhet har riktats mot situationen för romska barn vid omhändertagande för vård enligt lagen om vård av unga (LVU). En romsk referensgrupp var knuten till arbetet. Studien resulterade i en rapport som har överlämnats till Justitiedepartementet, Omhändertagande av romska barn. Rapporten visar på vikten av att alla samhällsaktörer, inte bara socialtjänsten, tar ansvar för romers delaktighet och att man tillsammans med romska organisationer arbetar fram nya former för dialog och samarbete. Vidare betonas att socialtjänsten behöver ökad kunskap om minoritetsstatus och dess innebörd för det sociala arbetet. Socialtjänstens personal behöver också utveckla utredningsarbetet avseende ursprung och identitet samt involvera det romska nätverket mer i utredningsarbetet och vid val av insats.

Bostadsfrågor

Varje kommun ska enligt 1 § lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar planera bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Vidare föreskrivs att riktlinjer för bostadsförsörjningen ska antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.

Om det behövs för att främja bostadsförsörjningen ska en kommun enligt 3 § anordna bostadsförmedling. Om två eller flera kommuner behöver gemensam bostadsförmedling, ska dessa kommuner anordna sådan bostadsförmedling. Regeringen får förelägga en kommun att anordna kommunal bostadsförmedling enligt första stycket.

En kommunal bostadsförmedling som förmedlar lägenheter i turordning efter kötid får enligt 4 §, utöver sådan förmedlingsersättning som får tas ut vid yrkesmässig bostadsförmedling enligt 12 kap. 65 a § jordabalken, ta ut en avgift för rätten att stå i kö (köavgift) av den hyressökande. Kravet på förmedling efter kötid ska inte hindra att ett begränsat antal lägenheter som är tillgängliga för kön fördelas enligt ett förturssystem.

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet presenterade under våren 2006 en departementspromemoria kallad Rättvisa och jämlika villkor på bostadsmarknaden (Ds 2006:9). Förslagen i promemorian syftar till att åstadkomma rättvisa och jämlika villkor på bostadsmarknaden och förtydliga behovet och innebörden av ändamålsenlig kommunal planering för bostadsförsörjning som omfattar alla invånare. Förslagen innebär förändringar i lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar och lagen om allmännyttiga bostadsföretag samt införande av en ny lag som omfattar alla fastighetsägare med fler än 20 hyreslägenheter i sitt bestånd. Enligt uppgift från Regeringskansliet är fortfarande förslagen under beredning.

Riksdagen beslutade våren 2006 om ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsförslag om en kartläggning av villkoren för att få hyra en bostad (bet. 2005/06:BoU6, rskr. 2005/06:176). Bostadsutskottet anförde då bl.a. att det är välbekant att vissa grupper i samhället har svårare än andra att godkännas som hyresgäster. Mot bakgrund av de insatser av utredningskaraktär som nu genomförs och den vidare beredningen av redan genomförda utredningsinsatser ansåg utskottet att det är väsentligt att riksdag och regeringen får en klar bild av de krav och villkor som ställs av hyresvärdar på bostadssökande för att acceptera dem som hyresgäster. Det borde därför utföras en genomlysning av fastighetsägarnas förmedlingsprinciper, omfattande formella krav respektive grunder för vilka som erbjuds bostad, och hur dessa principer tillämpas. Utskottet ansåg det viktigt att de hinder många bostadssökande möter på hyresmarknaden blir ordentligt klarlagda. Utskottet ansåg även att det vore lämpligt att Boverket skulle få detta uppdrag. Regeringen beslutade vid sitt sammanträde den 21 februari 2008 att ge uppdraget till Boverket att undersöka fastighetsägares förmedlingsprinciper.

I budgetpropositionen för 2008 anges att antalet anmälningar till DO i bostadsfrågor ökade mellan åren 2000 och 2005 från 30 till 54. Lagändringar och ökad kännedom om diskrimineringslagstiftningen kan ha påverkat utvecklingen. Regeringen bedömer att forskningsläget emellertid är sådant att det inte är möjligt att bedöma i vilken utsträckning diskriminering bidrar till den etniska segregationen (s. 22).

Sveriges rapporter till Europarådet

I Sveriges andra rapport till Europarådet om ramkonventionen som lämnades i juni 2006 redovisas ett uppdrag till DO att under en tvåårsperiod genomföra ett särskilt arbete för att förebygga och motverka diskriminering av romer. I Sveriges rapport till Europarådet anförs även att en grupp forskare under 2004 analyserade samtliga ärenden som kom in till DO under 1998–2003. En av slutsatserna från detta analysprojekt var att DO inte lyckats nå de grupper som är mest utsatta för etnisk diskriminering, såsom romer. Som ovan nämnts förstärkte regeringen myndighetens resurser under 2005, detta bl.a. i syfte att utveckla myndighetens informationsverksamhet för att nå ut till dem som är särskilt utsatta för etnisk diskriminering. Satsningen kommer att vara ett led i ett långsiktigt och strategiskt arbete för att förbättra skyddet mot diskriminering. DO kommer att låta en extern utvärderare bedöma satsningens resultat.

Som Europarådet noterat i sin rapport om Sveriges efterlevnad av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter möter romska kvinnor, särskilt de som bär den traditionella romska klädseln, fördomar och utsätts för diskriminering. För att stärka de romska kvinnornas situation inleddes ett särskilt arbete inom detta område under 2002, genom att en arbetsgrupp bildades med romska kvinnor och företrädare för Regeringskansliet. Sedan februari 2005 har arbetsgruppen genomfört ett antal seminarier på regional nivå med och om romska kvinnor samt med kommunala tjänstemän som arbetar med romska frågor. Under 2005 hölls ett seminarium i Stockholm och under våren 2006 har det genomförts seminarier i Malmö, Luleå och Göteborg.

Den 3–4 december 2007 arrangerade regeringen en konferens vars huvudsyfte var att ge romska kvinnor en möjlighet att diskutera angelägna frågor, särskilt trafficking, reproduktiva rättigheter och tillgång till folkhälsovård. Konferensen undersökte även hur romska kvinnor på ett positivt sätt kan ha inflytande på den romska politik som implementeras i Europa i dag.

I Sveriges andra rapport till Europarådet anges även att Forum för levande historia har initierat en särskild satsning som går ut på att sprida kunskap om romer, deras historia och situation i Sverige. En del i detta arbete har varit att ta fram antologin *Ett fördrivet folk – Antologi om förtryck och diskriminering av romer/zigenare/resande*. Detta är en del i regeringens politik att synliggöra och förmedla kunskap om de nationella minoriteterna för att bl.a. motverka fördomar och negativa attityder.

Lagen om diskriminering i arbetslivet

Enligt 4–7 §§ lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning ska arbetsgivaren inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Arbetsgivaren ska genomföra sådana

åtgärder som med hänsyn till arbetsgivarens resurser och omständigheterna i övrigt kan krävas för att arbetsförhållandena ska lämpa sig för alla arbetstagare oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Arbetsgivaren ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon arbetstagare utsätts för trakasserier eller repressalier enligt denna lag. Arbetsgivaren ska verka för att personer oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning ges möjlighet att söka lediga anställningar.

Som ett led i DO:s uppdrag att utöva tillsyn över arbetsgivare och på särskilt uppdrag i enlighet med regeringens regleringsbrev för 2005 genomförde DO en granskning av hur statliga myndigheter förebygger etnisk och religiös diskriminering på arbetsplatsen. DO konstaterade i rapporten att bara två av de 29 granskade myndigheterna kunde sägas uppfylla lagens krav, om än med synpunkter. Övriga myndigheter fick krav på kompletteringar. Enligt DO var detta att betrakta som anmärkningsvärt med tanke på att såväl Integrationsverket som Statskontoret nyligen genomfört liknande granskningar.

Rapporten anförde vidare att de flesta av myndigheterna hade någon form av mångfaldsplaner men väldigt få hade ett tydligt diskrimineringsperspektiv på sina åtgärder, vilket fick till följd att de redovisade åtgärderna inte alltid var tydligt formulerade och ofta saknade koppling till lagens krav. DO ansåg att en bidragande förklaring till detta var det regeringsdirektiv (KU1999/2927/IM) som gått ut till statliga myndigheter, vilket ställer krav på att myndigheterna ska upprätta planer för etnisk och kulturell mångfald bland sina anställda. Enligt rapporten ställer direktivet inte några krav på att mångfaldsplanerna ska återspegla lagens krav. Inte heller på att arbetet ska vara inriktat på att förebygga och motverka diskriminering. Många myndigheter har därmed sannolikt inte uppfattat att det krävs av dem enligt lagen.

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling

Från den 1 april 2006 gäller lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever som förstärker och förtydligar skolans ansvar (prop. 2005/06:38, bet. 2005/06:UbU4). Lagen omfattar all skolverksamhet från förskoleverksamhet till och med kommunernas vuxenutbildning. Lagen ska tillämpas på såväl allmänt som enskilt bedriven verksamhet. Den nya lagen ska främja barns och elevers lika rättigheter i all verksamhet som regleras av nuvarande skollag. Lagen ska också motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Lagen ska även förhindra och förebygga annan kränkande behandling som inte direkt kan hänföras till dessa diskrimineringsgrunder. Detta innebär att alla former av kränkande behandling, inklusive mobbning, omfattas av lagen. Elever som diskrimineras av skolans personal eller av andra elever kan ha rätt till skadestånd. Skolan har ett särskilt ansvar för att elever som utsätts för trakasserier får den hjälp de behöver. Jämställdhetsombudsman-

nen (JämO), Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, religion eller annan trosuppfattning (DO), Handikappombudsmannen (HO) och Statens skolverk bevakar lagens efterlevnad inom sina respektive ansvarsområden. Vad gäller annan kränkande behandling, som inte har att göra med den kränkta personens etniska tillhörighet, religion eller trosuppfattning, kön, sexuella läggning eller funktionshinder, har Skolverket tillsyn över lagen. Inom Skolverket finns vidare ett barn- och elevombud för likabehandling. Barn- och elevombudet ska både informera om och se till att lagen följs samt föra barns och elevers talan gentemot huvudmän.

Huvudmannen för verksamheten ska enligt 6 § i lagen se till att varje enskild verksamhet upprättar likabehandlingsplaner, där planerade åtgärder redovisas. Lagen ålägger bl.a. verksamheterna att aktivt arbeta för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling, liksom att utreda påtalade trakasserier och annan kränkande behandling.

Förslag på en sammanhållen diskrimineringslagstiftning

Diskrimineringskommittén lade i februari 2006 fram sitt slutbetänkande En sammanhållen diskrimineringslagstiftning (SOU 2006:22), vari föreslås en ny lag som ska ha till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Regeringen har aviserat att den kommer med en proposition i ämnet under mars 2008. Den 24 januari 2008 överlämnade regeringen till Lagrådet en remiss innehållande förslag till en ny diskrimineringslag och en ny lag om Diskrimineringsombudsmannen.

I lagrådsremissen föreslås den nya diskrimineringslagen ha till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Lagen ersätter jämställdhetslagen (1991:433) och sex andra civilrättsliga lagar, bl.a. lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning och lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den föreslagna lagen innehåller diskrimineringsförbud som gäller arbetsgivare, utbildningsverksamhet, arbetsmarknadspolitisk verksamhet och arbetsförmedling utan offentligt uppdrag, start eller bedrivande av näringsverksamhet, yrkesbehörighet, medlemskap i vissa organisationer, varor, tjänster och bostäder, allmän sammankomst och offentlig tillställning, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, studiestöd, värnplikt och civilplikt samt offentlig anställning. Vidare föreslås förstärkta förbud mot repressalier och skyldighet för arbetsgivare, utbildningsanordnare och den som utbildar någon som ska fullgöra värnplikt och civilplikt att utreda och

vidta åtgärder mot trakasserier. Den som bryter mot lagen ska betala diskrimineringsersättning. Diskriminerande avtal m.m. kan av domstol förklaras ogiltiga. Lagen innehåller också bestämmelser om aktiva åtgärder i första hand i fråga om kön och etnisk tillhörighet i arbetslivet och i fråga om utbildning.

Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) föreslås avvecklas och en ny myndighet – Diskrimineringsombudsmannen – bildas som ska utöva tillsyn över att lagen följs. Diskrimineringsombudsmannen ska ha rätt att i domstol föra talan för en enskild person som anser sig ha blivit diskriminerad. En sådan talerätt föreslås också för vissa intresseorganisationer. Genom förslagen blir likabehandlingsdirektivet (direktiv 76/207/EEG, ändrat genom direktiv 2002/73/EG), direktivet mot etnisk diskriminering (direktiv 2000/43/EG) och arbetslivsdirektivet (direktiv 2000/78/EG) slutligt genomförda i Sverige. De nya lagarna och vissa andra lagändringar av följdkaraktär föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

Skolverkets rapport Romer i skolan

Den förra regeringen gav i december 2005 Statens skolverk i uppdrag att göra en fördjupad studie av situationen för romer i den svenska skolan. Uppdraget redovisades i februari 2007. Studien refererar inledningsvis till en rapport om romers skolsituation, som Skolverket avlämnade under 1999, där ett antal problem beskrivs. Studien från 2007 konstaterar att många problem kvarstår trots att åtta år passerat och att många av de förslag som lämnades delvis är genomförda. Trots det återfinns goda exempel på skolsituationer. I studien har många elever uttalat att de har ambitioner att gå vidare till gymnasieskolan, vilket möjligen är ett tecken på att en positiv förändring är på gång. Fortfarande präglas bilden dock av att många elever har stor frånvaro, inte avslutar grundskolan med fullständiga betyg och att få går vidare till ett nationellt program i gymnasieskolan. Skolverket kan emellertid konstatera att aktiva insatser från skolorna ger resultat. Kommunernas ambitioner går ut på att bemöta romska barn som andra, med de individuella behov av särskilt stöd som de kan ha, vilket innebär att de flesta elever med romsk bakgrund går tillsammans med andra elever i ordinarie klasser, något majoriteten av föräldrar och elever uppskattar. De får även särskilt stöd av specialpedagoger individuellt och ibland i särskilda undervisningsgrupper på sätt som övriga elever får. Särskilda insatser som görs enbart för romska elever består främst i att anställa romska assistenter för de romska skoleleverna. Assistenternas uppgifter är att underlätta kontakterna mellan hem och skola och att stödja eleverna i skolan. Erfarenheterna av de romska assistenterna är positiva. Skolverket menar att särskilda satsningar för romska elever är motiverade och bör ha långsiktig karaktär. Få elever studerar sitt modersmål, och detta förhållande verkar inte förändras. Skolverket anser att informationen till

föräldrar om elevers rätt till modersmålsundervisning och fördelarna med detta måste förbättras. Fallstudien visar att mobbning och trakasserier förekommer, även om det inte tycks vara något stort problem för elever och föräldrar i de besökta skolorna. Skolverket kommer att följa upp denna fråga ytterligare i det regeringsuppdrag rörande förekomst av diskriminering på grund av bl.a. etnisk tillhörighet som verket för närvarande planerar att genomföra. Överlag finner Skolverket att skolor försöker att vara uppmärksamma på förekomst av mobbning och andra former av trakasserier.

Med utgångspunkt i studien anser Skolverket bl.a. att följande bör åtgärdas:

- Kommunerna måste intensifiera sin uppsökande verksamhet stimulera och finna attraktiva lösningar på förskoleverksamhet för romska föräldrar, i samarbete med dessa.
- Kommunernas särskilda insatser för romska barn och elever måste planeras och genomföras med kontinuitet och uthållighet. Lärarassistenter har visat sig fungera väl, men dessa behöver handledning och fortbildning.
- En trygg skolmiljö och samverkan med föräldrar är av fundamental betydelse för romska elevers skolgång. Skolverket kommer under år 2007 bl.a. att följa upp lagen om förbud mot diskriminering och trakasserier utifrån etnisk tillhörighet samt följa upp rätten till utbildning och elevers skolplikt. Samverkan med andra myndigheter bör i vissa fall övervägas.
- Skolverkets statistik rörande modersmålsundervisning måste förbättras så att de varieteter av romani som förekommer kan registreras. Arbetet med detta är inlett. Även kommunernas statistik över elever som är berättigade till modersmålsundervisning måste förbättras.
- Insatser bör vidtas i kommunerna för att höja andelen romska elever som utnyttjar modersmålsundervisning.
- Undervisningen om de nationella minoriteterna i skolorna måste bli mer allmänt förekommande. Skolverket kommer att informera om gällande regler.
- Vuxenutbildningsalternativ för romer behöver utvecklas, stimuleras och stödjas, bl.a. genom att hitta system för validering av de kurser som romer deltagit i på olika håll. Studiefinansieringen behöver finna en form så att romer med bristande grundläggande kunskaper kan studera vidare.
- Myndigheten för skolutveckling bör få fortsatt stöd för att utveckla nya former av modersmålsundervisning i romani på distans.
- Former för samverkan över myndighetsgränser och med romska organisationer behöver utvecklas på central och lokal nivå, för att häva utanförskapet, öka jämställdheten och förbättra skolgången.

Enligt uppgift från Skolverket avlämnades rapporten till Justitiedepartementet, och dess förslag till åtgärder bereds nu inom Regeringskansliet.

Styrtredningen

Den förra regeringen beslutade den 8 juni 2006 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera styrformen resultatstyrning. Styrtredningen lämnade sitt betänkande Att styra staten – regeringens styrning av sin förvaltning (SOU 2007:75) i november 2007. Utredaren föreslår bl.a. att instruktionen ska vara det centrala dokumentet för regeringens styrning av myndigheterna samt att verksamhetsdelen i regleringsbrevens avskaffas generellt sett, dvs. att regeringen i fortsättningen ska ange endast de finansiella villkoren för respektive myndighet i regleringsbrevet (s. 20).

Utredaren framhåller att myndighetens uppdrag tydligt bör framgå i den enskilda myndighetens instruktion. Detta ska formuleras i termer som svarar mot myndighetens befogenheter och möjligheter. Enligt utredaren saknar instruktionen direkt koppling till den årliga budgetprocessen och gäller tills vidare, vilket skapar möjlighet för mindre ryckighet i styrningen. Beslut om verksamheten med en tidshorisont på endast ett år bör vanligen kunna fattas av myndigheten själv inom de ramar som ges av lagar, instruktionen och andra förordningar.

Styrtredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Under våren 2006 behandlade utskottet ett flertal motionsyrkanden som diskuterade bl.a. romers diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden, åtgärder för förbättrad kunskap om romsk kultur och romska levnadsförhållanden inom vård, omsorg och socialtjänst samt inom rättsväsendet och forskning om bl.a. romernas historia och kultur. Samtliga motionsyrkanden om den romska minoritetsgruppens särskilda behov avstyrktes av utskottet med hänvisning till pågående åtgärder och insatser (se bet. 2005/06:KU19 s. 84 f.). Som exempel på åtgärder och insatser nämnde utskottet bl.a. Diskrimineringskommitténs slutbetänkande, som lämnat förslag om åtgärder i syfte att motverka diskriminering på bl.a. bostads- och arbetsmarknaden. Vidare angav utskottet att frågorna om kommunala bostadsförsörjningsprogram och avgiftsfria bostadsförmedlingar berördes av förslag från en interdepartemental arbetsgrupp, vilka då bereddes i Regeringskansliet. Utskottet hänvisade även till såväl regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009 som ett antal särskilda uppdrag till myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att frågan om romers diskriminering kommer att behandlas under regeringens fortsatta beredning inför en kommande minoritetspolitisk proposition. Utskottet anser även att beredningen av Styrtredningens förslag inte bör föregripas och noterar med hänvisning till detta att motionsyrkandet om att regeringen i samtliga regleringsbrev till myndig-

heter ska införa skrivningar om att myndigheten ska arbeta mot antiromanism kan bli inaktuell. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2006/07:K348 (v) yrkandena 4, 5 och 10 och 2007/08:K376 (v).

Frågorna om kommunala bostadsförsörjningsprogram och avgiftsfria bostadsförmedlingar berörs av förslag från en interdepartemental arbetsgrupp, vilka nu bereds i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör beredningsarbetet inte föregripas. Utskottet avstyrker därför motion 2006/07:K348 (v) yrkandena 6 och 7.

Hälso- och sjukvård, äldreomsorg

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om hälso- och sjukvård samt äldreomsorg med hänvisning till både pågående och aviserat utredningsarbete.

Jämför reservation 10 (v).

Motionerna

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion 2006/07:K349 tillkännagivanden till regeringen dels om behovet av att införa möjligheten till hälso- och sjukvård för sverigefinnar på motsvarande sätt som till äldreomsorg, skola och barnomsorg (yrkande 10), dels om behovet av att inventera vilka verksamheter som finns att tillgå för äldre finsktalande i syfte att öka möjligheten för äldre finsktalande att kunna söka sig till den äldreomsorg de har behov av (yrkande 14) och dels om behovet av att, i tilläggsdirektiv till Socialstyrelsens uppdrag att ta fram ett nationellt styrdokument för äldreomsorgen, utreda vilka krav som bör vara uppfyllda för att ett äldreboende eller en hemtjänst ska kunna rubriceras som sverigefinskt (yrkande 15). I motionen anføres bl.a. att det är en brist att hälso- och sjukvården inte tillhandahålls på finska inom förvaltningsområdet trots att det framgår av en rapport från Socialstyrelsen att det i förvaltningsområdet för finska och tornedalsfinska finns goda förutsättningar att erbjuda äldreomsorg med finskspråkig personal.

Sinikka Bohlin och Raimo Pärssinen (båda s) begär i motion 2006/07:K371 dels att de äldre ska få lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg i hela landet, inte bara inom förvaltningsområdet, dels att kommunerna ger ekonomiskt stöd till ny- eller ombyggnad för dem som vill starta senior- eller äldreboende för finsktalande äldre och dels att statliga medel ges till projekt för sverigefinska ideella föreningar och stiftelser eller andra organisationer samt kommuner och landsting som arbetar för att erbjuda hemtjänst, hemsjukvård eller rehabilitering av finskspråkiga äldre.

I motion 2006/07:So309 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att hälso- och sjukvården omfattas av minoritetsspråkslagarna på samma sätt som barn- och äldreomsorgen (yrkande 5).

Bakgrund

Enligt respektive 9 § lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ska en kommun i förvaltningsområdet erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar samiska respektive finska och meänkieli.

Enligt förarbetena (prop. 1998/99:143 s. 87) blir arten och omfattningen av den äldreomsorg som erbjuds på minoritetsspråket beroende av hur många som önskar omsorg av personal som talar minoritetsspråket och vilken typ av omsorg de önskar samt av tillgången på språkkunnig personal. Det grundläggande kravet på kommunerna är, enligt propositionen, att de organiserar äldreomsorgen så att någon del av den service och omvårdnad som erbjuds ges av personal som behärskar minoritetsspråket. Kommunerna bör därför organisera verksamheten så att den personal som finns inom äldreomsorgen och som talar minoritetsspråk så långt möjligt arbetar med de äldre som har minoritetsspråket som förstaspråk.

Rapporter från Socialstyrelsen

Socialstyrelsen redovisade år 2001 ett regeringsuppdrag i rapporten Äldreomsorg för finsktalande i Sverige. I rapporten redovisades att ca 2,7 % av landets äldre befolkning är född i Finland. Framöver kommer antalet äldre födda i Finland att öka kraftigt genom att befolkningen åldras. Det innebär att efterfrågan på äldreomsorg anpassad till den finska gruppen kommer att öka. Äldre finländare bor över hela landet. Behovet av äldreomsorg anpassad till gruppen är därmed en angelägenhet för nästan alla kommuner, om än på olika sätt. I förvaltningsområdet för finska och torne-dalsfinska (meänkieli) – Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner – ska kommunerna erbjuda äldreomsorg där hela eller delar av verksamheten bedrivs på minoritetsspråket. Enkätsvaren visade att dessa kommuner har goda förutsättningar att erbjuda äldreomsorg med finskspråkig personal. Enligt rapporten fanns i 55 av landets övriga kommuner någon form av verksamhet eller lösning som syftar till att erbjuda äldreomsorg med finsktalande personal. Det fanns fyra seniorboenden med sammanlagt 95 lägenheter där de boende efter biståndsbedömning kan få hemtjänst med finsktalande personal. Därutöver fanns 13 särskilda boenden i kommunal regi där en del av verksamheten vänder sig till äldre

finländare. Sammanlagt erbjöd dessa särskilda boenden 181 platser. I två kommuner fanns hemtjänstgrupper där insatserna mer kontinuerligt gavs med finsktalande personal.

Från ett nationellt perspektiv framträdde en mångfald av olika verksamheter och lösningar, men ur den enskildas perspektiv var alternativet till den ordinarie äldreomsorgen i stora delar av landet närmast obefintlig. Mycket tyder enligt rapporten på att bättre anpassad äldreomsorg kan erbjudas äldre finländare utan större kostnader. Initialt kan kostnader uppkomma för att starta en verksamhet, men kostnadsökningen är ofta temporär.

I mars 2006 publicerade Socialstyrelsen den fjärde rapporten i raden av nationella sociala rapporter som enligt uppdrag ska överlämnas till regeringen. I rapporten redovisas bl.a. att äldre finländare som uttryckt att de föredrar att få hjälp av finskspråkig personal har ökar med stigande ålder; nio av tio finländare över 80 år ansåg detta vara mycket viktigt. Äldreomsorg speciellt inrättad för olika etniska, kulturella och religiösa grupper är enligt rapporten inget nytt fenomen. På privat initiativ startades ålderdomshem för ”lappar” redan på 1910-talet. Under andra världskriget inrättades ett judiskt pensionärshem och ett tiotal år senare ett judiskt sjukhem i Stockholm. Äldreomsorg baserad på etnisk eller språklig grund har inrättats i många kommuner. År 2004 rapporterade 23 kommuner att de hade ett eller flera särskilda boenden riktade till en viss etnisk grupp, de flesta för finskspråkiga personer. I 17 kommuner fanns hemtjänst speciellt anpassad för olika etniska grupper. I rapporten anförs att de allra flesta äldre dock även i fortsättningen kommer att få hjälp av den allmänna äldreomsorgen som i ökad utsträckning måste bli mångkulturell, det vill säga kunna ge hjälp till äldre personer av olika etnisk och kulturell härkomst (s. 309).

I en kunskapsöversikt från Socialstyrelsen från juli 2006 redovisas att antalet äldre brukare och patienter med annan etnisk bakgrund än den svenska kommer att öka, varför kultur- och språkqualifikation hos vård- och omsorgsassistenterna kommer att behövas (s. 21). I rapporten nämns att bland de nyckelqualifikationerna och yrkesspecifika kvalifikationerna som vård- och omsorgsassistenterna bör ha ingår en förmåga att förstå och ta hänsyn till religiös, etnisk och kulturell mångfald i arbetet (s. 24).

Enligt en enkät som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har genomfört tillsammans med Äldreboendedelegationen i alla kommuner har seniorbostäderna ökat med närmare 250 % sedan 2000. I dag finns det nästan 28 000 seniorbostäder i landet jämfört med drygt 11 000 år 2000. Av de 251 kommunerna som svarade har 155 seniorbostäder. Fyra kommuner har uppgett att de har seniorbostäder för etniska minoritetsgrupper.

Den förra regeringen redovisade i propositionen Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre (prop. 2005/06:115) sin avsikt att göra satsningar för att bl.a. stimulera utvecklingen av en äldreomsorg anpassad för ett mångkulturellt samhälle. De särskilda behov som äldre personer med utländsk bakgrund kan ha gäller enligt propositionen även äldre ur de nationella minoriteterna, t.ex. när det gäller språk och kultur. Rätten enligt

minoritetsspråklagarna att få äldreomsorg på något av minoritetsspråken ger inte någon motsvarande rätt inom hälso- och sjukvården. Det finns inte någon motsvarande rättighet att inom ett visst geografiskt område få äldreomsorg på minoritetsspråken romani chib och jiddisch. Även utanför de språkliga förvaltningsområdena finns emellertid enligt propositionen behov av äldreomsorg anpassad efter samtliga nationella minoriteters språk och kultur. Inom all hälso- och sjukvård såväl som inom vård och omsorg om äldre bör kunskap finnas och hänsyn tas till de särskilda behov som personer från de nationella minoriteterna kan ha. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2005/06:SoU26, rskr. 2005/06:301).

Regeringen aviserade i propositionen att en delegation bör tillsättas för att följa och analysera behoven och utvecklingen av boendefrågor för äldre. Den förra regeringen bedömde i propositionen att möjligheterna för äldre personer att finna goda boendeanterniv behövs öka. Socialutskottet, som behandlade ärendet, såg positivt på regeringens avsikt att tillsätta en delegation för att följa och analysera behoven och utvecklingen av boendefrågor för äldre (bet. 2005/06:SoU26 s. 31).

Utredningar

Den 24 maj 2006 beslutade den förra regeringen, som aviserats i ovan nämnda proposition, att tillkalla en särskild delegation, Äldreboendedelegationen (dir. 2006:63 och 2006:137), med uppdrag att följa och analysera behoven och utvecklingen av boende för äldre. Delegationen ska bl.a. analysera och föreslå åtgärder för att stimulera utveckling av t.ex. bostäder och boendeformer och gemenskapslokaler som ett sätt att motverka ensamhet och isolering samt sprida goda exempel. Etniska och språkliga minoritetsgruppers behov ska uppmärksammas. Delegationen ska lämna förslagsförslag om delegationen bedömer att genomförandet av förslagen kräver det. Delegationen beräknas avsluta sitt arbete den 31 december 2008.

I juli 2006 beslutade den förra regeringen att tillkalla en särskild utredare för att ta fram ett förslag till nationellt styrdokument för vård och omsorg om äldre (dir. 2006:86). Styrdokumentet ska utifrån de nationella målen för äldrepolitiken ge främst de anställda inom vård och omsorg om äldre målinriktad vägledning till den människosyn och de värderingar som ska genomsyra arbetet inom vård och omsorg om äldre. Styrdokumentet ska också kunna användas som vägledning vid kommunernas planering och vid uppföljning och utvärdering av mål och resultat. Styrdokumentet ska också rikta sig till de äldre och deras anhöriga. Det är av särskild betydelse att det nationella styrdokumentet belyser faktorer som har betydelse för kvinnors och mäns lika rätt, för de nationella minoriteterna samt för den ökande kulturella och språkliga mångfalden i vård och omsorg om äldre. Till utredningen ska det knytas en referensgrupp med representanter för de politiska partierna, för kommunerna och för landstingen samt för fackliga, pensionärs- och andra organisationer. Utredaren ska enligt direkti-

ven även lämna förslag om styrdokumentets formella status och förslag till nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2008.

I november 2007 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag på en nationell strategi för kompetensförsörjning inom den kommunalt finansierade vården och omsorgen om äldre kvinnor och män (dir. 2007:155). I direktiven anges bl.a. att personalens kompetens är av central betydelse för äldre personer i behov av vård och omsorg, inte minst för de många sköra personer som har svårt att föra sin egen talan. De behöver kunna känna sig trygga i förvisning om att den vård och omsorg de behöver utförs av personal med tillräcklig kompetens. Utredaren ska ge förslag på utformning av enhetliga kriterier för yrkeskompetens, kompetensintyg samt yrkesbenämningar för omvårdnadspersonal som arbetar inom kommunernas vård och omsorg om äldre. Utredaren ska ge förslag på yrkeskrav för sådan omvårdnadspersonal och föreslå hur yrkesbenämningar och krav ska införas på ett för verksamheterna rimligt och smidigt sätt. Utredaren ska även bl.a. analysera och ge förslag på hur kompetensbehovet inom sektorn ska kunna tillgodoses i syfte att försörja vården och omsorgen om äldre med grundutbildad personal.

I direktiven noteras även att personalens språkkunskaper är av stor betydelse för att kunna erbjuda kvalitativ och likvärdig äldreomsorg för de nationella minoriteterna. Sedan år 2000 har enskilda en lagstadgad rätt till äldreomsorg helt eller delvis på samiska, finska respektive meänkieli inom sju kommuner i Norrbottens län. I direktiven erinras om att frågan om en utvidgning av denna rättighet till att omfatta fler individer har varit föremål för en utredning. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utredaren ska lämna sitt slutbetänkande senast den 30 november 2008.

I mars 2007 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att lägga fram förslag om en värdighetsgaranti för vård och omsorg om äldre kvinnor och män. Värdighetsgarantin ska syfta till att tydliggöra för alla vad äldreomsorgen ska erbjuda och vad de äldre och deras anhöriga kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg (dir. 2007:25). I direktiven anges att utredaren i sina överväganden bl.a. ska analysera olika vägar att öka tryggheten och förvisningen om att kvinnor och män, oavsett kulturell eller etnisk bakgrund, får den vård och omsorg de har behov av i rätt tid och att vården och omsorgen är av god kvalitet. Utredaren ska lämna sitt slutbetänkande senast den 31 mars 2008.

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2006/07:862) om behovet av att vidta åtgärder så att fler får äldreomsorg på finska svarade det ansvariga statsrådet att regeringen vidtagit en rad åtgärder för att få till stånd en kvalitetsutveckling inom vården och omsorgen om äldre, bl.a. stora statliga stimulansbidrag till kommuner och landsting, stöd till byggande av särskilt boende, utvecklandet av kvalitetsindikatorer för att kunna göra kvalitetsjämförelser, brukarundersökningar, teknikutvecklingsbidrag och ökade sats-

ningar på äldreforskning. Statsrådet hänvisade även till de nyligen tillsatta utredningarna om fritt val i äldreomsorgen och om värdighetsgaranti i äldreomsorgen.

Regeringen har aviserat sin avsikt att till Statens folkhälsoinstitut ge uppdraget att genomföra en kartläggning av hälsosituationen bland de nationella minoriteterna. Regeringen anser att det är angeläget att de nationella minoriteterna tydligare beaktas i folkhälsosammanhang. Kartläggningen ska ske i samråd med Socialstyrelsen, företrädare för de nationella minoriteterna och Delegationen för romska frågor. Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer uppdraget att presenteras inom ramen för regeringens proposition om folkhälsopolitikens inriktning 2008–2010 i slutet av mars 2008.

Tidigare behandling

Hösten 2000 avstyrkte utskottet en motion om finskspråkig äldreomsorg i samband med behandlingen av regeringens proposition Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6 s. 45 f.). Våren 2003 behandlade utskottet åter frågan med anledning av en motion (bet. 2002/03:KU26 s. 62). När det gäller äldreomsorg för den finsktalande minoritetsgruppen utanför förvaltningsområdet ville utskottet hänvisa till att Socialstyrelsen funnit att en anpassad äldreomsorg kan införas utan större kostnader, att en gemensam finsk-svensk arbetsgrupp ansett att resultatet av Socialstyrelsens kartläggning borde följas upp och spridas till kommunerna samt att frågan om vilka åtgärder som bör vidtas övervägdes inom Regeringskansliet. Utskottets mening var att något tillkännagivande till regeringen i frågan inte behövdes, och motionen avstyrktes.

Våren 2004 behandlade socialutskottet en rad motioner om äldreomsorgen (bet. 2003/04:SoU4). Utskottet ville framhålla att äldreomsorg i möjligaste mån bör erbjudas på de äldres modersmål, inte bara för de nationella minoriteter som enligt riksdagens beslut (bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69) har rätt till detta, utan också för invandrade äldre med annat modersmål än svenska. Utskottet påpekade att det dock finns vissa svårigheter med att erbjuda alla äldre som så önskar vård på deras eget modersmål. Dels saknas det ofta flerspråkig personal, dels kan det innebära stora kostnader när det gäller mindre grupper. En möjlighet är att kommunerna utvecklar samarbetet ytterligare för att öka möjligheten att tillgodose mindre gruppers önskemål. Ett motionsyrkande om äldreomsorg bl.a. för de nationella minoriteterna avstyrktes med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Även under 2005 och 2006 behandlade socialutskottet flera motioner om äldreomsorg (jfr bet. 2005/06:SoU6 och 2005/06:SoU21). Några av dessa lyfte särskilt upp frågor kring minoritetsspråken, bl.a. motioner som framhöll att regeringen har ett särskilt ansvar att se till att psykiatrisk hälso- och sjukvård finns tillgänglig på samiska, jiddisch, romani chib,

meänkieli och finska respektive att Socialstyrelsen borde ges i uppdrag att följa upp situationen inom äldreomsorgen för invandrare och äldre som tillhör någon av de nationella minoriteterna samt följa upp hur äldreomsorgen uppfyller sitt åtagande vad gäller minoritetsspråken. Socialutskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Under våren 2006 behandlade konstitutionsutskottet ett flertal motionsyrkanden (bet. 2005/06:KU19) som diskuterade bl.a. äldreomsorgen för finsktalande. Utskottet noterade då att det utgick från att behovet av omsorg om äldre från den sverigefinska minoriteten kommer att bli föremål för närmare bedömningar och lösningar under det fortsatta arbetet som bl.a. innebär att stimulera utvecklingen av en äldreomsorg som är anpassad för ett mångkulturellt samhälle. Utskottet avslög en rad motioner om äldreomsorgen för personer som tillhör de nationella minoriteterna med hänvisning till pågående utvecklingsarbete (se bet. 2005/06:KU19 s. 63 f.).

Utskottets ställningstagande

De yrkanden som tas upp i berörda motioner är föremål utredning. Utskottet anser att det inte föreligger några skäl att frånga tidigare bedömningar av bl.a. frågan om behovet av omsorg om äldre från den sverigefinska minoriteten. Enligt utskottets mening bör pågående och aviserat utredningsarbete inte föregripas. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna 2006/07:K349 (v) yrkandena 10 och 14–15, 2006/07:K371 (s) och 2006/07:So309 (v) yrkande 5.

Information

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om behovet av att synliggöra minoritetsspråken med hänvisning till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 11 (v).

Motionen

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion 2006/07:K350 yrkande 4 ett tillkännagivande för regeringen om behovet av att synliggöra minoritetsspråken i information som riktas till samhället i stort. I motionen framhålls att stora insatser krävs för att göra de nationella minoriteterna synliga både i samhället i stort och inom förvaltningar och myndigheter och att synliggöra minoritetsspråken i den yttre miljön, t.ex. i geografiska namn. Motionärerna betonar att regeringen behöver ta fram en strategi för att sprida kunskap och öka medvetenheten om Sveriges förpliktelser enligt Europarådets konventioner om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Bakgrund

I juni 2004 lämnade Sverige sin andra rapport till Europarådet angående efterlevnaden av minoritetsspråkskonventionen. I mars 2006 redovisade Europarådets expertkommitté resultaten av sin granskning i en rapport, och i september samma år antog ministerkommittén sina rekommendationer. Rapporten och rekommendationerna finns tillgängliga via regeringens webbsida om de mänskliga rättigheterna. Rekommendationerna finns översatta till svenska och kommer att översättas till de nationella minoritetsspråken. Rekommendationerna har vid flera tillfällen, bl.a. i samband med möteskalleser, också skickats till samtliga organisationer som representerar de nationella minoriteterna och andra berörda parter. Regeringskansliets webbsida om de mänskliga rättigheterna innehåller även en rad konventioner tillgängliga på svenska, bl.a. ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

I det utbildningspaket som riktar sig till nyanställda inom Regeringskansliet tas även de rekommendationer som Europarådet lämnat rörande ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen upp.

Riksdagsförvaltningen har utvecklat riksdagens webbsidas information på de nationella minoritetsspråken. Riksdagens nuvarande webbsida innehåller grundläggande information på de nationella minoritetsspråken i samma utsträckning som på utländska språk bortsett från engelska.

Lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar finns översatta till nordsamiska, lulesamiska, sydsamiska respektive finska och meänkieli i Regeringskansliets publikationsserie Svenska lagar i översättning.

I regeringens proposition Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143) angavs att lagtexter som är av särskild vikt för de nationella minoriteterna ska översättas till samiska (samtliga varieteter), finska och meänkieli. Lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar har översatts till samiska och finska och finns tillgängliga för allmänheten genom en gratis broschyr. När det gäller frågor om översättning av dokument och tillgången till tolkar ska kommunala samt statliga regionala och lokala förvaltningsmyndigheter såsom länsstyrelser, åklagarmyndigheter, polismyndigheter och arbetsförmedlingar tillhandahålla översättningar eller tolkar som kan behövas för att uppfylla de krav som uppställs i lagarna. För detta utgår ett statligt bidrag som administreras av Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Utredningen om de finska och sydsamiska språken har i sitt betänkande Att återta mitt språk – Åtgärder för att stärka det samiska språket (SOU 2006:19) föreslagit att grundläggande förvaltningsrättsliga författningar och författningar som särskilt rör de nationella minoriteternas rättigheter, samisk kultur, språk och näringar översätts till samiska. Motsvarande föreslås för finska och meänkieli. Detta skulle enligt utredningen

öka rättssäkerheten i myndighetsutövningen inom förvaltningsområdena och även utveckla språken. Utredningens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Under våren 2006 behandlade utskottet motioner som diskuterade bl.a. offentlig information på minoritetsspråk. Utskottet framhöll det angelägna i att information och lagtexter i ökad utsträckning översätts till nationella minoritetsspråk. Samtliga motioner avstyrktes av utskottet (se bet. 2005/06: KU19 s. 84). Utskottet hänvisade till att frågan om översättningar av författningar till samiska, finska och meänkieli bereddes i Regeringskansliet med anledning av förslag från Utredningen om finska och sydsamiska språken. Utskottet förutsatte att frågan skulle komma upp i ett större sammanhang både i fråga om antalet språk och i fråga om den information som borde översättas. Utskottet hänvisade även till att det inom riksdagen pågick ett arbete med översättning av information till de nationella minoritetsspråken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, liksom tidigare, att det är angeläget att information och lagtexter i ökad utsträckning översätts till nationella minoritetsspråk. Utskottet förutsätter att frågan om att synliggöra minoritetsspråken i information som riktas till samhället i stort kommer att behandlas inom ramen för Regeringskansliets fortsatta beredning av slutbetänkandet från Utredningen om finska och sydsamiska språken och i arbetet inför den kommande minoritetspolitiska propositionen. Utskottet vill inte föregripa denna beredning utan avstyrker motion 2006/07:K350 (v) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Övergripande frågor, punkt 1 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om övergripande frågor. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:K350 yrkandena 2, 3 och 5 samt avslår motion 2006/07:K366 yrkande 1.

Ställningstagande

I konstitutionsutskottets (2005/06:KU19) uppföljning av 1999 års riksdagsbeslut, *Steg mot en minoritetspolitik*, framkom att det saknas en beräkning eller dimensionering av de ekonomiska ramarna för genomförandet av minoritetspolitiken. Ekonomiska resurser behövs för att riksdagens beslut om den nationella minoritetspolitiken ska vara trovärdig. I de rapporter som Europarådet framfört till Sverige framkommer bl.a. att det är ett större problem med att implementera minoritetslagstiftningen än med hur lagarna är formulerade. Det decentraliserade inflytandet över hur lagarna tillämpas och genomförs i praktiken har inneburit större begränsningar än vad som förutses i lagstiftningen. I detta sammanhang behövs en bredare analys av hur minoritetspolitiken ska genomföras. Även dimensionering och regelverk av de ekonomiska resurserna är här avgörande styrinstrument. I konstitutionsutskottets uppföljning pekas på svårigheterna att i de officiella dokumenten omkring konventionerna få en klar bild av varje nationell minoritetsgrupp för sig eftersom grupperna behandlas tillsammans i förhållande till olika bestämmelser. Forskarna som ansvarade för uppföljningen anser också att när det gäller Sveriges rapporteringar till Europarådet bör regeringen redovisa det faktiska utfallet i stället för de möjligheter som formuleras i lagar och bestämmelser.

Mot bakgrund av det ovan nämnda anser jag dels att en genomgripande analys måste genomföras över vad det kostar att förverkliga minoritetspolitikens intentioner, dels att det kommunala och regionala ansvaret för att genomföra minoritetspolitiken måste göras tydligare och dels att varje mino-

ritetsgrupp bör analyseras för sig i förhållande till konventionerna och i framtida rapportering till Europarådet också redovisas i separata dokument. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Nationella minoriteter i grundlagen, punkt 3 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om nationella minoriteter i grundlagen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K227 yrkande 1, 2006/07:K349 yrkande 11 och 2006/07:K350 yrkande 1.

Ställningstagande

I dag finns det inte någon särskild lag som synliggör de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken. I stället finns en bestämmelse i regeringsformens 1 kap. 2 § som fastslår att ”etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas”. Ett grundlagsskydd för de fem nationella minoriteterna skulle vara en markering av minoriteternas och minoritetsspråkens betydelse för det svenska samhället och den svenska kulturen. En ändring av grundlagen där sverigefinnar och andra minoritetsgrupper lyfts fram skulle innebära en markering av värdet av att skydda och stödja de nationella minoriteterna. I den utredning som låg till grund för frågan om Sverige skulle ansluta sig till minoritetsspråkskonventionen SOU 1997:193 *Steg mot en minoritetspolitik*, förordades att de nationella minoriteterna skulle ges ett särskilt skydd i grundlagen och att de skulle nämnas vid namn. I Sverige pågår sedan den 1 juli 2004 en grundlagsutredning.

Mot bakgrund av det ovannämnda föreslår jag dels att Grundlagsutredningen får ett tilläggsdirektiv om att utarbeta förslag på grundlagsskydd för nationella minoriteter, språk och kultur, dels att regeringen återkommer med förslag till grundlagsfästande av svenskan som officiellt språk liksom av de nationella minoritetsspråkens status och dels att ett grundlagsskydd för nationella minoriteter införs. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Förvaltningsområden, punkt 6 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förvaltningsområden. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:K349 yrkande 9 och bifaller delvis motion 2007/08:K332.

Ställningstagande

Som en följd av ratificeringen trädde den 1 april 2000 två nya lagar i kraft, enligt vilka användare av samiska respektive finska och meänkieli har rätt att använda sina språk i kontakt med förvaltningsmyndigheter och domstolar inom de kommuner i Norrbottens län som utgör förvaltningsområden för språken i fråga. Lagstiftningen innebär även rätt att få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk. Rätt till undervisning i och på minoritetsspråken inom skolan är också en central punkt i lagstiftningen. Den enskilde har rätt att använda finska i kontakterna med de lokala myndigheterna i ovanstående områden, oberoende av om hon eller han behärskar svenska eller inte. I den uppföljning som Europarådets rådgivande kommitté gjort av de svenska rapporterna om hur Sverige efterlever ramkonventionens regelverk har kommittén påpekat att implementeringen av lagarna haft ett begränsat genomslag och att lagarna gäller ett territoriellt begränsat område. Ungefär 95 % av sverigefinnarna bor utanför förvaltningsområdet.

Mot bakgrund av att en så stor andel av den sverigefinska minoriteten bor utanför det nu gällande förvaltningsområdet anser jag att detta bör utvidgas till att som ett första steg omfatta Mälardalen, Stockholmsområdet och Västra Götaland. På sikt bör förvaltningsområdesstrukturen ersättas av en rätt att använda finska i myndighetskontakter över hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Fler nationella minoriteter, punkt 7 (mp)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fler nationella minoriteter. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:A386 yrkande 5 och avslår motionerna 2006/07:K203 och 2006/07:K366 yrkande 2.

Ställningstagande

En viktig del av en rättvis och effektiv politik för lika rättigheter är en minoritetspolitik som omfattar flera etniska grupper i samhället. Dessa nya erkända minoritetsgrupper ska kunna få bidrag för t.ex. språk och kultur, som i sig innebär att deras engagemang och delaktighet i samhället stärks. Hur denna nya minoritetsstatus ska utformas bör bli föremål för grundlig utredning.

Jag föreslår därför att en parlamentarisk utredning tillsätts kring hur den nya minoritetsstatusen ska utformas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Teckenspråk, punkt 8 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om teckenspråk. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:Kr242 yrkande 1 och 2007/08:Kr280 yrkande 1 och avslår motion 2007/08:K220.

Ställningstagande

Teckenspråket är mycket mer än ett hjälpmedel för funktionshindrade. Det är ett eget språk som omfattar en grupp spridd över hela landet med en egen kulturell grupptillhörighet. För ca 10 000 barndomsdöva i landet är teckenspråket förstaspråk och ytterligare drygt 10 000 hörselskadade barn och unga liksom vuxendöva har behov av språket. Flera utredningar har behandlat teckenspråkets ställning. Den senaste utredningen Teckenspråk och teckenspråkiga – översyn av teckenspråkets ställning (SOU 2006:54) överlämnades i maj 2006. Jag delar utredningens uppfattning att teckenspråkets ställning är en fråga nära förknippad med det hörande majoritetssamhällets attityder till och syn på döva och hörselskadade och vilken inställning olika maktsfärer i samhället haft och har till teckenspråket som språk. Teckenspråket har mer betraktats som ett kommunikationsmedel för dem som på grund av dövhet eller hörselskador inte kunnat tillägna sig de hörandes språk än som ett eget språk. Under de senaste årtiondena har insikten om att teckenspråket är de dövas modersmål ökat.

Jag anser att det svenska teckenspråket ska tillerkännas en folkrättslig ställning i det svenska samhället som motsvarar den ställning som givits nationella minoritetsspråk. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Medierna, punkt 9 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om medierna. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K349 yrkandena 2 och 3 samt 2007/08:K330 yrkande 3.

Ställningstagande

För att skapa en långsiktig och hållbar minoritetspolitik är språket en avgörande faktor. De generationer sverigefinnar som vuxit upp med majoritetsspråket men som vill bevara eller återuppväcka sitt modersmål har behov av finska medier – både skrivet och talat språk. Det handlar om tillgång till litteratur, tidningar, tidskrifter, film, radio och tv. Det lilla som finns av sverigefinsk dagspress måste värnas för ständigt hotande nedläggningar. Alla sverigefinnar bör ha tillgång till en finskspråkig tidning. De har liksom andra medborgare behov av en daglig tidning på modersmålet. Det gäller självfallet också nyhetssändningar och andra program som sprids via tv och radio. Det senare är ett område som kan styras endast med radio- och TV-lagen samt det av staten utdelade sändningstillståndet. Ny teknik inom tv kommer att erbjuda helt nya och större möjligheter till textning av program. Presskommitténs betänkande *Mångfald och räckvidd* (SOU 2006:8) innehöll bl.a. förslag för att underlätta etablerandet av dagstidningar på samiska respektive meänkieli. Samiska och tornedalska företrädare diskuterar för närvarande olika förslag till nya gränsöverskridande lösningar på hur man i samarbete mellan Norge, Finland och Sverige ska kunna etablera tidningar på de nationella minoritetsspråk som talas inom denna del av Nordkalotten.

Mot bakgrund av det ovannämnda anser jag dels att staten i utfärdandet av sändningstillstånd bör säkerställa tillgången på program och utsändningar på sverigefinska, dels att krav ska ställas på textning på de nationella minoritetsspråken och större invandarspråk i samband med sändningstillstånd och då ny teknik är tillgänglig. Vidare anser jag att i regeringens beredning av betänkandet *Mångfald och räckvidd* borde ett samarbetsprojekt mellan Norge, Finland och Sverige om att etablera tidningar på de nationella minoritetsspråk som talas inom denna del av Nordkalotten prövas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. **Utbildning, punkt 10 (v)**

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utbildning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K348 yrkandena 2 och 3 samt 2006/07:K349 yrkandena 4–7 och 12.

Ställningstagande

Förskolan ska vara till för alla barn. Ju tidigare ett barn får pedagogiskt stöd och undervisning, desto större möjlighet har det i sin språkutveckling. Få romska barn deltar i dag i förskoleundervisningen. Eftersom förskolan kan bidra till att motverka marginaliseringen av romer är det viktigt att de romska barnen ges möjlighet att gå i förskola. De romska barnens identitet kan stödjas genom att de erbjuds möjlighet att ge uttryck för den egna kulturen. Europarådet granskade år 2002 Sveriges efterlevnad av stadgan för landsdels- och minoritetsspråk. Den skarpast formulerade kritiken gällde diskrimineringen av den romska minoriteten. Rådet uppmanar i sin rapport svenska myndigheter att tillsammans med romer skapa de verktyg som krävs för att stödja romernas språk bl.a. genom att förbättra undervisning, inklusive modersmålsundervisning, liksom undervisningsmaterial och lärarutbildning. Språket är en viktig del av skolans och förskolans arbete. Modersmålsundervisning anordnas för elever som har finska som umgängesspråk under förutsättning att det antal elever som begär undervisningen motsvarar eller överstiger fem i samma kommun. Sverigefinska organisationer har framfört att sverigefinnar upplever sig särskilt diskriminerade på grund av kravet på minst fem elever. Detta krav gäller inte för de andra minoritetsgrupperna, vilket gör det till ett orättvist krav som saknar saklig grund. Förskolan ska vara till för alla barn. Ju tidigare ett barn får pedagogiskt stöd och undervisning desto större möjlighet har det i sin språkutveckling. Förskoleverksamhet på det egna språket är avgörande eftersom språkinläring är som intensivast under åren före skolstarten. Genom erkännandet av sverigefinnarna som en av de fem nationella minoriteterna har Sverige åtagit sig att värna om minoritetsspråket finska. Många språkforskare poängterar att språket har flera dimensioner. Genom högre utbildning och forskning kan kunskap om sverigefinnarnas del i historien och samhällslivet i dag spridas och utvecklas, både till majoritetsbefolkningen och till de nationella minoriteterna. Folkhögskolorna bedriver viktig folkbildning som vänder sig till vuxna. När det gäller de nationella minoriteterna har folkhögskolornas verksamhet en särskild uppgift att fylla. Nationell minoritetspolitik är ett nytt område för Sverige. Sverige borde därför ta lärdom av andra länders erfarenheter av att arbeta med nationella

minoritetsfrågor. Flera europeiska länder har dessutom tagit ett betydligt större ansvar än Sverige för nationella minoriteters utbildningssituation enligt minoritetsspråkskonventionen. Ett program för bevarande och revitalisering av de nationella minoritetsspråken bör därför utredas.

Mot bakgrund av ovanstående anser jag dels att kravet på att minst fem elever krävs för att anordna modersmålsundervisning på finska ska tas bort och att kommunerna ska ges stimulans att öka antalet tvåspråkiga klasser – finska och svenska – i kommunal regi, dels att regeringen ska stödja initiativ och rikta resurser för att sverigefinska barn ska få tillgång till modersmålsstöd i skolan, dels att utbildning och forskning i de nationella minoritetsspråken bedrivs långsiktigt och garanteras de resurser som krävs, dels att staten ska, i syfte att garantera en långsiktig och hållbar minoritetspolitik, säkerställa ett stöd till minst en folkhögskola för vart och ett av de erkända nationella minoritetsspråken och dels att en utredning om ett program för bevarande och revitalisering av de nationella minoritetsspråken ska tillsättas. Utredningen bör bl.a. få i uppdrag att analysera Sveriges förutsättningar och möjligheter att åta sig ett mer långtgående åtagande för nationella minoriteters utbildningssituation enligt minoritetsspråkskonventionen. Vidare anser jag dels att all personal inom utbildningsväsendet, från förskola till högskola, bör ges ökade kunskaper om romer och romsk kultur, dels att romska barns tillgång till barnomsorg, skola och undervisningsmaterial på romani chib bör ökas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Stöd till organisationer, punkt 11 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till organisationer. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K348 yrkande 11 och 2006/07:K349 yrkandena 8 och 13 samt avslår motion 2006/07:K343.

Ställningstagande

Romers möjligheter att gemensamt med andra och som likvärdig part ta del i det demokratiska samhället har genom tiderna varit begränsade, bl.a. mot bakgrund av att de regelmässigt mötts med ovilja eller direkt diskriminering. Denna långvariga diskriminering och dessa brister i bemötandet har medfört att många romer känner en ofta välgrundad rädsla och misstro inför myndigheter och därför ifrågasätter vikten av samröre med majoritetssamhället. Det är mot denna bakgrund mycket viktigt att romer ges möjligheter till delaktighet i alla frågor som berör romer och att stödet till

egenaktiviteter stärks. Ett ökat stöd till romers egen organisering är nödvändigt för att stärka romers ställning. Det kommer fortsatt att krävas ett ökat stöd till de nationella minoriteternas organisationer om Sverige ska följa de internationella konventioner som ratificerats. Verksamheten som drivs på Mälardalens högskola, Finskt språk- och kulturcentrum (Fin-SKC) är en angelägen verksamhet som i dag finansieras av staten, närbelägna lands- ting samt kommuner. Denna samfinansiering är viktig. Det finns mycket som tyder på att reglerna för statsbidrag för minoritetsgrupper i dag är formulerade för majoritetsbefolkningen. Ett exempel på detta är den oro som Europarådet uttalade i september 2006 gällande Socialstyrelsens agerande med avseende på bidraget till Sverigefinska synskadeförbundet. Europarådets expertkommitté har tidigare även uttalat att den svenska regeringen bör bryta trenden av bristande stöd till sverigefinska organisationer.

Mot bakgrund av det ovannämnda anser jag dels att regeringen bör verka för ett ökat stöd till romsk organisering, dels att staten bör långsiktigt garantera sin del av stödet till Fin-SKC och dels att regeringen skyndsamt bör se över förordningen om statsbidrag för nationella minoriteter och se över andra statsbidrag, t.ex. stödet till handikapporganisationer, så att dessa inte är diskriminerande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Särskilt om den romska minoriteten, punkt 12 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om den romska minoriteten. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K348 yrkandena 4–7 och 10 samt 2007/08:K376.

Ställningstagande

Arbetslösheten bland romer är betydligt högre än hos befolkningen i övrigt, och flera rapporter lyfter fram romers svårigheter på arbetsmarknaden. Behovet av att hitta aktiva åtgärder för att öppna arbetsmarknaden för romers deltagande på lika villkor är fortsatt stort. Hos många minoritetsgrupper och invandrade grupper finns betydande överrisker från hälsosynpunkt jämfört med vad som gäller för personer ur majoritetsbefolkningen. Det gäller såväl fysisk som psykisk hälsa. Mot denna bakgrund är det viktigt att förbättra romers förtroende för vårdpersonal och att främja tillitsfulla relationer. Därför bör samtlig personal inom vård, omsorg och socialtjänst ges förbättrad kunskap om romsk kultur och romska levnadsförhållanden. Den omfattande diskriminering när det gäller bostäder och boende som präglar romers livsvillkor är därför mycket allvarlig. Det är

viktigt att boendeplaneringen utgår från människors behov och lika värde och skapar blandade städer och samhällen där människor med olika ekonomiska och sociala förhållanden möts. En bra samhällsplanering skapar livsmiljöer som motverkar förtryck, utanförskap och diskriminering på grund av kön, etnicitet och klass. Därför bör kommunala boendeplaneringsprogram utvecklas för en övergripande planering av befintlig och tillkommande bebyggelse. I en sådan planering måste även de särskilda behov som den romska minoriteten har beaktas. I dag finns det många människor som inte har råd att betala de avgifter som bostadsförmedlingar tar ut för sina tjänster. Inte minst gäller detta många romer. Detta kan dock lösas på kommunal och regional nivå och skulle vara ett viktigt politiskt verktyg för att bryta boendesegregationen. Det har funnits och finns fortfarande en stor brist på förtroende för statliga myndigheter bland romer. För att motverka förtrycket och diskrimineringen av romer inom rättsväsendet är det i första hand rättsväsendet som måste visa att man förtjänar romers förtroende genom att aktivt motarbeta och förebygga diskriminering av romer, oavsett var och hur den förekommer. I dag finns det uppmaningar i regleringsbrev till Forum för levande historia och till Diskrimineringsombudsmannen att arbeta mot antiromanism, samtidigt som de skrivningarna saknas till så viktiga instanser som Skolverket och Socialstyrelsen.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag dels att regeringen i analysen av Diskrimineringskommitténs förslag om positiv särbehandling särskilt bör beakta situationen vad gäller diskrimineringen av romer på arbetsmarknaden, dels att samtlig personal inom vård, omsorg och socialtjänst bör ges förbättrad kunskap om romsk kultur och romska levnadsförhållanden, dels att regeringen bör utveckla boendeplaneringsprogram i enlighet med vad ovan anförts, dels att avgiftsfria bostadsförmedlingar bör införas som ger alla möjlighet till en bostad efter sina egna behov och dels att regeringen bör utreda frågan om hur romers tillit till rättsväsendet kan förbättras så att rättsväsendet svarar upp mot kravet att omfatta alla på lika villkor. Vidare anser jag att det i samtliga regeringens brev till myndigheter borde finnas reglerat att myndigheten ska arbeta mot antiromanism. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Hälso- och sjukvård, äldreomsorg, punkt 13 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om hälso- och sjukvård, äldreomsorg. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:K349 yrkandena 10, 14 och 15 samt 2006/07:So309 yrkande 5 och bifaller delvis motion 2006/07:K371.

Ställningstagande

En stor brist med dagens system är att hälso- och sjukvården inte tillhandahålls på finska inom förvaltningsområdet. Detta är en problematisk situation, inte minst mot bakgrund av att många äldre är i behov av hälso- och sjukvård. I maj 2000 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och redovisa exempel på hur kommunal äldreomsorg kan organiseras för att svara mot äldre sverigefinnars behov. Av rapporten framgick att i förvaltningsområdet för finska och tornedalsfinska finns goda förutsättningar att erbjuda äldreomsorg med finskspråkig personal. Det finns skäl för att inventera vilka verksamheter som finns att tillgå för äldre finsktalande i syfte att öka möjligheten för dessa att kunna söka sig till den äldreomsorg de har behov av. För språkets och kulturens bevarande är det viktigt att äldre som talar finska kan fortsätta att göra det. Äldre som drabbas av ohälsa, i synnerhet sjukdomar som påverkar tal och förståelse, t.ex. demens, får ofta problem att kommunicera på det senast inlärd språket. Modersmålet blir då det viktigaste språket. Det finns också starka skäl för att se över innehållet i äldreomsorgen som ges till de finsktalande. Grunden är densamma för all äldreomsorg, men det finns skäl att se över vad som specifikt behövs för att ett äldreboende eller en hemtjänst ska kunna rubriceras som sverigefinsk.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag dels att möjligheten till hälso- och sjukvård för sverigefinnar på motsvarande sätt som för äldreomsorg, skola och barnomsorg bör införas, dels att en förteckning över verksamheter som finns att tillgå för äldre finsktalande bör upprättas av Socialstyrelsen och dels att Socialstyrelsen bör som ett tilläggsdirektiv till uppdraget att ta fram ett nationellt styrdokument för äldreomsorgen, ges i uppdrag att utreda vilka krav som bör vara uppfyllda för att ett äldreboende eller en hemtjänst ska kunna rubriceras som sverigefinsk. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Information, punkt 14 (v)

av Marianne Berg (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om information. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07: K350 yrkande 4.

Ställningstagande

För att minoritetspolitiken ska få genomslag på alla nivåer i samhället måste det finnas kunskap om minoritetskonventionerna. Regeringen behöver ta fram en strategi för att sprida kunskap och öka medvetenheten om

Sveriges förpliktelser enligt Europarådets konventioner om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det är av särskild vikt att beslutsfattare på alla samhällsnivåer är väl informerade om innebörden i riksdagsbesluten och om de skyldigheter som konventionerna medför.

Det krävs också stora insatser för att göra de nationella minoriteterna synliga både i samhället i stort och inom förvaltningar och myndigheter. Det handlar om att synliggöra minoritetsspråken i den yttre miljön, t.ex. i geografiska namn. De måste också synliggöras som en del i den regionala och lokala identiteten. Minoritetsspråken måste synas i information som riktas till samhället i stort och de nationella minoriteterna måste få ta plats inom kultur och i massmedier. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:K203 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att äldvulkan erkänns som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag.

2006/07:K227 av Siv Holma m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till grundlagsfästade av svenskan som officiellt språk liksom av de nationella minoritetsspråkens status.

2006/07:K343 av Sinikka Bohlin och Raimo Pärssinen (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om organisationen Sverigefinska Pensionärers möjlighet till inflytande och stöd i samhällslivet.

2006/07:K348 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att all personal inom utbildningsväsendet, från förskola till högskola, ges ökade kunskaper om romer och romsk kultur.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att öka romska barns tillgång till barnomsorg, skola och undervisningsmaterial på romani chib.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att i analysen av Diskrimineringskommitténs förslag om positiv särbehandling särskilt beakta situationen vad gäller diskrimineringen av romer på arbetsmarknaden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att samtlig personal inom vård, omsorg och socialtjänst ska ges förbättrad kunskap om romsk kultur och romska levnadsförhållanden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utveckla kommunala boendeplaneringsprogram.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att införa avgiftsfria bostadsförmedlingar som ger alla möjlighet till en bostad efter sina egna behov.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att utreda frågan om hur romers tillit till rättsväsendet kan förbättras så att rättsväsendet svarar upp mot kravet att omfatta alla på lika villkor.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om stöd till romsk organisering.

2006/07:K349 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att staten i utfärdandet av sändningstillstånd bör säkerställa tillgången på program och utsändningar på sverigefinska.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att krav ska ställas på textning på de nationella minoritetsspråken och större invandrarspråk i samband med sändningstillstånd och då ny teknik är tillgänglig.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att kravet på minst fem elever för att anordna modersmålsundervisning på finska tas bort och kommunerna ges stimulans att öka antalet tvåspråkiga klasser – finska och svenska – i kommunal regi.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att regeringen ska stödja initiativ och rikta resurser för att sverigefinska barn ska få tillgång till modersmålsstöd i skolan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att utbildning och forskning i de nationella minoritetsspråken ska bedrivas långsiktigt och garanteras de resurser som krävs.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om minst en folkhögskola för vart och ett av de erkända nationella minoritetsspråken.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att staten långsiktigt bör garantera sin del av stödet till Finskt språk- och kulturcentrum.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om utvidgat förvaltningsområde.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om möjligheten till hälso- och sjukvård för sverigefinnar på motsvarande sätt som för äldreomsorg, skola och barnomsorg.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om att ett grundlagsskydd för nationella minoriteter bör införas.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anförts om program för bevarande och revitalisering av de nationella minoritetsspråken.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skyndsamt bör se över förordningen om statsbidrag för nationella minoriteter och andra statsbidrag.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inventera vilka verksamheter som finns att tillgå för äldre finsktalande.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda ett tilläggsdirektiv till uppdraget att ta fram ett nationellt styrdokument för äldreomsorgen.

2006/07:K350 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen om att utforma ett grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar) och minoritetsspråken (samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en analys över vad det kostar att genomföra den nationella minoritetspolitikens intentioner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en tydligare och fastare struktur av det kommunala och regionala ansvaret för den nationella minoritetspolitikens genomförande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra statens informationsförpliktelser om den nationella minoritetspolitiken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att analysera varje nationell minoritetsgrupp för sig i förhållande till ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

2006/07:K366 av Kerstin Lundgren (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svensk politik för nationella minoriteter ska formuleras utifrån deras egna villkor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ge finlandssvenskarna i Sverige status som nationell minoritet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att synliggöra de nationella minoriteterna i majoritetssamhället.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge de nationella minoriteterna resurser och makt för att bevara sina språk och sina kulturer.

2006/07:K371 av Sinikka Bohlin och Raimo Pärssinen (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldreomsorg för den finsktalande minoritetsgruppen.

2006/07:So309 av Lars Ohly m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hälso- och sjukvården bör omfattas av minoritets-språkslagarna på samma sätt som barn- och äldreomsorgen.

2006/07:Kr242 av Siv Holma m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att till förnyad prövning ta upp frågan om att göra teckenspråket till ett nationellt minoritetsspråk.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:K220 av Eva Selin Lindgren och Lars-Ivar Ericson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka svenskt teckenspråks status och göra teckenspråket till officiellt minoritetsspråk i Sverige.

2007/08:K279 av Helena Leander (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inför ratificeringen av ILO 169 definiera samer utifrån röstlängden till Sametinget.

2007/08:K291 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den nordiska samekonventionen.

2007/08:K330 av Siv Holma m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i beredningen av betänkandet Mångfald och räckvidd pröva frågan om gränsöverskridande samarbete om tidningar på nationella minoritetsspråk.

2007/08:K332 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minoritetspolitiken för den finska minoriteten.

2007/08:K376 av Marianne Berg m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i sina regleringsbrev till de olika myndigheterna ska införa skrivningar om att myndigheten ska arbeta mot antiromanism.

2007/08:Kr280 av Alice Åström m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det svenska teckenspråket bör tillerkännas en folkrättslig ställning i det svenska samhället som motsvarar den ställning som givits nationella minoritetsspråk.

2007/08:A386 av Ulf Holm m.fl. (mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en minoritetspolitik som omfattar flera etniska grupper i samhället.